

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA PEDAGOGICKÁ

KATEDRA PEDAGOGIKY

SPOLUPRÁCE RODINY A ŠKOLY

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Mgr. Václav Dohnal

Učitelství pro 1. stupeň ZŠ

Vedoucí práce: PhDr. Daniela Nováková, Ph.D.

Plzeň 2022

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracoval samostatně
s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

V Plzni, 20. června 2022

.....
vlastnoruční podpis

Rád bych poděkoval vedoucí diplomové práce PhDr. Daniele Novákové, PhD., neboť bez její podpory by tato práce nevznikla. Za spolupráci též děkuji všem rodičům, kteří byli ochotni se zúčastnit prováděného výzkumného šetření.

OBSAH

Úvod	2
1 TEORETICKÁ ČÁST	3
1.1 RODINA.....	3
1.1.1 Sociálně-psychologické funkce rodiny.....	4
1.1.2 Klasifikace rodin podle jejich funkčnosti	5
1.1.3 Typy problémově zatížených rodin	6
1.2 ŠKOLA.....	9
1.2.1 Pedagogicko-psychologické pojetí	9
1.2.2 Sociologické pojetí.....	10
1.2.3 Funkce školy	11
1.3 SPOLUPRÁCE RODINY A ŠKOLY	13
1.3.1 Vzájemné postavení	14
1.3.2 Formy spolupráce	17
1.3.2.1 Konvenční formy spolupráce.....	17
1.3.2.2 Nekonvenční formy spolupráce.....	18
1.3.2.3 Projekty a programy zaměřené na spolupráci	20
1.3.2.3.1 Vzdělávací program Začít spolu	20
1.3.2.3.2 Rodiče Vítání	22
1.3.3 Spolupráce školy a rodiny z pohledu legislativy a kurikulárních dokumentů.....	24
1.4 OČEKÁVÁNÍ RODIČŮ	27
1.4.1 Výzkum společnosti EDUin	27
1.5 SHRNUTÍ TEORETICKÉ ČÁSTI	28
2 PRAKTICKÁ ČÁST	30
2.1 VYMEZENÍ PROBLÉMU	30
2.2 CÍL VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ	31
2.3 METODY VÝZKUMU	31
2.4 CHARAKTERISTIKA VZORKU RESPONDENTŮ	32
2.5 INTERPRETACE DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ.....	34
2.5.1 Interpretace dotazníkového šetření směrem k hlavnímu cíli.....	34
2.5.2 Interpretace dotazníkového šetření směrem k vedlejším cílům	52
ZÁVĚR.....	I
RESUMÉ.....	II
SEZNAM LITERATURY A PRAMENŮ	IV
SEZNAM PŘÍLOH	VII
SEZNAM TABULEK A GRAFŮ.....	VIII
PŘÍLOHY	XII

Úvod

Rodina a škola jsou dva nejvýznamnější aktéři, kteří se podílejí na výchově a vzdělávání dětí. V České republice zároveň prochází pojetí školy i rodiny od dob pádu komunismu výraznými změnami. Jedním z kardinálních témat školství je právě problematika spolupráce těchto dvou významných institucí, tedy rodiny a školy. Vzájemný vztah mezi rodinou a školou je složitý proces, který je vždy ovlivňován specifickými podmínkami konkrétní školy, rodiny a dobou, ve které se vztah odehrává.

Teoretická část práce je rozdělena do několika základních kapitol a klade si za cíl analyzovat problematiku spolupráce rodiny se školou. Nejprve se věnujeme definování klíčových pojmů této práce, jimiž jsou rodina a škola. Dále prozkoumáme spolupráci rodiny a školy, a to z různých úhlů pohledu: z hlediska jejich vzájemného postavení, forem spolupráce a zakotvení v legislativních a kurikulárních dokumentech. Neopomíjíme ani upozornit na vzdělávací projekty a programy, které jsou přímo svou podstatou nastavené na intenzivní spolupráci s rodiči – vzdělávací Program Začít spolu a iniciativa Rodiče vítáni. V další části se zaměříme na rozbor výzkumů, ze kterých vyplývají rodičovská očekávání ve vztahu ke komunikaci a spolupráci se školou.

I přestože došlo v minulosti k realizaci celé řady výzkumů vztahujících se ke spolupráci rodin se školou (viz např. Rabušicová a kol, 2004, Perfect Crowd Research, 2011), domníváme se, že právě současná doba, ve které zůstala výrazná stopa po nedávném covidovém období a dlouhodobém trvání distanční výuky, může vykazovat znaky dalšího vývoje ve vztazích rodiny a školy, stejně tak, jak tomu bylo v minulosti. Cílem praktické části práce je tedy zmapovat z pohledu rodičů současnou spolupráci a způsob komunikace se školou, a to na několika základních školách v Aši a v Plzni, které se od sebe odlišují právě i aplikací programů, které jsou zaměřeny na užší spolupráci s rodiči. Právě analýza spolupráce rodičů a škol by mohla přinést nové náměty pro práci učitelů - jak tuto spolupráci zhodnotit a dále rozvíjet.

1 TEORETICKÁ ČÁST

1.1 RODINA

Definovat pojem rodina je velmi obtížné, neboť lze na termín nahlížet z pohledu biologicko-reprodukčního, práva, psychologie, sociologie či pedagogiky. Postupem doby se navíc funkce rodiny měnily, proto je nutné vnímat význam tohoto slova z pohledu současnosti, kdy se pojetí rodiny vymezuje poměrně široce, např. tak, že „rodina je důležitá sociální skupina, která plní celou řadu biologických, ekonomických, sociálních a psychologických funkcí. Poskytuje svým členům potřebné zázemí, uspokojuje jejich potřeby a zprostředkovává zkušenosti, které nelze získat jinde. Každý jedinec zde má určité role, které se stávají součástí jeho identity“ (Vágnerová, 2008, s. 589). Naproti tomu Giddens definuje rodinu úžeji jako „skupinu osob přímo spjatých příbuzenskými vztahy, jejíž dospělí členové jsou odpovědní za výchovu dětí“ (Giddens, 1999, s. 156).

Odpovědnost za výchovu má rodič, který v jednání s dítětem může využívat různé výchovné styly. Čáp (1996) rozlišuje několik rodičovských postojů:

- 1) postoj kladný, který je láskyplný, akceptující x záporný, nenávistný, chladný
- 2) postoj kontrolující x postoj poskytující dítěti autonomii, volnost
- 3) důsledný x nedůsledný

Helus (2015) dělí výchovné styly v rodině na:

- autoritářský (direktivní)
- povolující (permisivní)
- styl opřený o autoritu

1.1.1 SOCIÁLNĚ-PSYCHOLOGICKÉ FUNKCE RODINY

V této práci se omezíme pouze na funkce rodiny, které se týkají dětí a dospívajících. Některé z nich se vážou převážně jen na určitý věk, často však kvalitou své realizace ovlivňují další vývoj jedince. Jiné funkce mají sice trvalou platnost, mění však svou konkrétní podobu s přechodem jedince k vyšším vývojovým stádiím.

Podle Heluse (2001) uvádíme deset základních sociálně psychologických funkcí rodiny rozhodujících o zdravém rozvoji osobnosti a ovlivňující i školní úspěšnost dětí v jejich žákovské roli.

- 1. Rodina uspokojuje základní, primární potřeby dítěte v raných stádiích jeho života.*
Rozumíme tím uspokojování, jež se pojí s kladným citovým rozpoložením dítěte. Jedná se o uspokojování biologických potřeb i raných psychických potřeb bezpečí, pravidelného rytmu, lásky, přiměřeného množství a intenzity podnětů.
- 2. Rodina uspokojuje organické přináležitosti dítěte.*
Zde se tvoří povědomí dítěte, že patří mezi lidi, do lidských vztahů. Toto povědomí je základem veškeré další socializace, touhy a potřeby integrovat se mezi lidi.
- 3. Rodina skýtá dítěti již od nejútlejšího věku akční prostor, tzn. prostor pro jeho aktivní projev, činnou seberealizaci, součinnost s druhými.*
- 4. Rodina pozvolna uvádí dítě do vztahu k věcem rodinného vybavení.* Utváří se konstituce životní osy „já mám“, resp. „my máme“, tedy pocit soukromého vlastnictví
- 5. Rodina výrazně určuje prvopočáteční prožitek sebe sama, genderové sebepojetí.*
Vkládá tak do sebepojetí pohlavní obsah a smysl.
- 6. Rodina poskytuje působení vzorů, modelů a příkladů jako pole pro vcítění dítěte a jeho identifikaci*
- 7. Rodina v dítěti zakládá, upevňuje a dále rozvíjí vědomí povinnosti, zodpovědnosti, ohleduplnosti a úcty jako něčeho samozřejmého, co patří k životu jako jeho neoddělitelná součást.*
- 8. Rodina otevírá dítěti příležitost vejít do mezigeneračních vztahů, a tím umožňuje hlouběji proniknout do chápání lidí různého věku, různého založení a postavení.*

9. *Rodina navozuje představy o širším okolí, příbuzenství a o světě prostřednictvím příbuzných a přátel, aby dítě získávalo představu o světě profesí, občanských povinností apod.*
10. *Rodina je dětem prostředím, kde se mohou svěřit, očekávat radu a pomoc. Rodina je přirozeným útočištěm v situacích životní bezradnosti.*

1.1.2 KLASIFIKACE RODIN PODLE JEJICH FUNKČNOSTI

Ne vždy je ale rodina schopna plnit všechny výše uvedené funkce. Ve svém okolí se setkáváme s problémy, kterými alespoň dočasně prochází pravděpodobně každá rodina. Známe také rodiny, které se ze svých problémů nedokážou nikdy zcela vymanit a prožité situace negativně působí na jejich děti. A známe též i rodiny, které jsou pro své děti tím hlavním ohrožením a následně se pak i rozpadají.

Podle funkčnosti vyčleňujeme pět kategorií rodin (Helus, 2015):

Rodiny stabilizovaně funkční. Jsou to rodiny, které ve všech výše uvedených deseti oblastech spolehlivě zajišťují svým dětem kvalitní socializační podmínky.

Funkční rodiny s přechodnými, více či méně vážnými problémy. Dokážou je ale vždy posléze vyřešit a vesměs se také díky jim pozitivně rozvíjí a upevňují. Těchto rodin je pravděpodobně většina. Příkladem mohou být konflikty a strádání v důsledku špatných bytových poměrů, finanční nouze, potíže s dítětem, dočasných krizí v manželských vztazích apod..

Rodiny problémové. Zde je již zproblematizováno plnění jejích funkcí. Problémy narůstají, přestože se řeší, nikdy se neukončí. Krize je tak sice odvrácena, ale nikdy zcela překonána.

Rodiny dysfunkční. Některé z funkcí rodiny jsou vážně a dlouhodobě narušeny, rodině samotné se situace natolik vymkla, že sama už není sto učinit rozhodujících kroků k nápravě. K té je zapotřebí zásahů vnějších institucí, rodina sama se ale nedokáže řídit vždy jejich radami, chápat účinná opatření. Vývoj dětí je ohrožen, případně již narušen. Příkladem

mohou být rodiny zatížené alkoholismem, rodiny postižené vlekoucími se krizemi, rodiny s podprůměrnými příjmy a nedostatečným uspokojováním základních životních potřeb.

Rodiny afunkční. Rodina vůči dítěti ztratila svou funkci, neplní svůj účel a dítě vysloveně ohrožuje. Veškerá pomocná opatření jsou již bezpředmětná. Je naléhavě nutné hledat řešení, které by zajistilo řádný vývoj dítěte mimo tuto rodinu. Jedná se o případy, kdy se v rodině hromadí nejrůznější patologické jevy, kde nezájem o dítě přerůstá v nevraživý nebo nenávistný postoj vůči němu a v osobnosti žádného z rodičů nejsou předpoklady pro nápravu. (Matějček, 1994)

1.1.3 TYPY PROBLÉMOVĚ ZATÍŽENÝCH RODIN

Funkční rodiny s přechodnými problémy a problémové rodiny jsou v současné době natolik časté, že každý učitel by měl být zevrubněji informován o příčinách a projevech jejich těžkostí, aby mohl být oporou pro jejich děti i případným rádcem rodičů. K důležité kompetenci učitele patří tyto typy rozeznat a poté být schopen vhodnou spoluprací s rodinou a dítětem celou situaci ulehčit.

Existuje devět typů problémově zatížených rodin:

Nezralá rodina – rodiče jsou příliš mladí na to, aby mohli být spolehlivými rodiči

Přetížená rodina – rodiče v této rodině o dítě mají zájem, ale z důvodu přetíženosti na něj nemají čas.

Ambiciózní rodina – rodiče jsou nadměrně zaujati sami sebou na úkor rozvoje osobnosti dítěte, zahrnují tak děti dary na úkor potřeb citových.

Perfekcionistická rodina – rodiče kladou na dítě vysoké nároky a chtějí, aby dítě dosahovalo nejlepších možných výsledků, dítě citově strádá.

Autoritářská rodina – dítě se musí neustále řídit různými příkazy, zákazy a nemá možnost se samo rozhodovat, často jsou používány fyzické a psychické tresty, děti jsou poté ve škole zakřiknuté anebo naopak agresivní.

Rozmazlující rodina - snaží se dítěti vždy ve všem vyhovět.

Rodina liberální a improvizující - neposkytuje dítěti řád a program, dítě následně trpí přemírou volnosti.

Odkládající rodina – tendence rodičů dítě stále někomu svěřovat, dochází k příliš častému střídání lidí v okolí dítěte, a to narušuje jeho harmonické sociální návyky – dítě má pocit, že nikam nepatří.

Disociovaná rodina – jsou narušeny vztahy nezbytné pro fungování rodiny.

Výše uvedené typy zatížených rodin jsou v současné době v naší společnosti nejrozšířenější. Navíc se mohou jednotlivé typy problémově zatížených rodin i různě prolínat. Každý učitel by se měl snažit poznat zázemí svých žáků, protože právě rodinné prostředí má velmi významný vliv na školní úspěšnost dítěte. Pokud dítě vyrůstá v problémově zatížené rodině, škola – učitel by se měl snažit navázat s rodiči kontakt a snažit se situaci zlepšit citlivým dialogem s rodiči. Pro velkou část učitelů je ale obtížné poznat dokonale jednotlivé žáky, natož jejich rodinné zázemí. Někteří rodiče ale své soukromí před učitelem chrání a někdy i dávají najevo, že o žádné rady či spolupráci nestojí, aniž by si uvědomovali, že se jedná hlavně o jejich vlastní dítě. Rodiče často některá důležitá fakta ovlivňující školní úspěšnost dítěte záměrně tají. Naproti tomu někdy škola – v zastoupení učitelů - někdy jedná s rodiči povýšeně a takové jednání rodiče zákonitě odrazuje od jakékoli hlubší spolupráce.

Lze tedy konstatovat, že v posledních sto letech proběhly změny, které je možné charakterizovat jako posun od tradičního pojetí rodiny k rodině vztahové (manželské, nukleární). Změna přinesla řadu podstatných, nových nároků na život v rodině i na výchovu dětí. Především tradiční rodina pracovala s nadindividuálními odkazovými normami a pravidly, ctěla více soudržnost společenství než prosazování individua a bezpodmínečnou autoritu vychovatele (rodiče). Škola, v kontinuitě s církevní institucí, byla respektována jako

instituce společnosti normalizující rodinu i děti. Hrála roli pevné opory, představovala důležitý řád, prodlužovala působení ostatních institucí předávajících tradici. Afektivní vztahy, psychologické zvláštnosti dětí, rodičů nebo učitelů, interakce a vyjednávání mezi rodiči a učiteli – to vše nehrálo zvláštní roli. Moderní vztahová rodina však umísťuje do popředí především hodnotu jedince, jeho svérázné individuality, prostor pro jeho rozvoj a tvořivost. Konečným cílem je tak autonomní, tvořivá osobnost. Velký význam tudíž nabývá kvalita vztahů, psychologizace života rodiny. (Štech, 2009)

1.2 ŠKOLA

Škola je společenská instituce, jejíž tradiční funkcí je poskytovat vzdělání žáků příslušných věkových skupin v organizovaných formách podle určitých vzdělávacích programů. Je místem socializace žáků, podporuje jejich osobnostní a sociální rozvoj, připravuje je na osobní, pracovní a občanský život. Pojetí a funkce školy se mění zároveň se změnami společenských potřeb. (Průcha, Walterová, Mareš, 2013)

Obdobně je i podle Heluse (2015) škola institucí, v níž probíhá řízená socializace dětí a mládeže s důrazem na vzdělávání a osobní rozvoj.

Dle Štecha a Viktorové (2001) je pro většinu lidí obtížné hovořit o škole nezaujatě a neutrálně. Všichni jsme si totiž školou prošli a většina z nás jí prochází znovu prostřednictvím vlastních dětí. Přitom se nás lehce může zmocnit zrádný pocit, že přece víme, co škola je a jak funguje.

1.2.1 PEDAGOGICKO-PSYCHOLOGICKÉ POJETÍ

Škola právě tak jako rodina působí silně na dítě a může mu přinášet spolu s množstvím vědomostí a dovedností i rozvinutí schopností, podporu zvědavosti, vytrvalosti či kooperativnosti. Ale může mu být také zdrojem dlouholetých frustrací, strachu, nudy, lhostejnosti, sebepodceňování, agresivity či odporu proti jakékoli autoritě. Škola tak přispívá významným způsobem k rozvoji dětské osobnosti a umožňuje dítěti postupnou integraci do společnosti. (Vágnerová, 2012)

Škola je nejen institucí, která předává dítěti společenské zkušenosti, poznatky a normy, je zároveň místem, kde se setkává člověk s člověkem, učitel s dětmi a mladistvými, kde probíhá sociální interakce a komunikace, kde vznikají mezilidské vztahy. (Čáp, 1996)

1.2.2 SOCIOLOGICKÉ POJETÍ

Škola jako celek představuje sociální organismus, který žije vlastním životem a vytváří si neustále vnitřní pravidla svého provozu a mezilidského soužití. Mnohé z toho, co škola dělá, vyžaduje značné soustředění a zkáznění všech jejích členů, určitou míru systematičnosti, klidu na každodenní práci a odstup od vnějšího světa. Tento sociální organismus je přitom nucen se jistým způsobem prezentovat sociálnímu okolí. A v řadě komunit zesiluje požadavek, aby učitelé byli s okolím školy v kontaktu a udržovali s ním komunikaci. (Havlík, Kořa, 2002)

Škola je tedy sociální instituce specifická svou relativní izolovaností a svým vnitřním řádem a pravidly. V prostředí školy se pohybují různé osobnosti, které ne sebe vzájemně sociálně působí. Společnost touto formou přenechává výchovu a vzdělání poskytované školou na kvalifikovaných odbornících, kteří v prostředí školy záměrně vychovávají a vzdělávají žáky, kteří do školy přicházejí za tímto účelem. Mezi žáky a učiteli dochází k různým vztahům stejně jako mezi žáky nebo učiteli navzájem.

Dle Kopřivy a kol. (2015) ale již vzdělávací funkce školy není tak dominantní a vzrůstá právě její socializační funkce. Neboť od doby, kdy vzdělání dostalo kolektivní podobu a vznikl institut školy, používalo se zde pro udržení kázně zejména represí. Ta je dodnes významnou součástí školy. Ovšem moderním úkolem školy je stálá péče o sociální klima a dobré vztahy mezi dětmi, spolupráce dětí při výuce a jejich spoluúčast na dění ve škole. A také udržení a rozvíjení vnitřní motivace dětí k učení a práci.

Vedle vlastní rodiny je škola druhým rozhodujícím formativním činitelem v procesu socializace individua. Původní váha rodinného prostředí a s tím spojeného nejbližšího okolí je postupně s přibývajícím věkem dítěte stále více rozložena do širšího přirozeného rámce. S tím souvisí i rostoucí vliv školy, jak ostatně vyplývá z elementárního faktu, že dítě tráví nemalou část času ve škole a proti dřívější době už zřetelně méně doma. Z tohoto úhlu je třeba posuzovat vzájemnou návaznost obou těchto faktorů.

1.2.3 FUNKCE ŠKOLY

Jaké všechny funkce tedy může plnit? Prokop (1996) vychází pro určování funkcí školy z pohledu postavení školy ve společnosti. Přihlíží tedy k tomu, že škola je ve spojení s oběma sférami – rodinou i společností, a to znamená, že principy interakcí z obou oblastí se v ní střetávají. Vzhledem k tomu vyčleňuje funkce školy do čtyř základních oblastí:

Personalizační funkce vyplývá z úlohy školy, kam se promítá interakční vzor rodiny. Jde o zaměření na pozornost a podporu individuality žáka. Je tvorbou individua k samostatně jednající osobě.

Kvalifikační funkce obrací školu k světu, poskytuje žákům určité znalosti, dovednosti a schopnosti, to znamená určité předpoklady, které jsou potřebné pro jejich další profesní růst. Vybavuje mladé lidi potřebnou kvalifikací. Jedná se o nejčastěji společností vnímanou funkci.

Socializační funkce vyplývá z toho, že škola je autonomní organizace se svými prostředky. Existuje zde systém, který účastníci mají respektovat a který je zároveň ovlivňuje. Získávají zde určité chování a názory, obraz o sobě samém a ostatních osobách, přijímají i určité role. Dochází zde ke zprostředkování postojů, které učiní člověka způsobilým k dalším interakcím.

Integrační funkce vychází z toho, že se škola podílí i na přípravě svých žáků nejen na osobní život, ale především na život ve společnosti (např. formou občanské výchovy, osvojení finanční gramotnosti apod.). Škola se tak snaží otevírat svému okolí, čímž dochází k postupné integraci žáků do života společnosti.

Škola ale plní vůči společnosti, rodině, ale i ke svým žákům, ještě celou řadu dalších funkcí. Jedná se např. o funkci:

- vzdělávací
- výchovnou
- integrační

- ochrannou
- pečovatelskou
- poradenskou
- rekreační

Na základě výše uvedeného je možné konstatovat, že škola rozšiřuje obzory svých žáků, neboť jsou zde v interakci s větším množstvím osob, než tomu bylo v rodině. Dítě si tak více uvědomuje sebe jako individuum a své postavení ve společnosti. Učí se tak vnímat a respektovat své okolí. V mnoha případech škola navazuje na funkce, které již zajišťuje rodina nebo se s nimi významně prolíná. Jiné funkce bývají charakteristické pouze pro školu, a to díky své specifčnosti.

Považujeme za nutné, aby škola, pokud plní společné funkce s rodinou, měla možnost na co navazovat a nadále v optimálním vývoji dítěte pokračovat. Působení školy a rodiny nesmí tedy probíhat odděleně, ale za citlivé spolupráce těchto dvou subjektů.

1.3 SPOLUPRÁCE RODINY A ŠKOLY

Přestože školy obvykle deklarují, že jim na spolupráci s rodiči záleží, není obecně stav této spolupráce dobrý. Epsteinová (in Čapek, 2013) hovoří o několika stupních zapojení rodičů do života školy:

1. úroveň: *Plnění základních rodičovských povinností*
2. úroveň: *Komunikace škola - žák*
3. úroveň: *Zapojení rodičů do domácí přípravy*
4. úroveň: *Zapojení rodičů do rozhodování o záležitostech školy*
5. úroveň: *Zapojení rodičů do školní komunity.*

Dle Čapka (2013) v českém školním prostředí není málo škol, které s rodiči pouze komunikují, tedy dosahují nejvýše druhé úrovně. Tvrdí, že výstižně je možné rysy našeho tradičního modelu vztahů charakterizovat dle Štecha (in Čapek, 2013) třemi termíny:

Separace – učitelé a rodiče mají odlišné role a odpovědnost ve výchově dětí. Existuje mezi nimi sociální a fyzická distance, jejich kontakty jsou omezené a odehrávají se jen v předepsané době. Komunikace je jednosměrná (tedy od učitele k rodičům) a jejich obsahem je oznamování výsledků žáka či školních opatření. Podněcování rodičů k aktivnímu vystoupení chybí.

Selektivnost – převládá selektivnost toho, co je považováno za žádoucí rodičovské angažování. Rodiče jsou vyzýváni k aktivitě jen tehdy, když škola usoudí, že je to potřebné.

Úkolování – představuje podle kritiků tradiční školy nejčastější komunikační žánr ve vztazích učitel – rodič. Učitelé tak především formulují jednostranné požadavky, doporučení a žádosti.

Formálnost – sice existuje celá řada formálních, oficiálních kontaktů rodičů s učiteli, ovšem rodič v nich plní pouze pasivní roli.

Je možné docílit změny v zapojení rodičů a školy a vybudovat si tak hlubší spolupráci a komunikaci? V následujících částech, které se věnují vzájemnému postavení obou institutů a zároveň poukázáním na nejrůznější formy možností spolupráce se domníváme, že je to uskutečnitelné, tj. že lze posunout vztah rodičů a školy na vyšší úroveň.

1.3.1 VZÁJEMNÉ POSTAVENÍ

Základní škola zasahuje do života všech generací a vzdělávání tvoří významnou součást společnosti. Ne jinak tomu bylo v minulosti, i když společnost a tím i instituce rodiny a školy procházela a prochází vývojem, ve kterém se proměňuje úloha rodičů, jejich postavení vzhledem ke škole a také i pohled na spolupráci mezi rodinou a školou. Před rokem 1989 byla škola rodiči vnímána jako instituce, kde se na základě odborného vedení učitelů kultivovala výchova a rozvíjelo vzdělání dítěte. Rodiče do chodu školy nijak nezasahovali, ani to škola po nich nevyžadovala. (Pol, Rabušicová, 1996)

Pohnětalová (2015) uvádí, že od devadesátých let byly popsány čtyři základní pohledy na postavení rodičů vzhledem ke škole:

Rodič jako klient – zákazník

Rodič v roli klienta si objednává službu, kterou je vzdělávání dítěte, ale z této pozice má velmi malou možnost zasahovat do procesu vzdělávání, je spíše pasivním příjemcem služeb. Může ale svobodně vybírat školu pro své dítě, čímž vytváří tlak na zlepšování nabídky škol. V českém prostředí se jedná o nejrozšířenější roli rodiče.

Rodič jako partner ve vzdělávání

Tito rodiče zaujímají ve vzdělávání aktivní úlohu partnerů, kteří jsou spoluodpovědní za vzdělávání svých dětí a mohou také spolurozhodovat o různých záležitostech školy.

Rodič jako občan

Role rodičů předpokládá uplatňování práv a plnění povinností vůči škole, jedná se tedy o vztah mezi občany a státními institucemi, přičemž záleží na legislativních podmínkách.

Rodič jako problém

Tato role vyjadřuje tradiční pohled na rodiče ve vztahu ke škole, kterou definuje Šedřová (in Rabušicová a kol, 2004) a má tři podoby:

Rodič nezávislý, který udržuje se školou minimální kontakty, přestože mu na dítěti velmi záleží, volí hlavně jiné, mimoškolní zdroje.

Rodič špatný, který zpravidla školu neakceptuje, nepodporuje, ani nejeví zájem o vzdělávací proces.

Rodič snaživý, který chce spolupracovat, jeví zájem o vzdělávací proces i o další aktivity. Takovýto rodič je ale v kontaktu se školou přehnaně aktivní. Se školou chce řešit všechny záležitosti a k jejímu chodu má časté připomínky. Pro školu se tím někdy stává obtíží, neboť tento rodič může u mnohých učitelů vzbuzovat pocit ohrožení.

V souvislosti s demokratickými procesy a změnami po roce 1989 začalo být na vztahy mezi rodinou a školou v naší zemi nahlíženo jako na součást rodičovských práv a klíčovým pojmem se namísto rodičovského zapojování – involvement stalo partnerství - partnership (Šedřová, 2009).

Je možné hovořit v souvislosti s českými školami o existujícím partnerství mezi školou a rodiči nebo se spíše jedná o ideál? Trnková (in Rabušicová a kol, 2004) uvádí, že možnost takového vztahu bývá zpochybňována. Takřka automaticky se totiž předpokládá, že rodiče akceptují učitele jako odborníky na výchovu a vzdělávání. Méně samozřejmé je, že by také učitelé měli respektovat zkušenosti rodičů s výchovou vlastních dětí a přijímat je jako obohacení pro svou práci.

V rovnocenném vztahu by se obě stany měly vzájemně akceptovat a směřovat ke společnému cíli. Cílem všech zúčastněných je výchova a vzdělávání dětí, což lze také definovat jako společnou odpovědnost. Škola a rodiče školáků jsou ve vzájemné podmíněnosti a v této situaci škola ovlivňuje nejen dítě, ale celou rodinu. (Pohnětalová, 2015)

Vstupem dítěte do školního prostředí dnes rodiče pociťují:

- stále větší osobní odpovědnost za výchovu
- stále menší kompetence v porozumění (světa kolem nich, včetně světa dětí, jejich výchovy)
- stále větší tlaky na angažovanost ve školním vzdělávání svých dětí – je na ně vázán obraz „dobrého rodiče“

Učitelé jsou zároveň ale:

- nucení stále více individualizovat přístup k žákům, tj. vystupovat psychologicky kompetentně
- nucení otevírat své působení komunikaci s rodinami, nabízet ho ke kontrole
- pod stále větším tlakem osudovosti školních výsledků dětí. (Štech, 2009)

Vstupem dítěte do školy se tak rodina ocitá pod různými tlaky. Štech (2009) rozlišuje čtyři základní skupiny tlaků školy na rodiny:

- tlaky materiální – rodina je nucena rozdělit své materiální výdaje (investice do kultury, nákupy pomůcek) a časové investice (život rodiny se stále více řídí skutečností, že dítě chodí do školy a musí se na školu připravovat) a celkově tomu přizpůsobit například trávení volného času
- tlaky ideově-morální – škola vstupuje do intimního života rodin, poskytuje přes dítě rodinám zpětnou vazbu o tom, co je a co není žádoucí: co jsou hodnotné rozvojové aktivity, jaké jsou „správné“ hodnoty výchovy apod.
- tlaky psychologické – škola působí na city rodičů, úspěch i neúspěch dítěte ve škole přináší pýchu či zahanbení a ovlivňuje vztahy mezi členy rodiny
- tlaky na novou institucionální roli rodiče – rodič je nucen angažovat se ve vztahu ke škole, konfrontuje své pocity a postoje s dalšími rodiči, osvojuje si potřebné návyky v nové roli jako „rodič žáka“

Souhrnně je tak třeba konstatovat, že se vstupem dítěte do školy se skutečně rodiny ocitají pod masivním tlakem, který vyvolává napětí a komplikuje vztahy s učiteli i hladkou komunikaci s nimi. Vzájemná komunikace je navíc ztížena i odlišnostmi interpretace dítěte a školních situací.

Jaké formy komunikace a spolupráce ale existují?

1.3.2 FORMY SPOLUPRÁCE

V této části uvádíme možné formy spolupráce, jak formální, tak neformální, díky kterým může být rozvíjen či realizován hlubší vztah a spolupráce mezi rodinou a školou. Inspirací jsou vlastní zkušenosti a návrhy pedagogických autorit (Čapek, 2013, Pol, Rabušicová, 1996, Šedřová, Čiháček in Rabušicová a kol, 2004).

1.3.2.1 KONVENČNÍ FORMY SPOLUPRÁCE

Mezi nejčastější formy spolupráce školy s rodiči patří samozřejmě rodičovské schůzky, které se nejčastěji konají dvakrát do roka. Učitelé zde obvykle informují rodiče o organizačních záležitostech školy, o výsledcích žáků a o tom, jakým způsobem mohou rodiče dětem pomáhat ke zvládnutí výchovně-vzdělávacího procesu. Přestože je tento způsob přenosu informací školy směrem k rodičům považován za jeden z nejefektivnějších, u rodičů převládá zjevná nechuť se těchto setkání účastnit. Důvodem bývá často obava, co negativního se dozví o svém dítěti, a to možná i veřejně před ostatními rodiči. Mnoho z nich také popisuje třídní schůzky jako ztrátu času (Čapek, 2013). Některým rodičům se dokonce mohou při vstupu do školní budovy, jejího prostředí, vracet negativní emoce, které v mládí ve škole sami zažili (Comer, Haynes, 1997). Školy naštěstí přistupují mimo třídních schůzek též k jiné variantě, a to k individuální konzultaci, jichž se účastní nejen rodič – učitel, ale i žák. Tyto konzultační schůzky se nazývají různě (např. tripartita), smysl zůstává stejný. Jedná se o čas, který je věnován žákovi. Témata jsou volena individuálně, ale domníváme se, že by při rozhovoru rozhodně nemělo chybět formativní hodnocení dítěte.

Mezi běžné formy spolupráce lze též dále zařadit: dny otevřených dveří, pozvání rodičů na akce školy - různé koncerty a vystoupení pro rodiče, výtvarné dílny apod. Není již neobvyklé, že je na některých školách nabídnuta rodičům i možnost návštěvy výuky. Rodiče mohou být též oslovováni s žádostí o angažování se ve volnočasových aktivitách dětí, případně přímo jako vedoucí kroužků. Zvláštní péče se obvykle též věnuje rodičům budoucích prvňáčků, kteří jsou zváni na informační schůzky již v průběhu června.

Za další způsob komunikace lze považovat tzv. dvousměrnou písemnou zprávu, kterou škola odesílala informaci vztahující se k dítěti s připraveným volným prostorem k vyjádření rodičů. V dnešní době ji ale již nahrazuje e-mailová komunikace, případně školní online systémy.

O záležitostech školy informují nejenom příslušné webové stránky, ale též školní publikace – pravidelné vydávání časopisu, bulletinu, letáků apod.

Součástí škol je tzv. Sdružení rodičů, které vytváří efektivní vztahy mezi rodiči a učiteli či také Školská rada umožňující rodičům spolupodílet se na správě školy. Jak zcela vhodně poukazuje Comer a Haynes (1997), kromě angažovanosti v rodičovských organizacích je potřebné, aby se rodiče účastnili i dalších rolí, a to i netradiční formou spolupráce.

1.3.2.2 NEKONVENČNÍ FORMY SPOLUPRÁCE

Inspiraci pro realizaci netypických forem spolupráce rodičů a školy je možné nalézt v zahraničí, ovšem v současné době je již třeba konstatovat, že některé aktivity přijaly za své i české školy a ve svém školním prostředí je aplikují již dlouhodobě. Zde uvádíme několik nejzajímavějších z nich:

„Dejte škole tři hodiny“ – rodiče jsou vyzváni k tomu, aby slíbili věnovat škole například tři hodiny svého času za jeden školní rok. Škola vypracuje seznam činností, brigád a rodič si z nabídky vybere.

Fundraising – rodiče se pokouší získat nejrůznějšími způsoby finanční prostředky pro školu (pečení, loterie, burzy oblečení apod.)

Nástěnná malba – rodiče jsou vybídnuti, aby s dětmi malovali na stěnu ve třídě či na škole.

Návštěva učitele v rodině žáka – u nás se realizuje například u vzdělávacího programu Začít spolu (viz vzdělávací projekty zaměřené na spolupráci - kapitola 1.3.2.3.1)

Pomáhající rodiče – pomoc rodičů se může týkat úprav interiéru školy, renovace tříd, úpravy školní zahrady apod.

Přijímací pohovory – uskutečňují se ve školách, kde je zapotřebí poznat, zda vzdělávací filozofie školy a výchova v rodině jsou v souladu.

Rodič jako „Kuchař dne“ – rodiče se v jednotlivých dnech střídají ve třídě a společně s dětmi připravují jednoduchý pokrm

Rodičovský koutek – prostor, ve kterém rodiče čekají na své děti, jedná se o neutrální území, kde může být i realizován rozhovor rodiče s učitelem, případně se zde rodiče dávají spontánně do hovoru i mezi sebou a konzultují spolu vzdělávací a výchovné problémy.

Rozvíjející pohovory, jejichž cílem je se společně zamyslet nad vývojem výchovně-vzdělávací situace u konkrétního žáka, vymyslet, jak může rodina a škola pomoci dítěti v jeho rozvoji.

Společná četba – rodiny se zapojí do projektu společného čtení – ze seznamu je vybrána kniha, kterou v daném období čtou žáci a jejich rodiče. Na konci měsíce se zapojení rodiče se svými dětmi i s učitelem sejdou a o přečtené knížce diskutují.

Sportovní půjčovna – rodiče si mohou vypůjčit na víkend sportovní náčiní.

Škola v éteru – škola pravidelně vysílá v rádiu zprávy ze školy, na vysílání se mohou podílet děti i rodiče. Za vyšší úroveň lze považovat televizní nebo online vysílání.

Večer her – dochází k utváření společných týmů rodičů s dětmi a uspořádá se turnaj v hraní.

Pokud dojde k rozšíření forem spolupráce, může vzniknout silná, obousměrná komunikace, která je životně důležitá pro zdravé vztahy a přispívá k vytvoření příjemného pocitu společenství mezi školou a rodinou. Úspěšné vztahy jsou podporovány, když učitelé identifikují silné stránky každé rodiny a staví na nich další spolupráci. (Buchanan, K., Buchanan T., 2016)

1.3.2.3 PROJEKTY A PROGRAMY ZAMĚŘENÉ NA SPOLUPRÁCI

V současné době existuje již celá řada programů, iniciativ a spolků, které ve svých principech kladou velký důraz na silnou spolupráci rodiny a školy. Blíže bychom popsali alespoň dva vzdělávací projekty, neboť mají úzký vztah k proběhlému výzkumnému šetření.

1.3.2.3.1 VZDĚLÁVACÍ PROGRAM ZAČÍT SPOLU

Začít spolu je vzdělávací program pro děti, který nezisková organizace Step by Step Česká republika, o.p.s. (dále jen SbS ČR) nabízí do mateřských a základních škol po celé České republice a je součástí mezinárodní členské organizace International Step by Step Association, kdy myšlenky tohoto programu jsou uplatňovány ve více jak 30 zemích světa.

SbS ČR aktivně vstupuje do vzdělávací politiky České republiky, jejich program je otevřený didaktický systém, který nabízí kvalitní a ucelené vzdělávání založené na konstruktivistické pedagogice a respektujícímu přístupu k dítěti. V České republice je realizován od roku 1994. V současné době uplatňuje metodiku programu více než 250 škol po celé ČR.

Dle poslední zveřejněné výroční zprávy z roku 2020 SbS ČR proškolil přes 4 000 pedagogů, a to s důrazem na zkvalitňování výuky orientované na potřeby a zájmy dětí a jejich aktivní úlohu ve výuce. Programem Začít spolu prošlo na desítky tisíc dětí. *Děti se učí přemýšlet v souvislostech a řešit problémy, mít kladný vztah ke vzdělávání. Každé dítě využívá svůj potenciál naplno a získává ve škole příležitosti zažít úspěch.* (Výroční zpráva Step by Step ČR, 2020)

Lukavská (2003) uvádí, že celý program Začít spolu je postaven na čtyřech základních stavebních kamenech. Jsou jimi individualizace práce, chápání světa v souvislostech, práce v centrech aktivit a zapojení rodin do práce školy. V programu Začít spolu je tak zahrnuta úzká spolupráce s rodiči. Aktivní zapojení rodičů do života školy přináší vyšší kvalitu vzdělávání poskytované školou. Důraz je zde kladen na individuální a formativní přístup ke každému žákovi, a na podporu samostatnosti dětí. Rodina se zde postupně stává aktivním spolutvůrcem programu školy, neboť vychází z přesvědčení, že rodina je primárním vychovatelem dětí, má na ně tudíž největší vliv. Jestliže rodiče nesou odpovědnost za vzdělávání svých dětí, mají tak právo spolurozhodovat o jeho naplňování. Rodiče a učitelé jsou tak rovnocennými partnery.

Program začít spolu vytvořil desatero pro spolupráci s rodinou, které má napomoci kvalitnější spolupráci:

1. Respektujeme úlohu rodičů – rodiče jsou nejvýznamnějšími činiteli ovlivňujícími vývoj dítěte.
2. Zachováváme důvěrnost – rodiny mají právo na ochranu svých osobních informací.
3. Mluvíme s rodinami o očekáváních, která vůči sobě máme – zjišťování představ o vzdělávání svého dítěte rodiče mají.
4. Podporujeme spolupráci s rodiči nabídkou více strategií k jejich zapojení – akceptování různorodosti.
5. Respektujeme, že konkrétní způsob spolupráce si volí rodina sama.
6. Usilujeme o zapojení celé rodiny – ke spolupráci je vyzývána i širší rodina dítěte.
7. Plánujeme rodičovská setkání a konzultace v době, která rodině vyhovuje – možnost výběru termínu.
8. Zaměřujeme se na silné stránky rodiny a poskytujeme jí pozitivní zpětnou vazbu.
9. Spolupracujeme s dalšími partnery školy – otevřenost ke spolupráci s ostatními institucemi a organizacemi
10. Víme, že všechno nejde hned... - partnerské vztahy a intenzivní spolupráce s rodiči je nutné budovat postupně.

(Krejčová, Poche Kargerová, 2011)

Dle Čapka (2013) jistou výjimečnost nese program Začít spolu i díky tomu, že jeho kvalita je jasně a srozumitelně definována prostřednictvím Mezinárodního profesního rámce kvality ISSA: Kompetentní učitel 21. století (Competent Teachers of the 21st Century: ISSA's Definition of Quality Pedagogy). Mezinárodní profesní standardy vytvořené týmem odborníků z Evropy a USA formulují požadavky na práci učitele, na dovednosti, postoje a strategie, které jsou od učitele pracujícího ve vzdělávacím programu orientovaném na dítě očekávány. Právě oblast komunikace a rodiny je zde velmi akcentována.

1.3.2.3.2 RODIČE VÍTÁNÍ

Rodiče vítání je projekt určený rodičům a školám a jeho smyslem je podpořit komunikaci a spolupráci mezi oběma stranami. Jedná se o určitý způsob certifikace, která prokazuje, že pokud škola tuto značku získala, je považována za školu, která je vstřícná při komunikaci s rodiči. Udělená certifikace tedy garantuje vstřícné jednání mezi školou a rodiči. Rodičům tak usnadňuje výběr školy. Pro školu je zase významnou reklamou, neboť ukazuje, že je v pozitivním smyslu odlišná od jiných a slouží jim i jako forma sebehodnocení.

Síť škol Rodiče vítání mapuje certifikované školy již od roku 2011. V současné době je do ní zapojeno přes 350 škol, které se zavázaly dodržovat sedm základních kritérií sestavených společností EDUin.

Společnost EDUin vznikla v roce 2010 a jejím posláním je dlouhodobě a systematicky informovat veřejnost a média o proměnách světa vzdělávání a vzdělávací politiky, propojovat odbornou a širokou veřejnost a kultivovat debatu o těchto tématech ve veřejném prostoru. (EDUin, 2022). Využívá k tomu různé informační kanály – na svých webových stránkách zveřejňuje zajímavé rozhovory a videa, vydává pravidelný týdenní zpravodaj Beduin,, a to i v oblasti spolupráce rodiny a školy

Jak je možné certifikaci Rodiče vítání získat? Sdružení Rodiče vítání neprovádí žádné kontroly. Škola značku obdrží na základě stanovených kritérií vážících se k otevřenosti školy k rodičům a sama se zavazuje dodržovat všechna povinná kritéria. Základních požadavků je sedm a volitelných sedmnáct, ze kterých musí škola splnit alespoň dva. Certifikace probíhá na žádost školy, případně rodičů nebo žáků a má platnost jeden rok, poté musí dojít k obnovení, tj. aktualizací certifikačního formuláře a jeho odeslání k posouzení poskytovateli certifikace.

Základní požadavky:

1. Rodiče se dostanou bez problémů do školy, včetně odpoledních hodin.
2. Rodičům jsou dostupné kontakty na všechny učitele a vedení školy
3. Rodiče mají k dispozici informace o tom, co a kdy se ve škole děje.

4. S rodiči se komunikuje partnerským způsobem. Rodičům se zaručuje, že při třídních schůzkách neprobíráme prospěch a chování jejich dítěte před ostatními rodiči.
5. Rodiče byli seznámeni s údaji uvedenými v certifikačním formuláři, s údaji souhlasí a jsou ochotni to potvrdit. (Jedná se o formu kontroly, kdy škola požádá zástupce rodičů o potvrzení splnění kritérií)
6. Pořádáme školí akce pro rodiče v termínech a hodinách, které jim umožní se jich opravdu zúčastnit.
7. Informační tabule o značce Rodiče vítáni je viditelně umístěna u vstupu do školy.

Domníváme se, že se jedná skutečně o základní podmínky, které v dnešní době většina škola splňuje. Jak ale bylo sděleno, pro získání certifikace musí být ale splněny alespoň ještě dva další požadavky z volitelných možností. Patří mezi ně např. to, že zápis do školy má být příjemnou společenskou událostí pro rodiče i děti. Konzultační hodiny jsou nabízeny nejenom žákům, ale i rodičům. Kromě žákovských knížek a třídních schůzek jsou nabízeny i další způsoby, jak pravidelně informovat o prospěchu žáka. Mimo třídní schůzky probíhá též konzultace ve trojici učitel-dítě-rodič. ŠVP a další dokumenty mají být zveřejňovány na webu školy nebo dokonce to, že je rodičům nabídnuta konzultace školního psychologa či výchovného poradce. Školy pořádají pro rodiče i semináře na téma výchovy a vzdělávání. Rodiče též mají možnost po domluvě s učitelem navštívit vyučování nebo se zúčastnit společné práce se svým dítětem. (Feřtek, 2011)

Autor konverzační příručky pro učitele a rodiče Rodiče vítáni Feřtek (2011) připravil deset hygienicko-komunikačních pravidel pro učitele a rodiče, které mají zlepšit vzájemnou spolupráci mezi rodiči a učiteli:

Pro paní učitelku a pana učitele:

1. Mluvte s rodičem jak s rovnoprávným partnerem, respektujte jeho důstojnost.
2. Vnímejte rodiče jako „experta“, který nejlépe zná své dítě.
3. Komunikujte s rodiči přímo, ne prostřednictvím dítěte.
4. Berte dítě jako plnoprávnou součást učitelско-rodičovské debaty o něm.
5. Nevnímejte každý dotaz či kritiku jako osobní útok.

Pro tatínka a maminku:

1. Nedívejte se na učitele jako na protivníka, ale naopak jako na spolupracovníka při výchově dítěte.
2. Nejednejte s ním jako s pedagogickým sluhou a respektujte jeho odbornost.
3. Přicházejte do školy raději se zdvořilým dotazem, ne s odhodláním bojovat.
4. Ověřujte si informace od svého dítěte, bývají často zkreslené.
5. Nepomlouvejte nikdy učitele svých dětí a rozhodně ne, když to mohou slyšet.

1.3.3 SPOLUPRÁCE ŠKOLY A RODINY Z POHLEDU LEGISLATIVY A KURIKULÁRNÍCH DOKUMENTŮ

V rámci vytváření diplomové práce proběhlo setkání a rozhovor s ředitelem Plzeňského inspektorátu České školní inspekce Ing. Pavlem Honzíkem, který nám potvrdil, že mezi nejčastějšími problémy, se kterými se lidé na jejich úřad obrací, jsou právě komplikace spojeny se vztahy a komunikací mezi rodiči a školou. Nabízí se tedy otázka, jak je tato oblast ukotvena v legislativních či kurikulárních dokumentech.

Školský zákon neboli zák. č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání stanovuje a ukládá v ust. § 21 a § 22 rodičovská práva a spolurozhodování rodičů o dění ve škole. Ust. § 22 odst. 3 ukotvuje základní okruhy povinností pro zákonné zástupce dětí a nezletilých žáků, aby nebyl narušen průběh, smysl a účel vzdělávání.

Povinnosti zákonných zástupců dětí a nezletilých žáků

- a) zajistit, aby dítě a žák docházel řádně do školy nebo školského zařízení
- b) na vyzvání ředitele školy nebo školského zařízení se osobně zúčastní projednání závažných otázek týkajících se vzdělávání dítěte nebo žáka

- c) informovat školu a školské zařízení o změně zdravotní způsobilosti, zdravotních obtížích dítěte nebo žáka nebo jiných závažných skutečnostech, které by mohly mít vliv na průběh vzdělávání
- d) dokládat důvody nepřítomnosti dítěte a žáka na vyučování v souladu s podmínkami stanovenými školním řádem
- e) oznamovat škole a školskému zařízení údaje, které jsou podstatné pro průběh vzdělávání nebo bezpečnost dítěte a žáka, a změny v těchto údajích

Práva zákonných zástupců dětí a nezletilých žáků

- a) na informace o průběhu a výsledcích vzdělávání dětí, žáků a studentů (u zletilých mají toto právo pouze rodiče či osoby, které vůči zletilým žákům a studentům plní vyživovací povinnost)
- b) volit a být voleni do školské rady
- c) vyjadřovat se ke všem rozhodnutím týkajícím se podstatných záležitostí vzdělávání dětí a nezletilých žáků, přičemž jejich vyjádření musí být věnována pozornost
- d) na informace a poradenskou pomoc školy nebo školského poradenského zařízení v záležitostech týkajících se vzdělávání podle školského zákona (podle ustanovení § 21)

Školský zákon též ukotvuje v ust. § 168 odst. 1 institut Školské rady, která se vyjadřuje k návrhům školních vzdělávacích programů, schvaluje výroční zprávu školy, školní řád pravidla hodnocení výsledků vzdělávání žáků a podílí se na zpracovávání koncepčních záměrů rozvoje školy.

Zatímco například v USA je spolupráce učitelů a rodičů pevně zakotvena v zákoně amerického ministerstva školství a ve standardech výuky (Buchanan, K., Buchanan T., 2016), v Dánsku je spolupráce rodičů od roku 1974 ústředním prvkem zákona, kterým se řídí dánské folkeskole pro věk 6-16 let (Dahl, Kragh, 2017), v České republice je zřejmé, že se školský zákon problematice hlubší spolupráce mezi rodinou a školou nevěnuje a zůstává pouze na formalizované úrovni vztahů.

Určitou změnu ale lze pozorovat v kurikulárních dokumentech. Přestože Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání na žádnou oblast spojenou se vztahem rodič – škola neodkazuje, v Bílé knize je tomu jinak. V části o základním vzdělávání jsou rodiče zmíněni v doporučeních, která mají umožnit vytvořit co nejlepší podmínky pro rozvoj žáků: „na činnost vyplývající z naplňování učebního plánu navázat širokou nabídkou zájmových a volnočasových aktivit v režimu škol. Do všech činností maximálně zapojit rodiče dětí.“ Případně v pak dále: „Klást důraz na průběžnou diagnostiku žáků nikoli examinaci. Uzavřít 1. stupeň základního vzdělávání všestrannou diagnózou vývoje dítěte jako důležitou zprávou pro dítě a jeho rodiče, která by měla podpořit dítě v jeho dalším rozvoji.“ (Bílá kniha, 2001)

Za nejaktuálnější dokument lze považovat **Strategii vzdělávací politiky ČR do roku 2030+**. Jedná se o klíčový materiál pro rozvoj vzdělávací soustavy v České republice v dekádě 2020 – 2030+. Cílem je modernizovat vzdělávací systém v oblasti regionálního školství, zájmového a neformálního vzdělávání a celoživotního učení, připravit se na nové výzvy a řešit problémy, které ve školství přetrvávají. Zde se již naštěstí nejen okrajově, ale v průběhu celého textu odkazuje na důležitost podpory aktérů ve vzdělávání. Je zde definován strategický závazek, že se bude podporovat nezastupitelná role rodičů v oblasti vzdělávání, jejich angažovanost a participaci na rozvoji škol. Bude se tak podporovat odpovědnost rodičů při péči a výchově i jejich roli ve vzdělávání. Rodiče jsou nedílnou součástí školní komunity a je prospěšné, aby se podíleli na vybraných rozhodovacích procesech a rozuměli postavení všech aktérů ve vzdělávacím systému, jejich právům a povinnostem. Toto porozumění a spolupráce totiž pomáhají předcházení konfliktů a naplňování potřeb konkrétních rodin. Doporučuje se též vedení školy, že by mělo rozvíjet klima, ve kterém se budou cítit dobře žáci, pedagogové i rodiče. (Strategie vzdělávací politiky ČR do roku 2030+, 2020)

Se Strategií 2030+ lze plně souhlasit, jaká je však aktuální praxe na školách? Chtějí vůbec rodiče se školou takto intenzivně spolupracovat?

1.4 OČEKÁVÁNÍ RODIČŮ

Spolupráce rodičů se školou byla v některých státech (např. v Dánsku) uznána jako kulturní nutnost. Příslušné výzkumy dokonce upozorňují, že rodiče si přejí dosáhnout uznání za svoji aktivitu konanou pro školu a být tak považováni za zodpovědné a dobré rodiče (Dahl, Kragh, 2017), ale jaká je potřeba rodičů v Čechách?

Je možné se i dnes ztotožnit s vyjádřením, že česká společnost od školy očekává, že bude realizovat četná pověření, neboť si rodiče v mnohých případech prostě zvykli na to, že na školu přenesou převážnou část odpovědnosti za výchovu dítěte (Havlík, Kořa, 2002)? Z výzkumů Rabušicové a Pola (1996) též vyplývá, že rodiče školu kontaktují hlavně v situaci, kdy mají pocit, že s dítětem není něco v pořádku a chtějí školu požádat o radu, co dělat. Chtějí také, aby se dítě vše naučilo ve škole bez domácích úkolů. Pokud dojde k nějakým problémům, měly by být vyřešeny ve škole. Škola by sice měla být k dítěti respektující a tolerantní, neměla by však rodiče obtěžovat. Jsou ale tato konstatování rodičů skutečně ještě aktuální? Nedošlo náhodou již postupným vývojem k tomu, že se rodiče o vzdělání a výchovu svého dítěte více zajímají a jsou otevřeni novým formám spolupráce? Odpověď můžeme nalézt ve výzkumu firmy Perfect Crowd, který si objednala společnost EDUin v roce 2011.

1.4.1 VÝZKUM SPOLEČNOSTI EDUIN

Vzdělávací společnost EDUin ve spolupráci s výzkumnou společností Perfect Crowd realizovala v březnu 2011 výzkumné šetření, jehož se zúčastnilo 522 rodičů majících z 80 % dítě na základní škole. Zároveň 218 z nich bylo ve věku do 35 let, čímž průměrný věk dítěte byl u těchto mladších rodičů 8 let. U starších rodičů 35+ byl průměrný věk dítěte 12 let. Z těchto údajů je tedy možné vyvodit, že převážná část respondentů měla děti na základní škole, a to obzvláště na 1. stupni ZŠ. (*Vztah rodičů a školy jejich dítěte*, 2011)

Výzkum si kladl za cíl zmapovat z pohledu rodičů současnou úroveň a způsob komunikace mezi školami a rodiči, míru participace rodičů na aktivitách školy, spolupráci školy s rodiči a zacházení pedagogů s dětmi.

Z dotazníkového šetření jednoznačně vyplynulo (Feřtek, 2011), že rodiče mají zájem o spolupráci a domnívají se, že kvalitní vzdělání je možné dosáhnout hlavně za součinnosti školy s rodiči.

Zároveň si rodiče myslí, že by škola měla dělat více pro spolupráci s rodiči. Dle rodičů by právě škola měla být jednoznačně iniciátorem spolupráce. Součinnost školy a rodičů je dle respondentů samozřejmostí, neboť umožňuje s dítětem jednotně pracovat jak ve škole, tak doma. Polovině respondentů současná míra spolupráce vyhovuje.

Rodiče si přejí být informováni o všem, co souvisí s dítětem, nejvíce ale jeho prospěchu (téměř 90 %). Velký zájem ze strany rodičů byl o chování dítěte (81 %), o jeho nedostatcích a slabých stránkách (77 %) a nejméně o vzdělávací filozofii příslušné školy (36 %).

Současná frekvence komunikace školy s rodiči vyhovuje téměř polovině respondentů, jen minimum z nich by chtělo komunikovat se školou méně často a každý druhý by uvítal častější komunikaci. Pouhých 12 % rodičů by se neúčastnilo žádných aktivit pořádaných školou. Kolem 40 % rodičů by chtělo navštívit výuku a skoro třetina by se chtěla neformálně setkávat s rodiči a učiteli. Přes 40 % rodičů by dokonce stálo o větší spolupráci se školou.

Výsledky průzkumu jasně prokazují, že by se rodiče rádi více zapojili do dění školy.

1.5 SHRNUÍ TEORETICKÉ ČÁSTI

Lze plně souhlasit s Čapkem (2017) s tím, že zdraví vztah rodičů a školy se nese v souladu s pěti základními principy:

Právo

Rodiče mají právo účastnit se různých aktivit ve škole. Nesou zásadní odpovědnost za rozvoj dítěte. Rodiče mají právo na veškeré informace o jejich dítěti, mohou zvolit školu, kterou bude navštěvovat. Sami rodiče různými způsoby podporují rozvoj dítěte, oni rozhodují, zda posílí vliv působení školy na dítě, nebo naopak.

Rovnost

Rodiče jsou partneři školy, mají rovný vztah s učiteli. Každá strana přináší sice odlišnou, ale stejně hodnotnou zkušenost.

Reciprocita

Všichni mají mít ze vzájemného vztahu prospěch. Každý bude za svá rozhodnutí odpovědný.

Posilování

Rodiče by měli mít pocit, že mají ze zapojení do vzdělávání prospěch nejen děti, ale i oni sami. Otevírá jim to možnosti učit se, seznamovat se s novými věcmi atd.

Akontabilita

Škola má povinnost „skládat účty“. Vzhledem k tomu, že rodiče odvádějí daně na školu a svěřili jí své dítě, měla by být rodičům odpovědná za své výsledky.

Rodiče by neměli s učiteli bojovat, ale spolupracovat. V zásadě chtějí jak učitelé, tak rodiče to samé: optimálně podporovat dítě v cestě za rozvíjením dovedností a hledáním svého místa a uplatnění ve společnosti. Mnohé šetření ukazují, že žáci, jejichž rodiče pravidelně spolupracují se školou, jsou ve škole spokojenější, mají optimističtější pohled na vzdělávání a dosahují i lepších studijních výsledků, viz např. výzkumy Comer a Haynes (1997).

Je tedy zřejmé, že míra spolupráce školy s rodinou rozhodně ukazuje na kvalitu dané školy.

2 PRAKTICKÁ ČÁST

V této části diplomové práce se nejdříve zaměříme na vymezení hlavního cíle výzkumného šetření, formulaci dílčích cílů a na metody zkoumání. V další části se budeme soustředit na vlastní provedení výzkumu.

2.1 VYMEZENÍ PROBLÉMU

Z teoretické části práce je patrné, že vztah – spolupráce rodičů a školy se v průběhu let výrazně proměňuje. Tento vývoj je tak rychlý, že výzkumy realizované v devadesátých letech již plně neodpovídají současnému stavu. Poslední velké šetření, na které se odkazují různí autoři zkoumající uvedené vztahy mezi rodiči a školou, se váže k výzkumné společnosti Perfect Crowd Research, která prováděla sběr dat od 25. do 28. března 2011. Již z tohoto šetření bylo patrné, že spolupráce mezi rodiči a příslušnou školou se oproti minulosti proměnila, neboť závěry vedly k tomu, že se rodiče více zajímají o školu a záleží jim též více na dobré spolupráci, viz kapitola 1.4.1.

Za problematické ovšem spatřujeme to, že i tento výzkum je již jedenáct let starý, za tu dobu se česká společnost opět částečně proměnila a obě instituce, jak škola, tak rodina, se mezitím pravděpodobně posunuly dále. Navíc jsme v nedávné době zažili dlouhodobé problematické situace spojené s uzavřením škol a s distanční výukou. Můžeme tedy skutečně předpokládat, že data z výzkumu z roku 2011 by mohla být relevantní i pro dnešní dobu?

Pro učitele na 1. stupni základních škol je důležité, aby navázal fungující spolupráci s rodinou dítěte, neboť tak lze dosáhnout účinné spolupráce. Pokud mu není znám pohled rodičů na onu spolupráci, jak ohledně preferovaných forem kontaktu, tak jeho intenzity, může se stát, že komunikace nebude efektivní.

2.2 CÍL VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ

Hlavním cílem výzkumného šetření bylo *zmapovat z pohledu rodičů současnou spolupráci a způsob komunikace rodiče se školou.*

Zároveň došlo ke stanovení tří dílčích cílů:

Srovnat a vyhodnotit odpovědi týkající se spolupráce rodiče se školou z proběhlého dotazníkového šetření s průzkumem společnosti Perfect Crowd Research z roku 2013.

Zmapovat odpovědi u rodičů s dětmi na školách v Aši a na vybraných školách v Plzni – tj. vyhodnotit, zda v některých oblastech existují rozdíly mezi rodiči ze škol zaměřených na intenzivní spolupráci a z „běžných“ škol.

Posoudit, zda analýza výsledků proběhlého šetření může přinést nové náměty pro práci učitelů - jak spolupráci zhodnotit a dále rozvíjet.

2.3 METODY VÝZKUMU

Pro diplomovou práci byla zvolena metoda kvantitativního výzkumu. Podle Gavory (1996, str. 53) je dotazník nejfrekventovanější metodou zjišťování údajů a i my jsme tento formát určený pro zjišťování informací též využili. Vzhledem k tomu, že jedním z dílčích cílů bylo srovnat výsledky šetření s výzkumem prováděným v roce 2011, byli jsme nuceni dotazník přizpůsobit tak, aby v něm došlo i k použití všech otázek, které byly pokládány v minulosti. Oproti předchozímu formátu ale byla zpracovatelem vytvořena elektronická forma přes aplikaci Survio a respondenti tak vyplňovali dotazník přímo přes internetový odkaz <https://www.survio.com/survey/d/L9X3E8P4B9J8X7P2Q>. Ještě před ostrým zpuštěním byl obsah otázek několikrát zkontrolován a vyzkoušen v tzv. testovacím provozu, kdy se odpovědi do šetření nezaznamenávaly. Výzkum probíhal na přelomu května a června 2022, a to tím způsobem, že došlo k oslovení třídních učitelů na 1. stupni vybraných základních škol a ti byli požádáni o rozeslání internetového odkazu na dotazník „svým“ rodičům. Této žádosti předcházela úvodní e-mail učitelům, který vysvětloval účel

výzkumného šetření, případně byla tato prosba sdělena při osobním setkání s některými učiteli. Zároveň došlo i k přímému umístění obdobného vysvětlujícího sdělení o výzkumu na internet, a to pod adresou příslušného odkazu. Úvodní informace se tak zobrazila ještě před spuštěním dotazníku (viz. Příloha č. 1). Na tomto místě také došlo ke zdůraznění, že je dotazník naprosto anonymní a slouží pro potřeby šetření konkrétní diplomové práce.

Obsah dotazníku je uveden v Příloze č. 2. Respondenti mohli vybírat možnosti podle druhu otázky: buď pouze striktně jednu z odpovědí, nebo i z vícero možností. Vždy ale došlo k upozornění – nápovědě, zda má rodič možnost volby jedné odpovědi nebo zda lze zvolit odpovědi více. V některých otázkách byly použity i škálové odpovědi ve formátu: rozhodně ano x spíše ano x ani ano, ani ne x spíše ne x rozhodně ne.

2.4 CHARAKTERISTIKA VZORKU RESPONDENTŮ

Výzkumu se zúčastnilo 98 osob, které mají své děti na 1. stupni základních škol. Pro realizaci výzkumu byly vybrány tři základní školy v Plzeňském kraji (v Plzni) a tři základní školy v kraji Karlovarském (v Aši). **Z plzeňských škol vyplnilo dotazník 50 rodičů, z ašských škol 48 rodičů.**

Výběr konkrétních základních škol nebyl náhodný. Autor výzkumu totiž pochází z Aše, tudíž vzhledem k osobnějším vztahům s místními učiteli se mu zdálo vhodné tyto osoby kontaktovat a požádat je o oslovení rodičů s žádostí o vyplnění dotazníku. Je také výhodou, že v Aši došlo k oslovení všech základních škol ve městě (tj. tří škol), tudíž výsledky z šetření se tak mohou vztahovat na celé konkrétní město.

Též základní školy v Plzni byly vybrány s jednoznačným záměrem – během studijních praxí autor uvedené školy poznal osobně a ověřil si, že jsou všechny aktivně zapojeny do moderních vzdělávacích programů a projektů postavených na spolupráce s rodiči, a to formou vzdělávacího programu Začít spolu nebo/a iniciativy Rodiče vítáni.

S takto rozvrženou koncepcí výzkumného vzorku by bylo možné v rámci dalších analýz odpovědí u některých otázek i zkoumat např. rozdíly v odpovědích mezi maloměstem a městem krajským, ovšem tyto úvahy nejsou souladné s cílem této konkrétní práce, mohly by ale vyvstat jako podklad pro případný další projekt.

Výzkumného šetření se zúčastnily následující základní školy:

- Aš:*
- 1. základní škola Aš, Kamenná 152*
 - 2. základní škola Aš, Hlávkova 26*
 - 3. základní škola Aš, Okružní 57*

- Plzeň:*
- 1. základní škola Plzeň, Západní 18*
Církevní základní škola, Táborská 2081/28
Tyršova základní škola Plzeň, U Školy 7

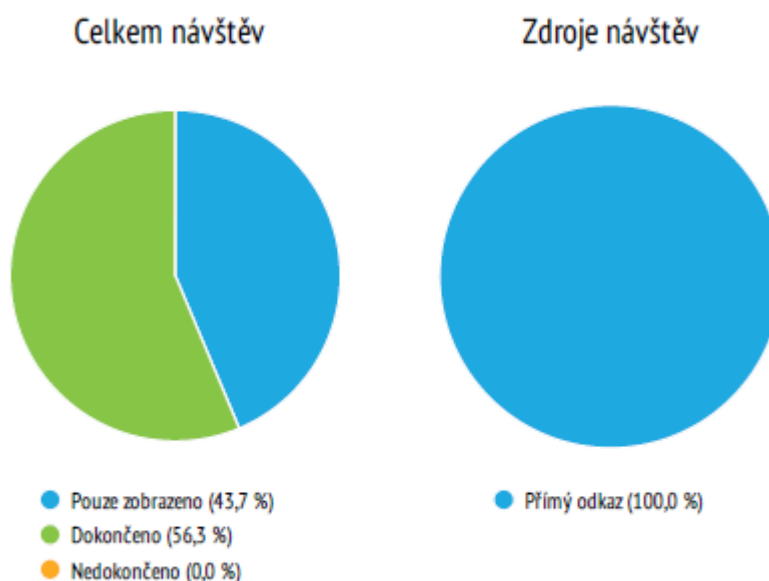
Tyršova základní škola byla v Plzni vůbec první školou, která svou výuku realizovala podle vzdělávacího programu Začít spolu (viz Lukavská, 2003). Církevní základní škola disponuje certifikací Rodiče vítáni a 1. základní škola Plzeň je též zařazena do programu Začít spolu.

2.5 INTERPRETACE DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ

Dotazník bude analyzován vždy směrem k cílům výzkumného šetření.

Statistika respondentů

174	98	0	76	56,3%
Počet návštěv	Počet dokončených	Počet nedokončených	Pouze zobrazení	Celková úspěšnost vyplnění dotazníku

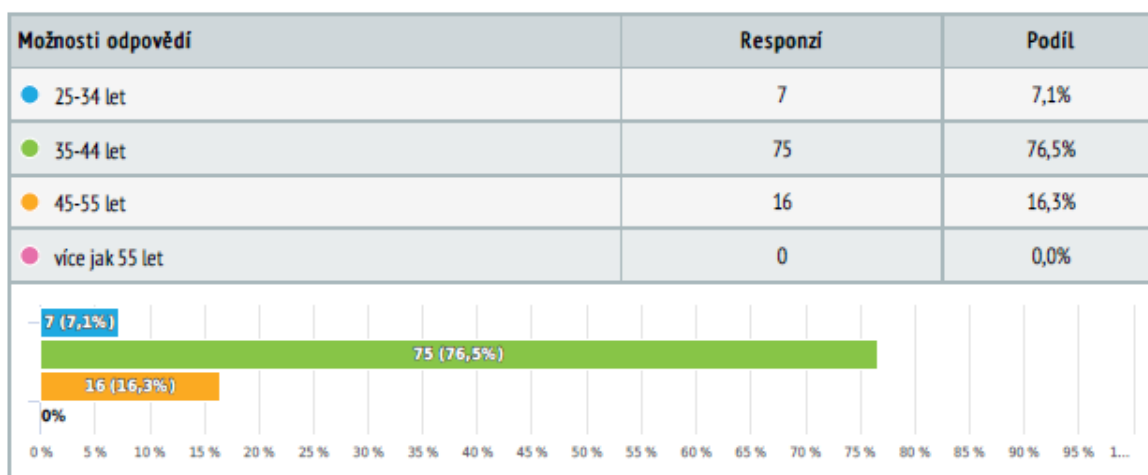
Graf č. 1

Na úvod je třeba sdělit, že na adresu internetové stránky s uloženým dotazníkem vstoupilo 174 osob, 76 rodičů si dotazník jen prohlédlo a **98** rodičů ho vyplnilo. Všichni, co zahájili vyplňování dotazníku, ho i dokončili.

2.5.1 INTERPRETACE DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ SMĚREM K HLAVNÍMU CÍLI

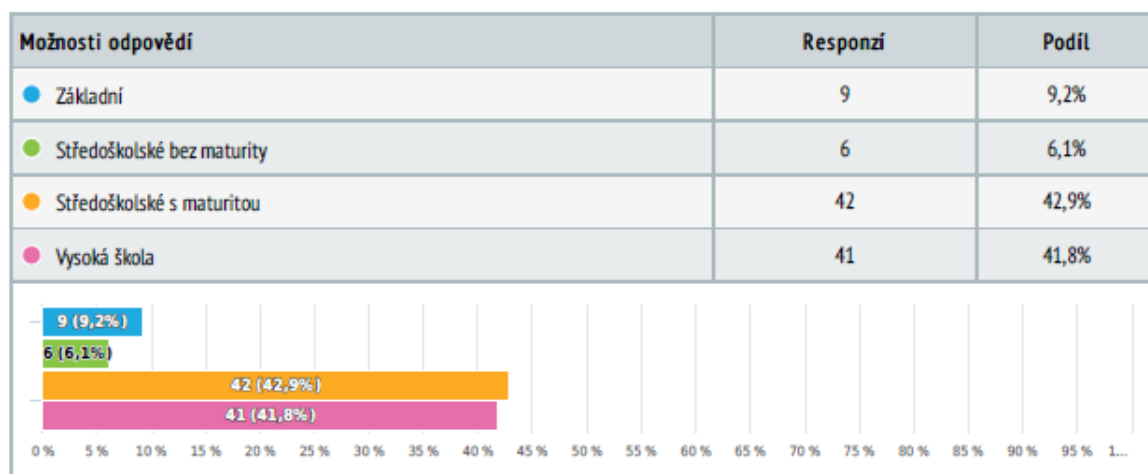
Hlavním cílem výzkumného šetření je zmapovat z pohledu rodičů současnou spolupráci a způsob komunikace rodiče. Představíme si tedy odpovědi na jednotlivé otázky a následně dojde k celkovému vyhodnocení.

Otázka 1: Věk rodiče.

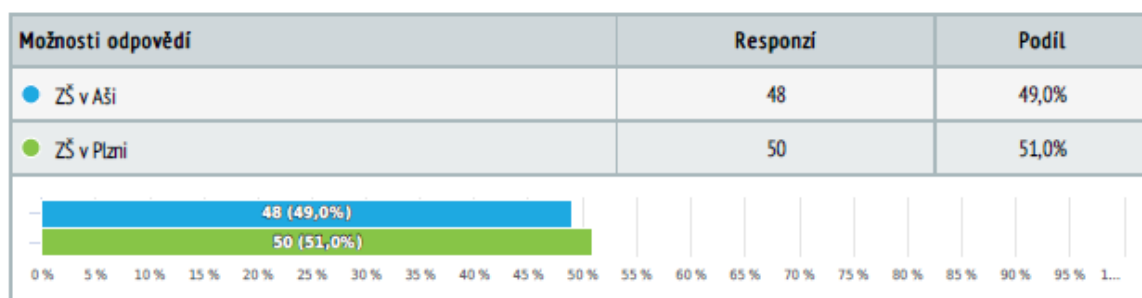
Tabulka s grafem č. 1

Otázka 2: Vzdělání rodiče.

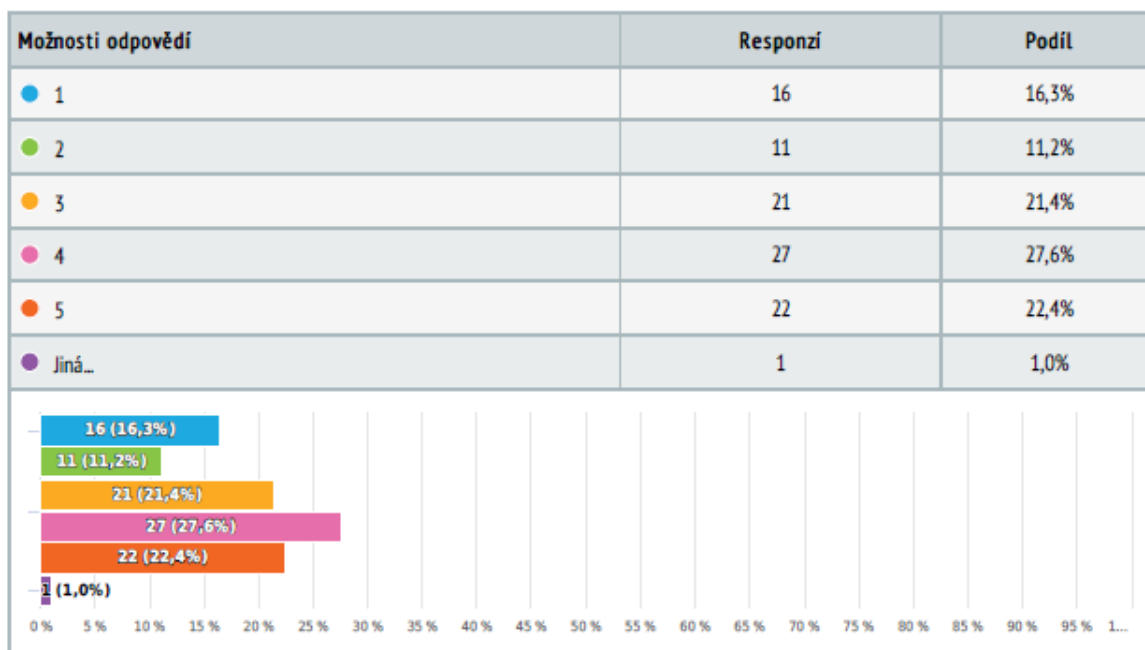
Tabulka s grafem č. 2

Otázka 3: Dítě navštěvuje.

Tabulka s grafem č. 3

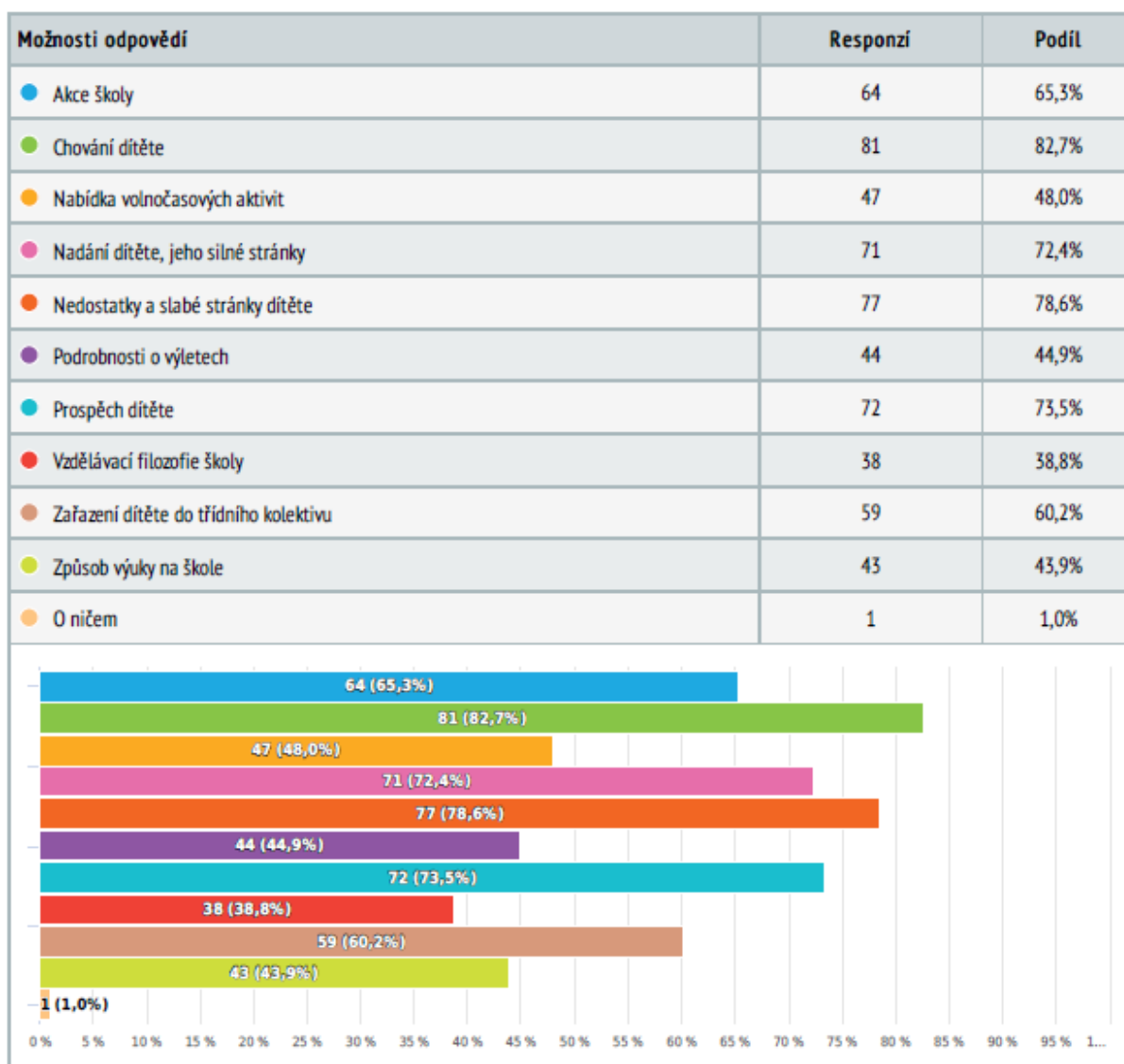
Otázka 4: Třída.

Tabulka s grafem č. 4

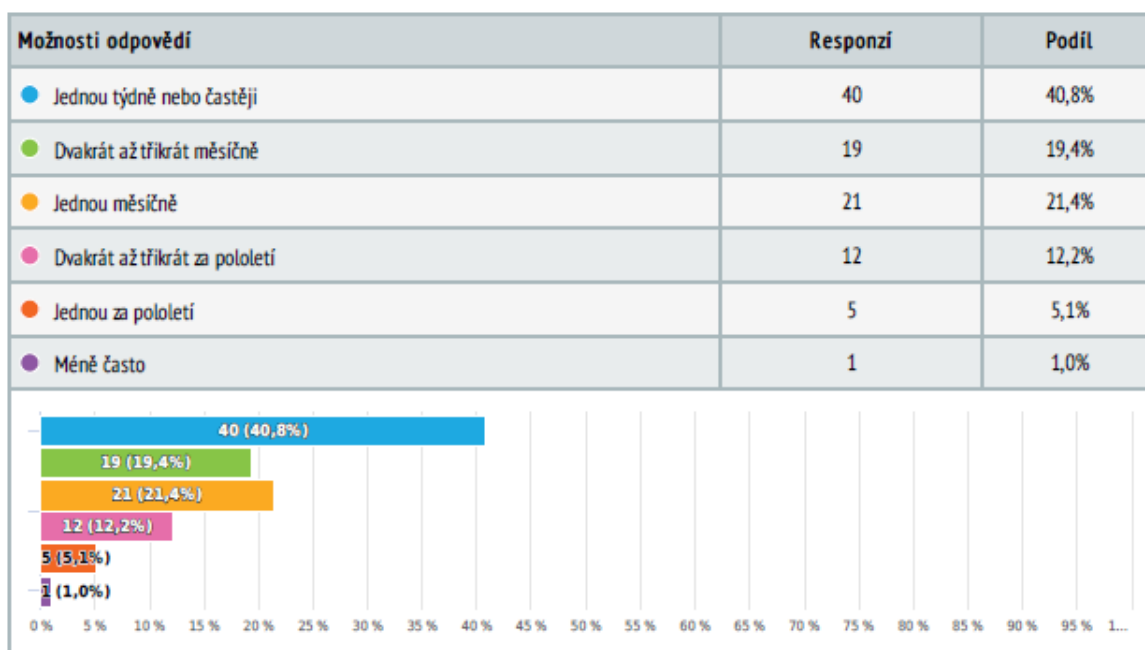
Odpověď ve volbě „Jiná“: 7 třída

Otázka 5: Ohledně čeho byste si přál(a), aby Vás škola informovala?

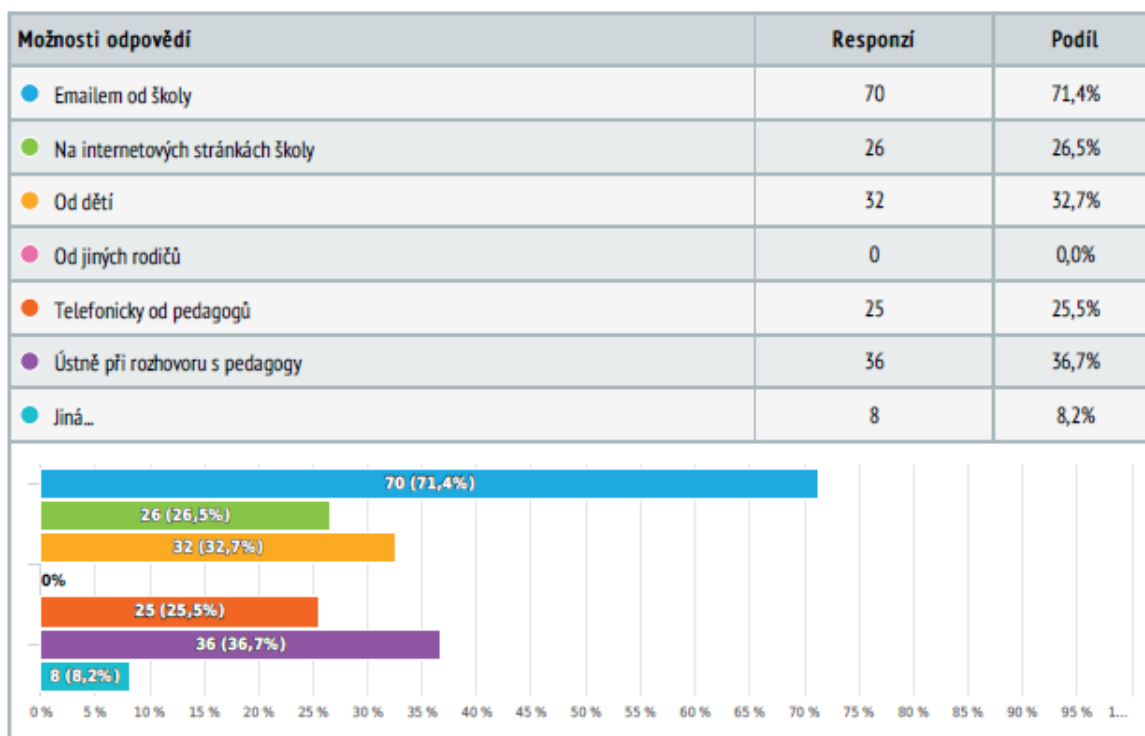
Tabulka s grafem č. 5

Otázka 6: Jak často si přejete být ze strany školy informován o prospěchu Vašeho dítěte?

Tabulka s grafem č. 6

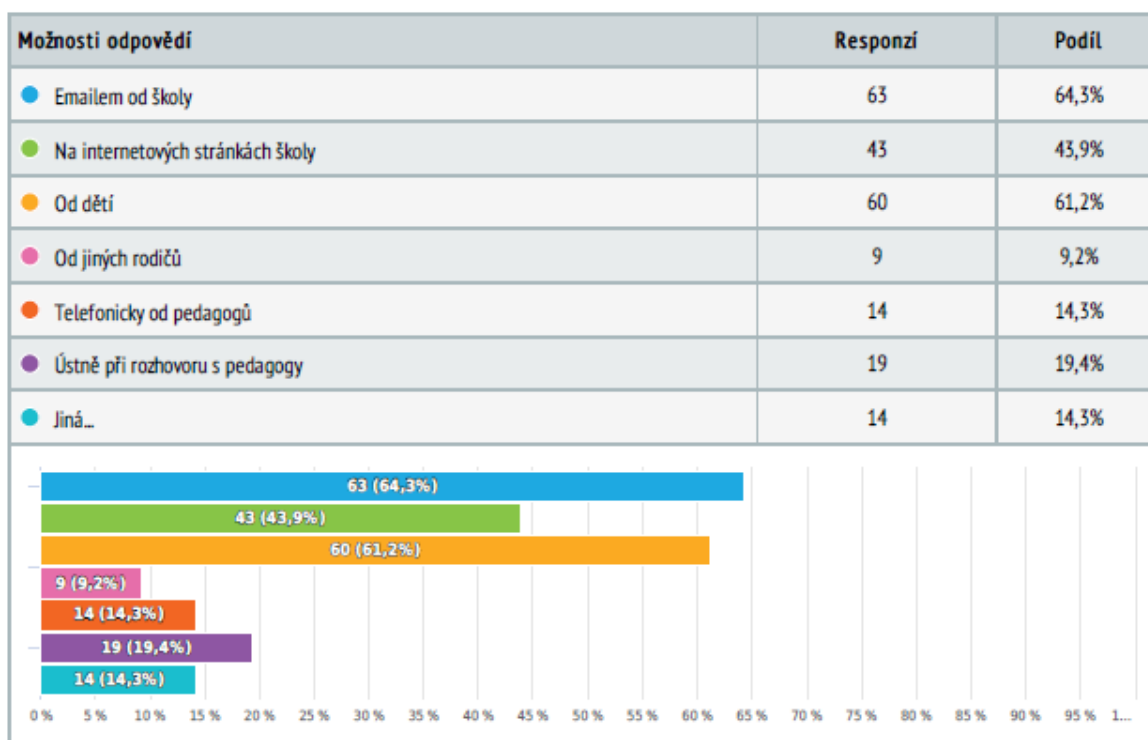
Otázka 7: Které formě sdělování informací o dění ve škole dáváte Vy osobně přednost?

Tabulka s grafem č. 7

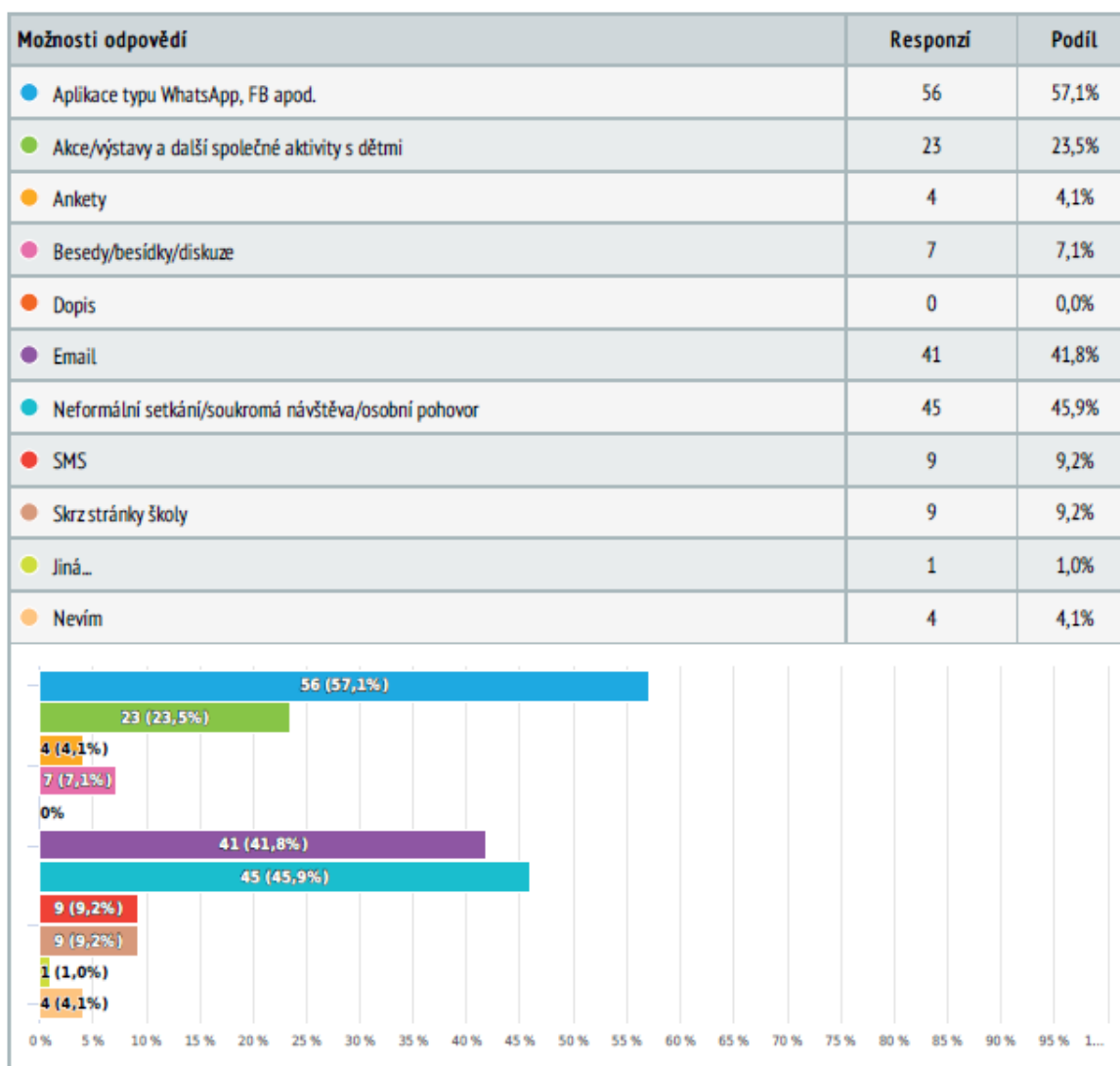
Odpověď ve volbě „Jiná“: 5x notýsek, podle druhu a kvality informace, písemné (sdělníček, ŽK, úkolníček)

Otázka 8: Kde informace o škole a dění v ní získáváte v současné době?

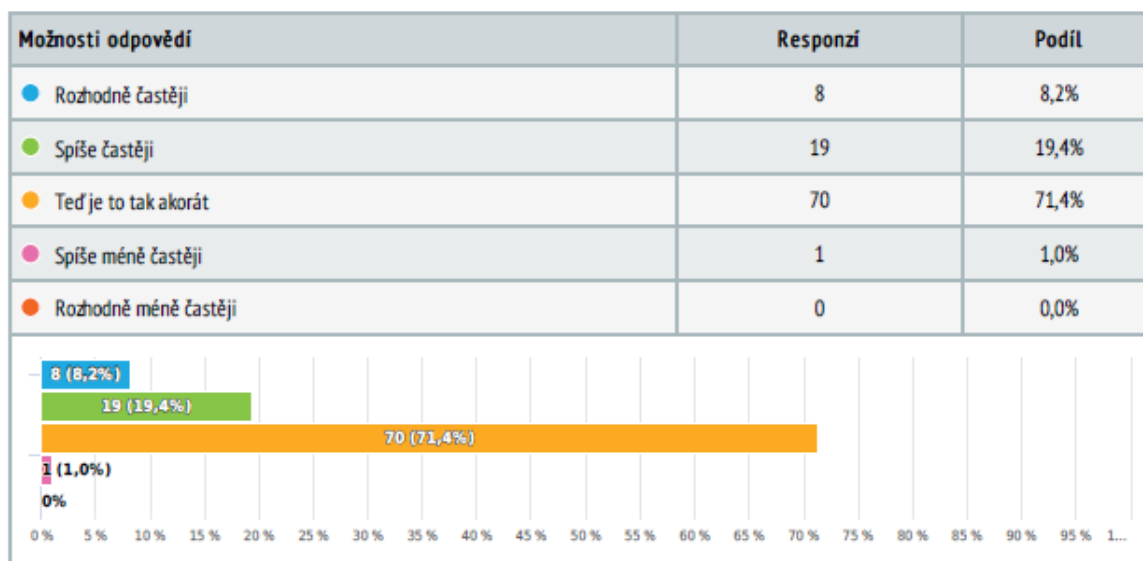
Tabulka s grafem č. 8

9 Jaký způsob neformální komunikace mezi školou a rodiči byste preferovali?

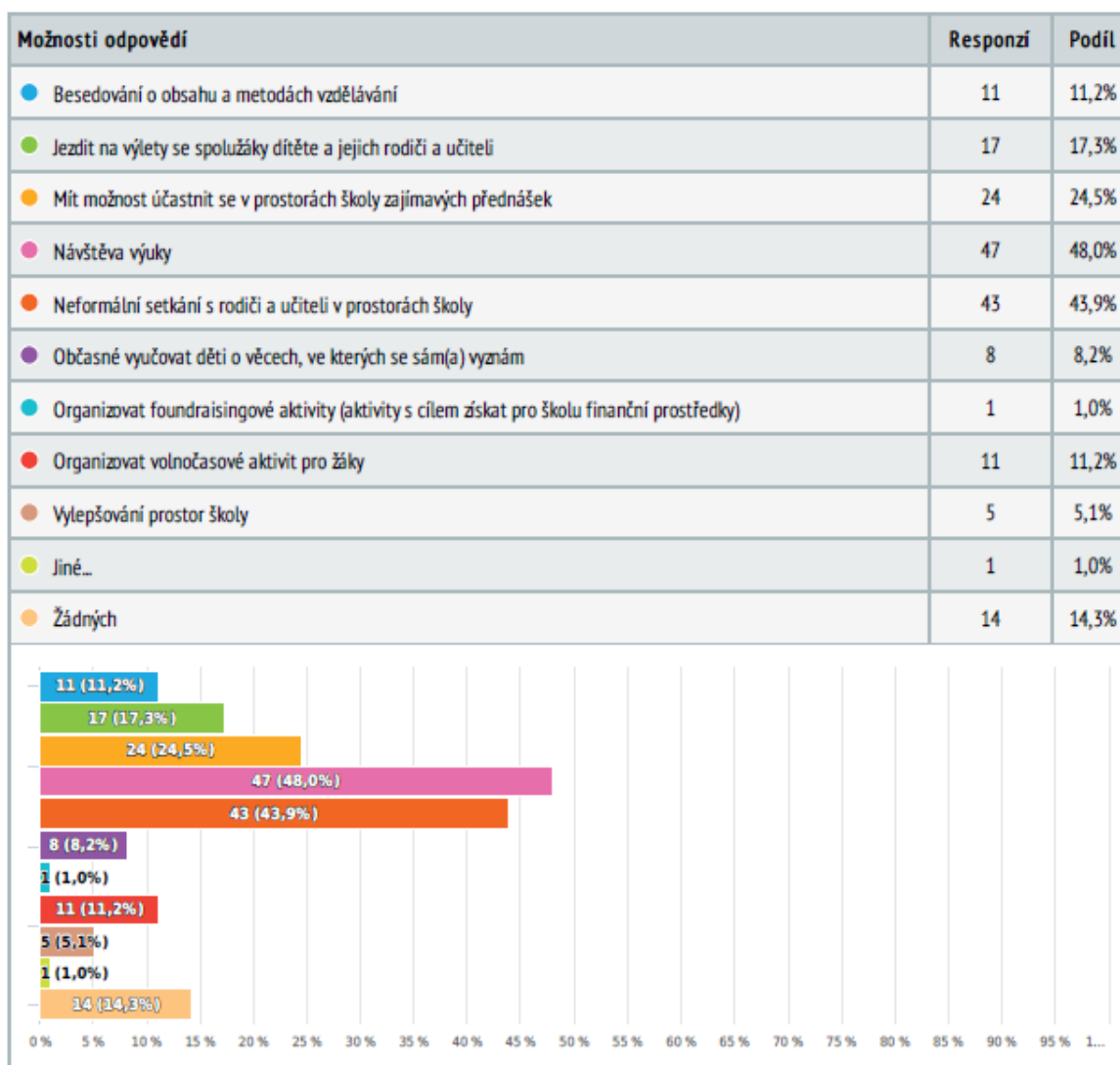
Tabulka s grafem č. 9

10 Jak Vám v současné době vyhovuje to, jak často se školou komunikujete? Chtěl(a) byste oproti současné době komunikovat se školou...

Tabulka s grafem č. 10

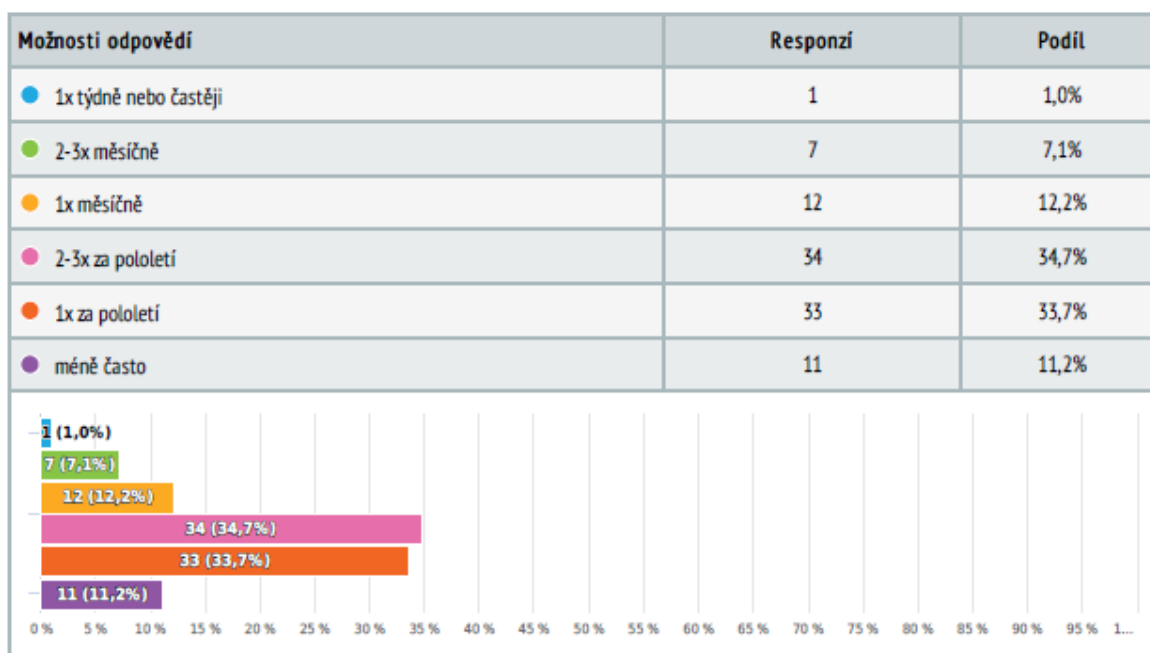
11 Jakých aktivit školy byste se chtěl(a) Vy osobně zúčastnit?

Tabulka s grafem č. 11

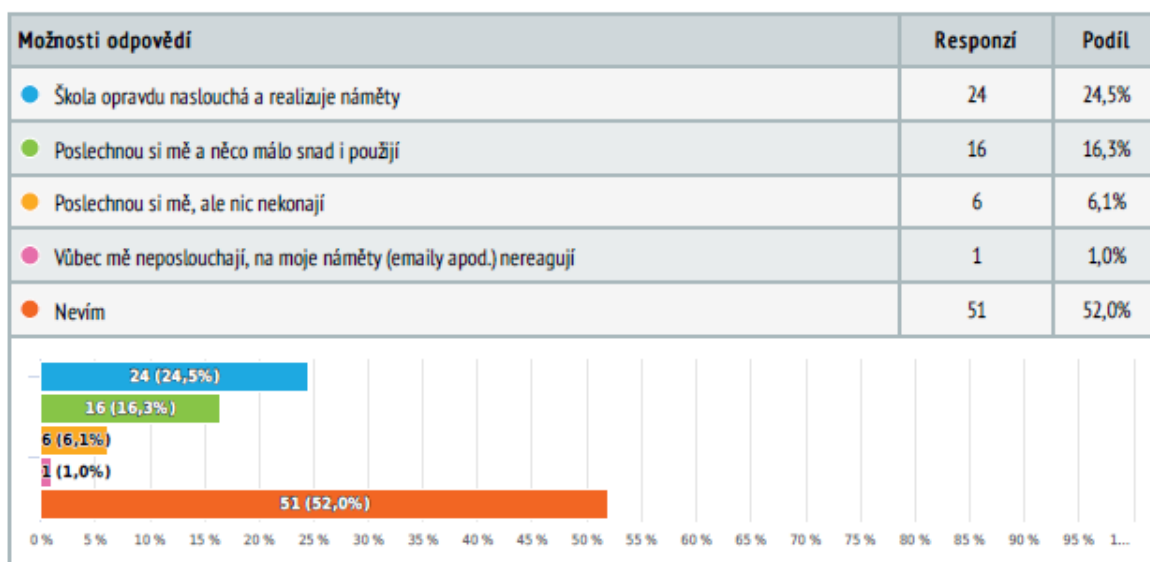
Odpověď ve volbě „Jiné“: *neformální setkávání mimo školu*

12 Jak často byste se chtěl(a) zúčastnit zmíněných aktivit?

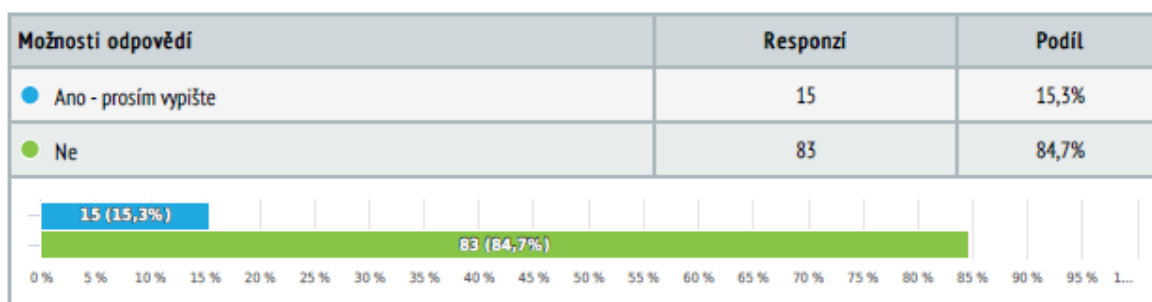
Tabulka s grafem č. 12

13 Jak reaguje škola na Vaše náměty na to, co by se mělo ve škole zlepšit?

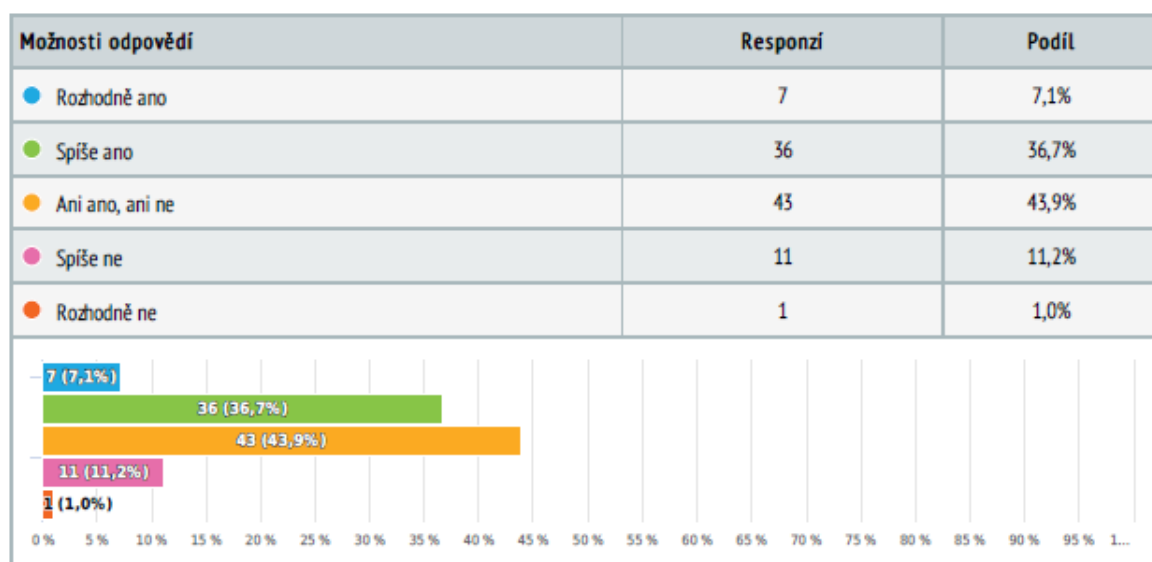
Tabulka s grafem č. 13

14 Podával(a) jste Vy sám(a) v posledním půlroce nějaký námět?

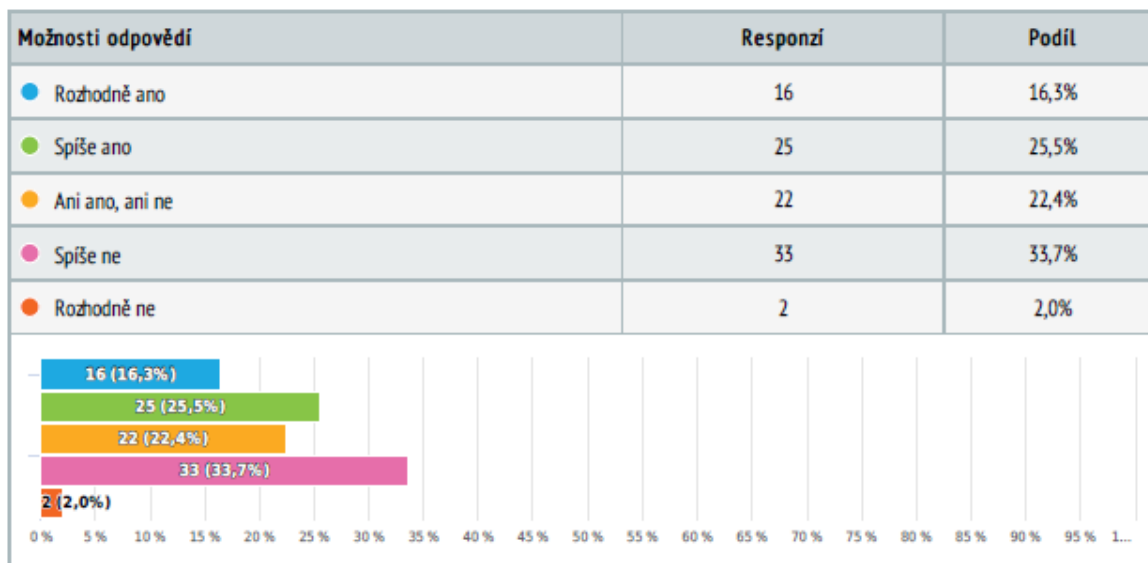
Tabulka s grafem č. 14

15 Myslíte si, že škola by měla dělat více pro získávání rodičů ke spolupráci?

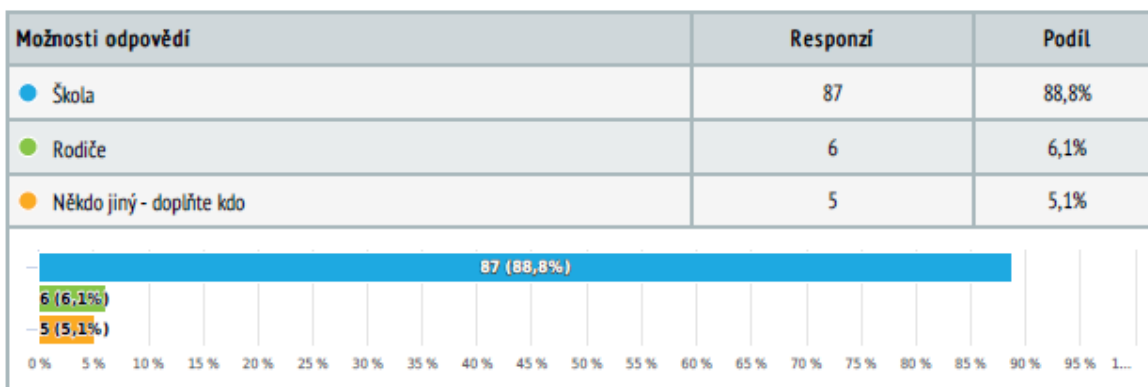
Tabulka s grafem č. 15

16 Myslíte si, že rodiče v současné době hrají ve škole Vašeho dítěte aktivní roli při kontaktu se školou?

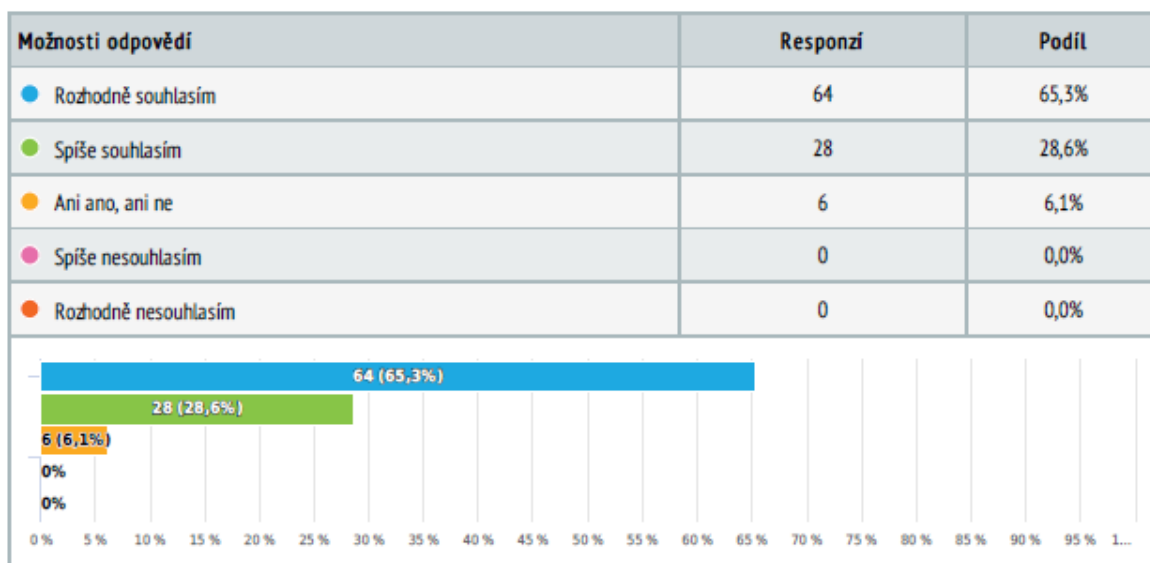
Tabulka s grafem č. 16

17 Kdo by měl spolupráci mezi školou a rodiči iniciovat?

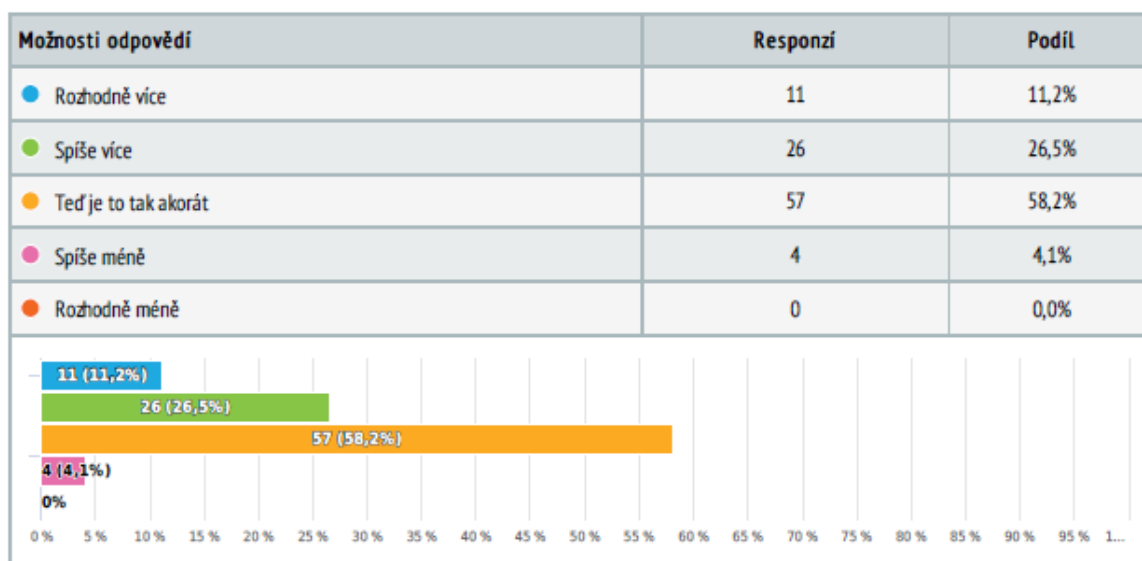
Tabulka s grafem č. 17

18 Do jaké míry souhlasíte s tvrzením „ke kvalitnímu školnímu vzdělávání je nezbytná součinnost školy s rodiči“.

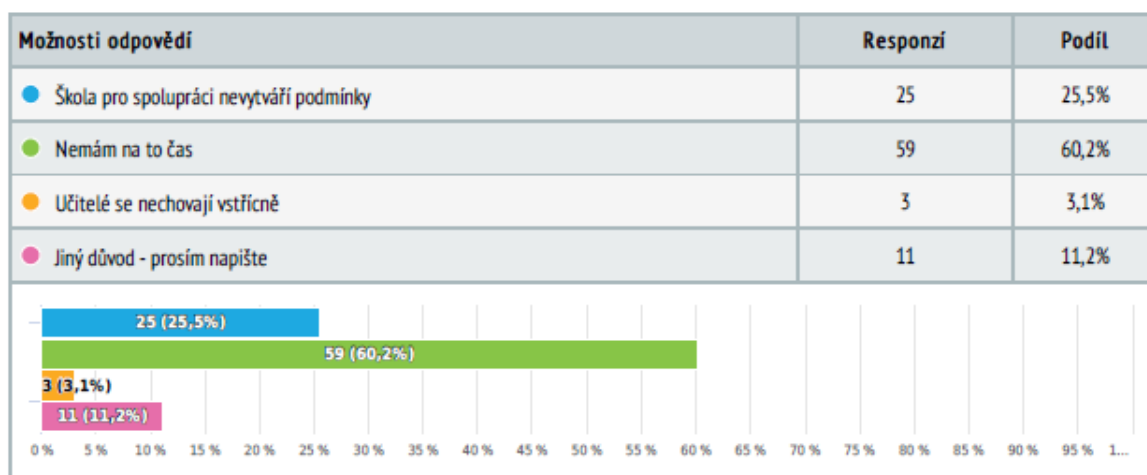
Tabulka s grafem č. 18

19 Jak Vám vyhovuje současná spolupráce se školou? Oproti současnému stavu bych chtěl(a) se školou spolupracovat:

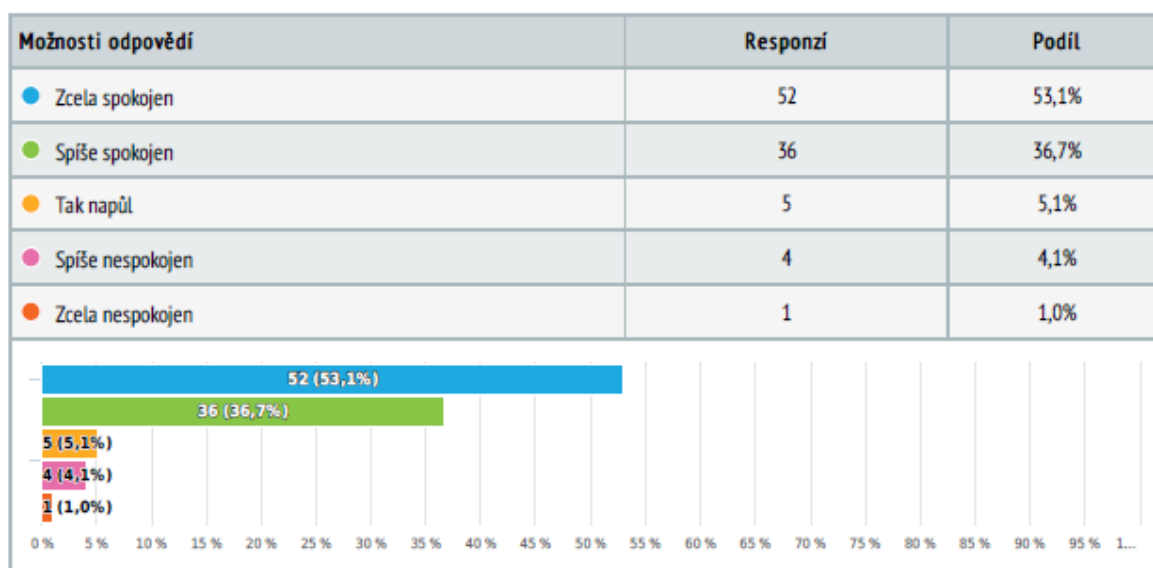
Tabulka s grafem č. 19

20 Které z následujících důvodů Vám brání v tom, abyste se školou spolupracoval(a) více?

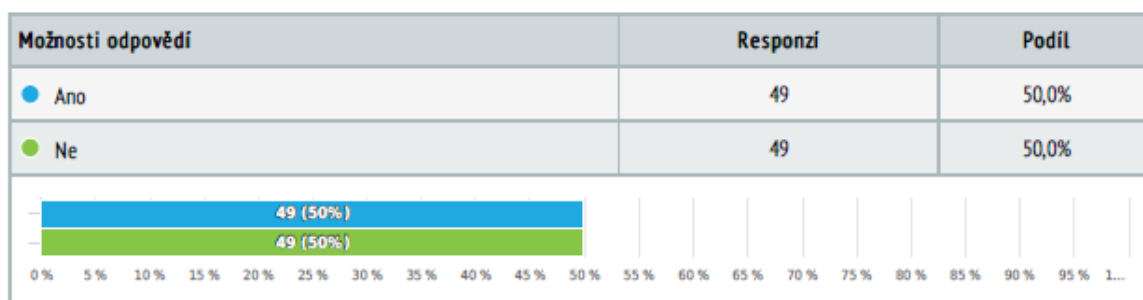
Tabulka s grafem č. 20

21 Do jaké míry jste spokojen(a) s přístupem učitelů k Vašemu dítěti?

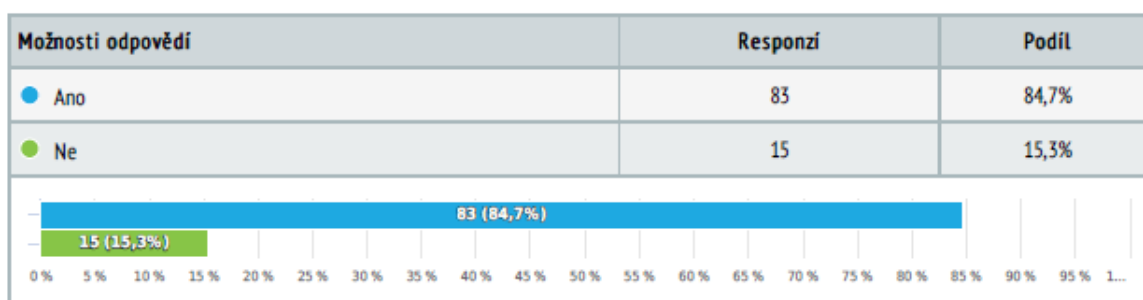
Tabulka s grafem č. 21

22 Domlouvají se s Vámi učitelé o tom, jak Vaše dítě nejlépe vzdělávat?

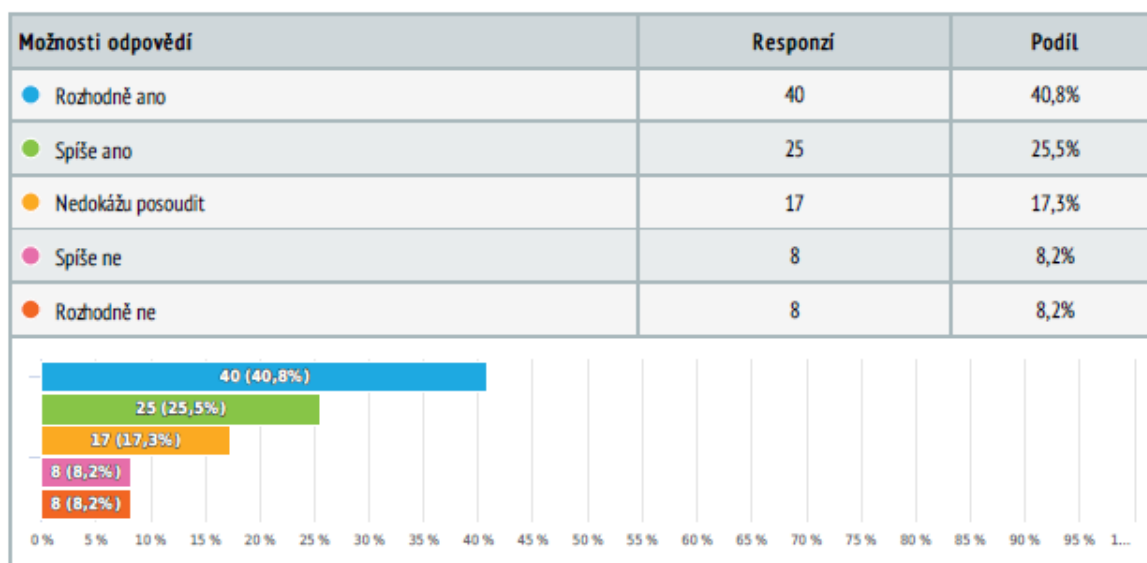
Tabulka s grafem č. 22

23 Myslíte si, že jsou učitelé schopni při výuce zohledňovat potřeby a jedinečnost Vašeho dítěte?

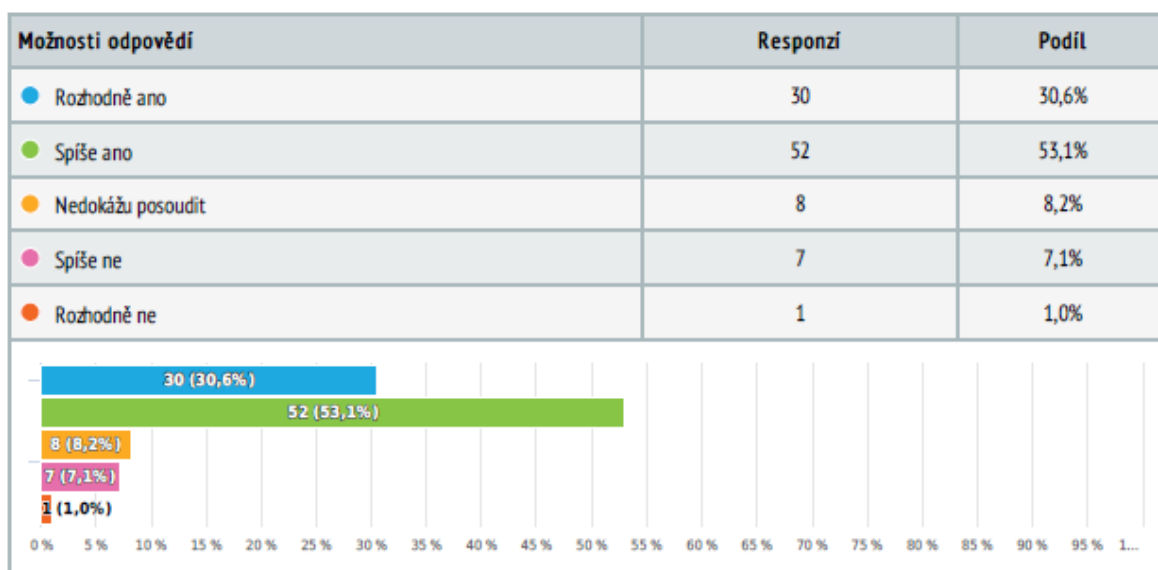
Tabulka s grafem č. 23

24 Snažili jste se pro Vaše dítě cíleně najít takovou školu, která s rodiči komunikuje a spolupracuje?

Tabulka s grafem č. 24

25 Splnila škola Vaše očekávání ohledně komunikace škola – rodina?

Tabulka s grafem č. 25

Dvě třetiny rodičů vyplňujících dotazník bylo ve věkovém rozmezí 35 až 44 let. Rodiče účastníci se výzkumu mají dokončené převážně středoškolské (43 %) nebo vysokoškolské (42 %) vzdělání.

Dotazníkového šetření se téměř v rovnoměrném množství zúčastnili zástupci z obou měst (Aš 49 % x Plzeň 51 %). Nejvíce byli v dotazníkovém výzkumu zastoupeni rodiče dětí ze čtvrtých tříd (28 %), následovali rodiče dětí z pátých (22 %) a třetích (21 %) tříd.

Z výsledků vyplývá, že rodiče si přejí být nejčastěji informováni o chování svého dítěte (83 %), chtějí znát slabé (79 %) i silné (72 %) stránky školáka. Silné zastoupení má též potřeba informování o prospěchu dítěte (74%), o akcích školy (65 %) nebo o zařazení dítěte do třídního kolektivu (60 %). Informování o vzdělávací filozofii školy je nejméně lákavé (39 %). Pouze jedna osoba se vyjádřila tak, že nechce být školou informována o ničem (1 %). O prospěchu žáka chtějí být rodiče informováni nejčastěji jednou týdně nebo častěji (41 %). Získat tuto informaci jednou za pololetí je dostačující pro 5 % respondentů.

Rodiče preferují získávání informací o dění ve škole prostřednictvím e-mailu (71 %), následuje ústní sdělení při rozhovoru s pedagogy (37%), případně i informace od dětí (33 %). Méně výrazně upřednostňují získávání informací přes internetové stránky (27 %)

a telefonický kontakt (26 %). Někteří rodiče stále preferují „osvědčený“ způsob formou notýsku či úkolníčku (8%).

Aktuálně získávají rodiče informace od školy nejčastěji formou e-mailu (64 %), od dětí (61 %) nebo na internetových stránkách školy (44 %). Porovnáním s údaji o preferencích způsobů získávání informací z pohledu rodičů je tedy nutné konstatovat, že dochází k souladu ve volbě nejčastější formě informačního kanálu (e-mailem – 64 %).

Co se týká neformální komunikace s učiteli, je zřejmé, že rodiče rádi využívají mobilní aplikace typu WhatsApp či Facebook (58%), případně e-mail (42 %) či neformální setkání (46 %). Jako nejméně oblíbená se jeví komunikace formou anket (4 %).

Rodiče jsou v drtivé většině spokojeni s aktuální intenzitou komunikace se školou (72 %), spíše častěji by chtělo se školou komunikovat 19 % respondentů, rozhodně častěji 8 %.

Rodiče by se nejčastěji chtěli zúčastnit výuky (48 %) nebo neformálního setkání s rodiči a učiteli ve škole (44 %). Málo atraktivní je opět případná beseda o obsahu a metodách vzdělávání (11 %) nebo též organizování volnočasových aktivit pro žáky (11 %). Na chvostu neoblíbenosti je organizování fundraisingových aktivit (1 %). Je zajímavé, že celých 14 % rodičů by se nechtělo zúčastnit žádných aktivit. Pokud se jich už rodič zúčastnil, preferoval by je tak 2x – 3x za pololetí (35%), případně pouze 1x za pololetí (34%).

Při otázce, jak škola reaguje na případné náměty rodičů ohledně toho, co by se mělo ve škole zlepšit, odpovědělo 52 % dotázaných, že neví. Přes 40 % rodičů uvedlo, že si je škola vyslechne a opravdu tyto náměty realizuje u 24 % rodičů. Uvedené hodnoty u podávání námětů následně ozřejmí odpověď na další otázku, ze které vyplývá, že přes 80 % rodičů žádný námět v posledním půlroce ani nepodal.

Téměř polovina respondentů si myslí, že škola dělá pro získávání rodičů ke spolupráci se školou dostatečné aktivity. 34 % rodičů si ale zároveň spíše nemyslí, že by rodiče nyní hráli aktivní roli při kontaktu se školou. To, že rodiče hrají spíše aktivnější roli tvrdí 26 % rodičů. Rodiče se domnívají, že spolupráci by měla rozhodně iniciovat škola (89 %).

Rodiče též drtivě souhlasí s tím, že ke kvalitnímu školnímu vzdělávání je nezbytná součinnost školy s rodiči (96 %). Současná spolupráce se školou vyhovuje 58 % rodičům, spíše více spolupracovat by chtělo 27 % rodičů a rozhodně více 11 %. Důvodem časté nespolečné spolupráce rodičů se školou je převážně nedostatek času (60 %), případně si rodiče myslí, že škola pro tuto spolupráci nevytváří adekvátní podmínky (26 %).

S přístupem učitelů k dítěti je zcela spokojeno 53 % rodičů a spíše spokojeno 37 %. S polovinou rodičů se učitelé domlouvají na tom, jak své dítě nejlépe vzdělávat, dokonce 85 % rodičů si myslí, že učitelé jsou schopni zohledňovat potřeby a jedinečnost jejich dítěte.

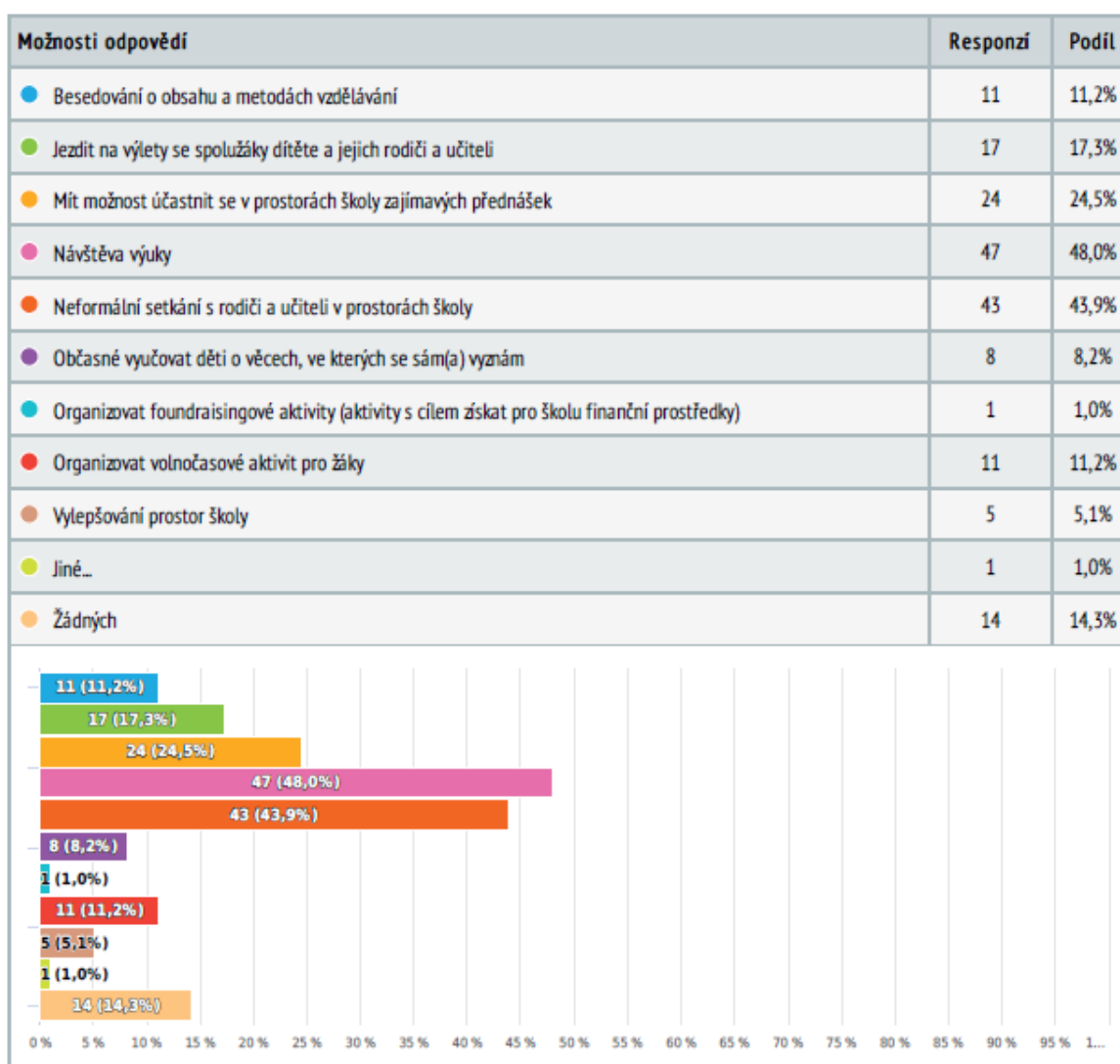
Na otázku, zda se rodiče cíleně snažili najít pro své dítě takovou školu, která s rodiči komunikuje a spolupracuje, odpovědělo 76 % rodičů, že ano. Zda v tomto ohledu splnila škola jejich očekávání, odpovědělo 53 % rodičů, že spíše ano a 31 % rozhodně ano.

2.5.2 INTERPRETACE DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ SMĚREM K VEDLEJŠÍM CÍLŮM

První dílčí cíl:

Srovnat a vyhodnotit odpovědi týkající se spolupráce rodiče se školou z proběhlého dotazníkového šetření s průzkumem společnosti Perfect Crowd Research z roku 2013.

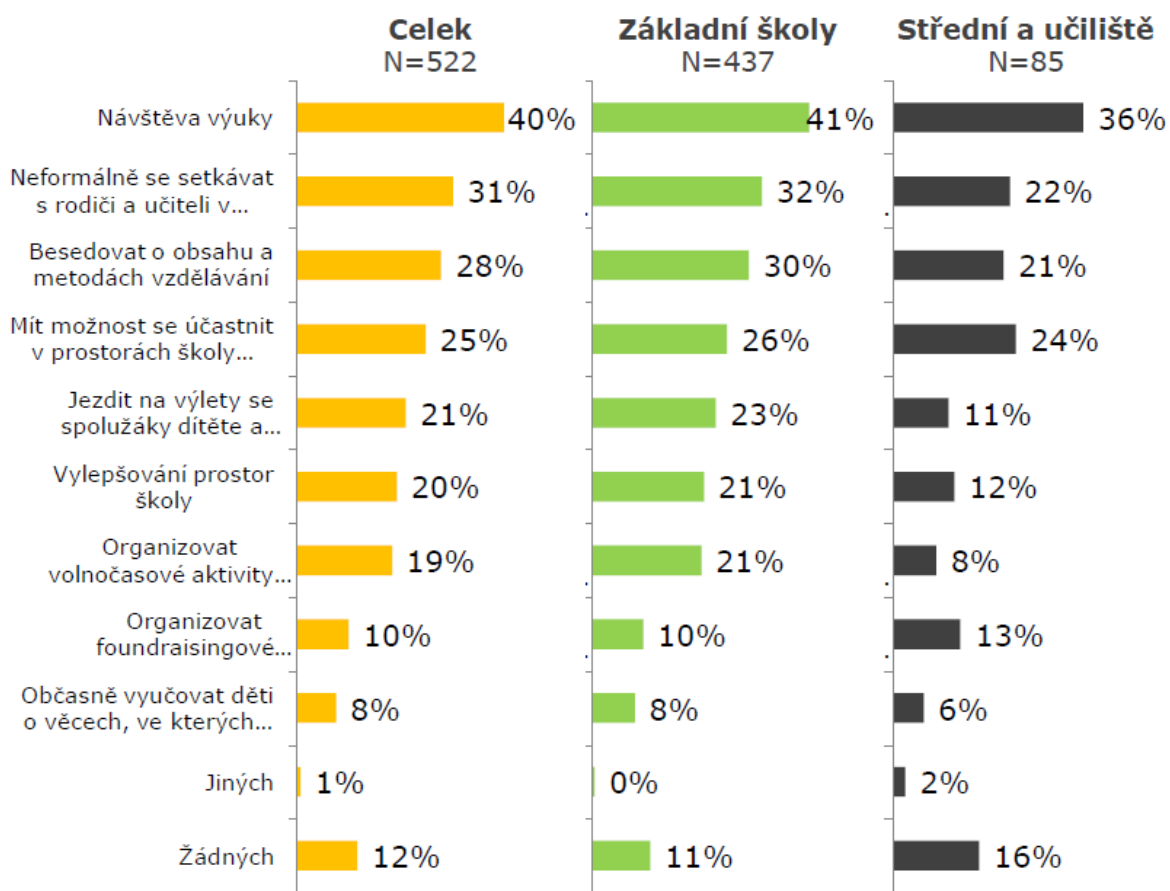
Jakých aktivit školy byste se chtěl(a) Vy osobně zúčastnit?

Tabulka s grafem č. 11

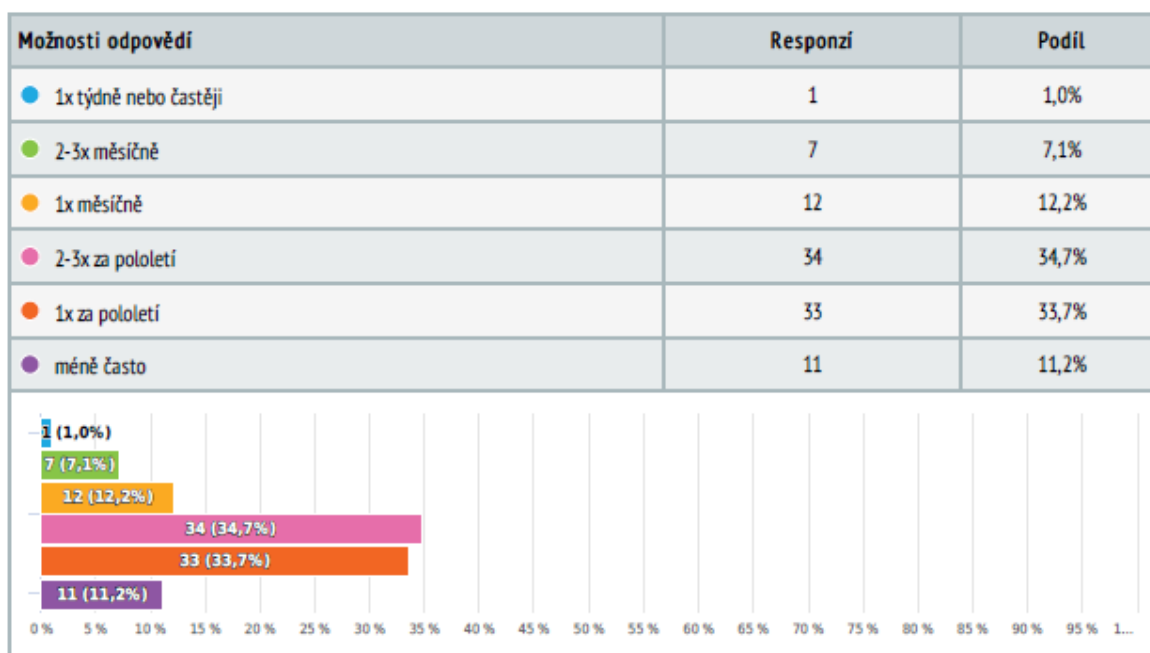
Odpověď ve volbě „Jiné“: *neformální setkávání mimo školu*

Výzkum Perfect Crowd Research:

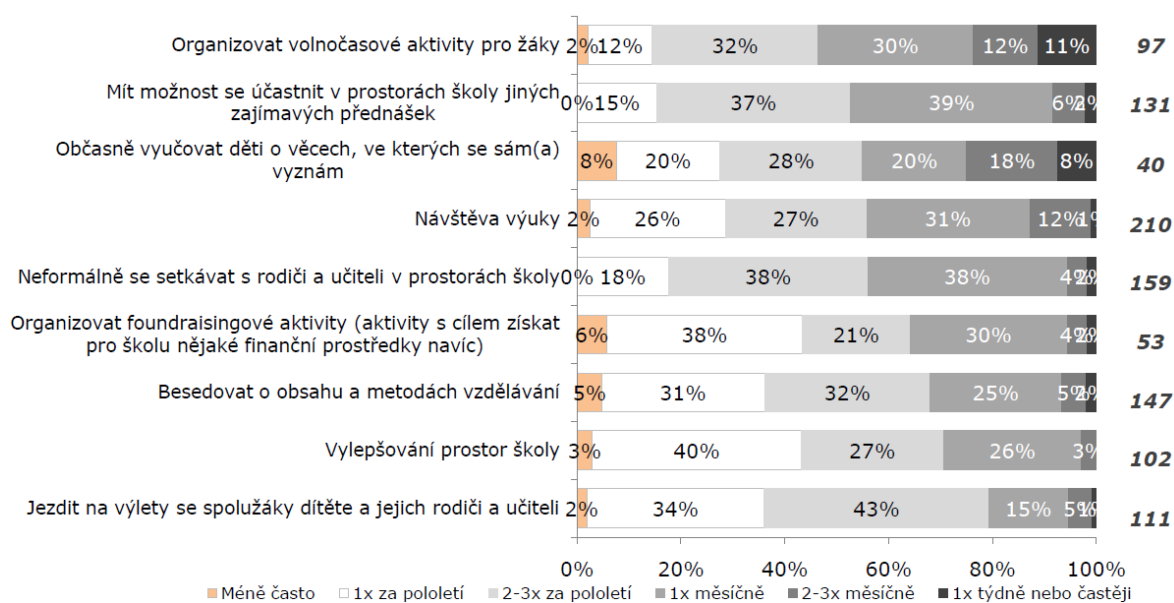
Graf č. 2

Jak často byste se chtěl(a) zúčastnit zmíněných aktivit?

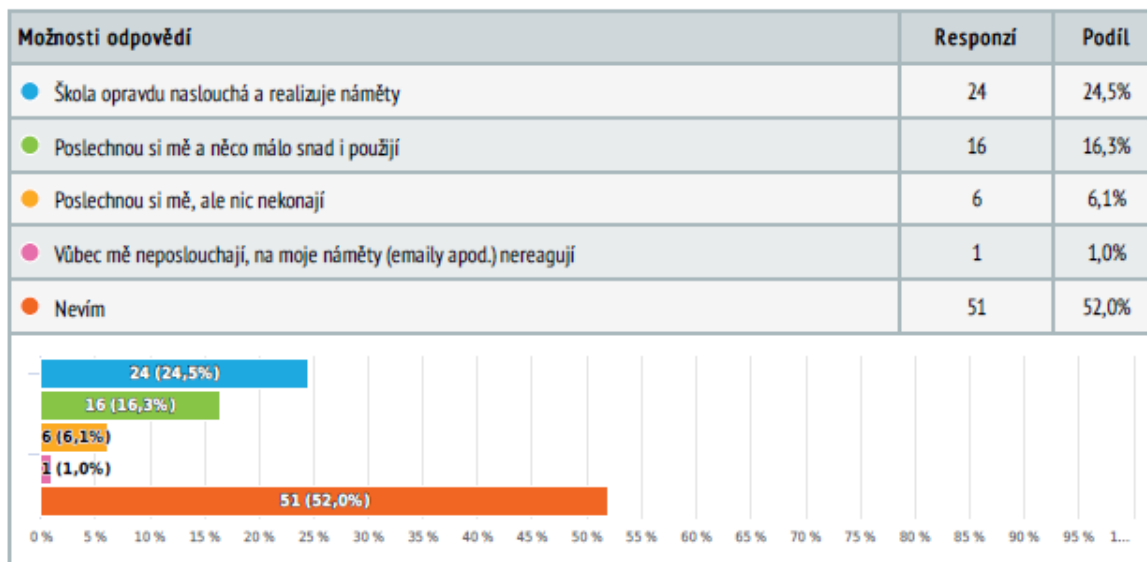
Tabulka s grafem č. 12

Výzkum Perfect Crowd Research:

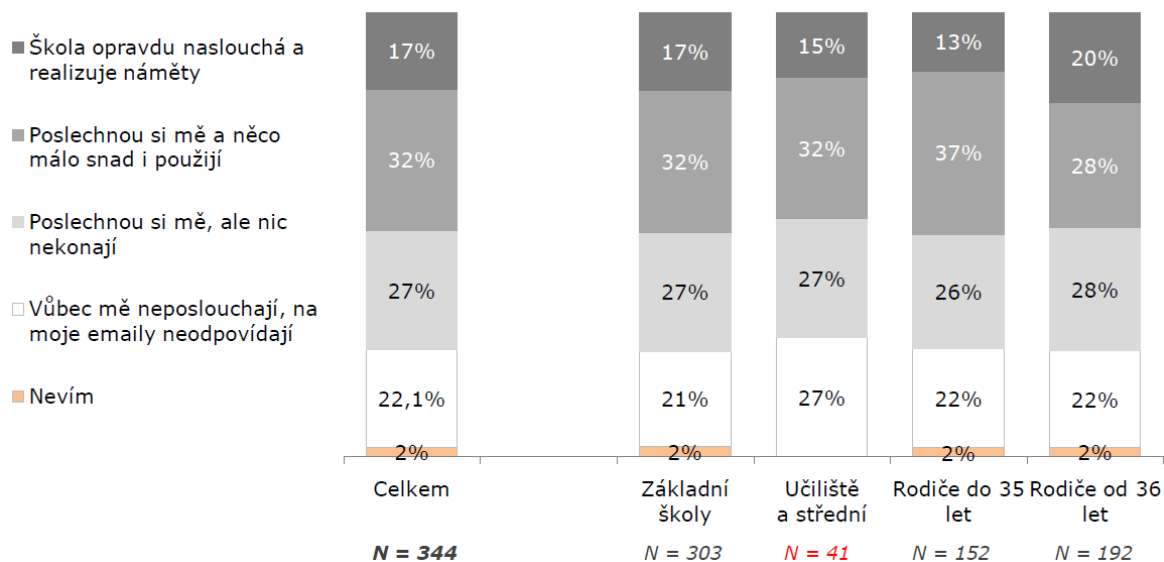
Graf č. 3

Jak reaguje škola na Vaše náměty na to, co by se mělo ve škole zlepšit?

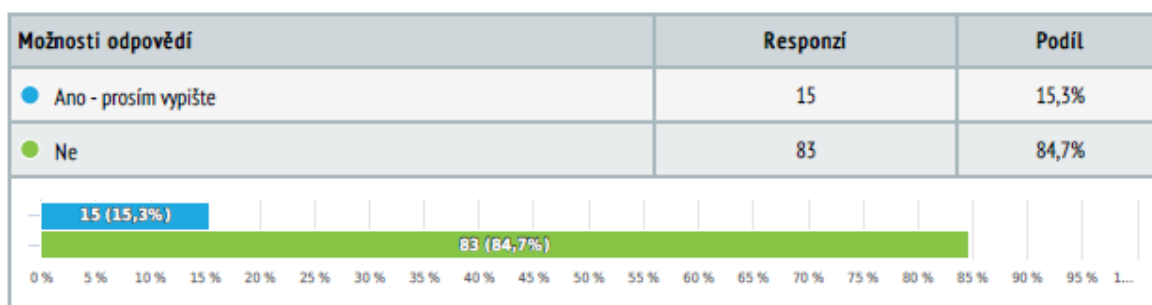
Tabulka s grafem č. 13

Výzkum Perfect Crowd Research:

Graf č. 4

Podával(a) jste Vy sám(a) v posledním půlroce nějaký námět?

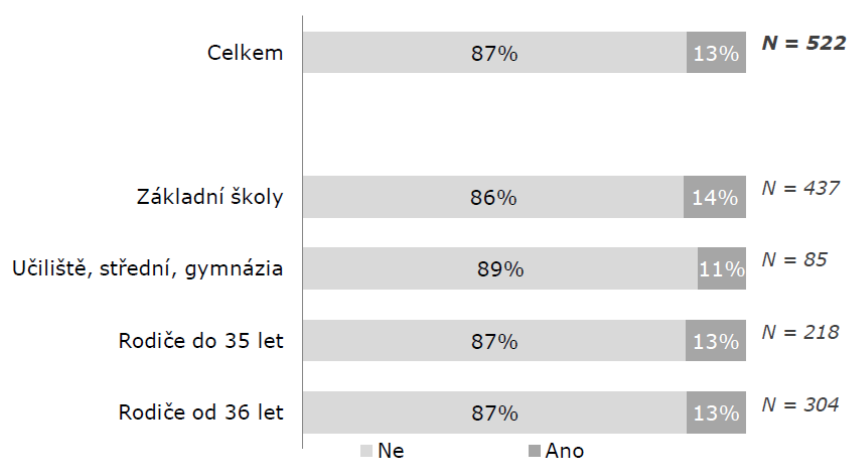

Tabulka s grafem č. 14

Výzkum Perfect Crowd Research:

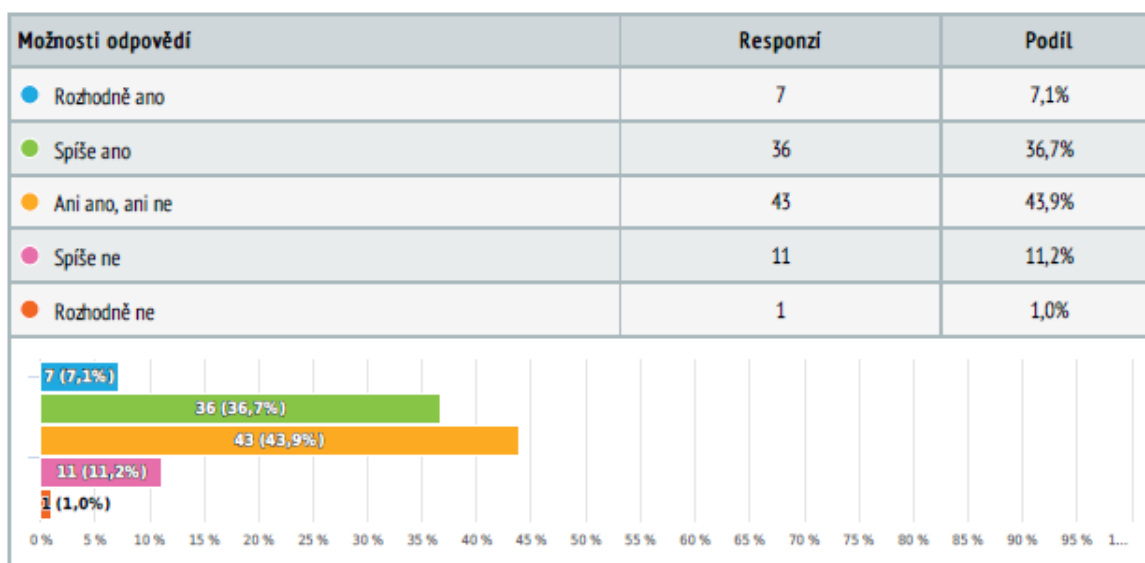
Jenom 13% rodičů podalo v posledním půlroce ve škole svých dětí náměty na zlepšení, to platí bez výrazného rozdílu mezi rodiči dětí ze ZŠ nebo SŠ, mezi staršími nebo mladšími rodiči.

Rodiče náměty podávají ale poměrně vzácně, neboť bez omezení na poslední půlrok deklarovalo podání návrhu 66 % z rodičů (viz. základ N=344 pro graf na předcházejícím slidu).

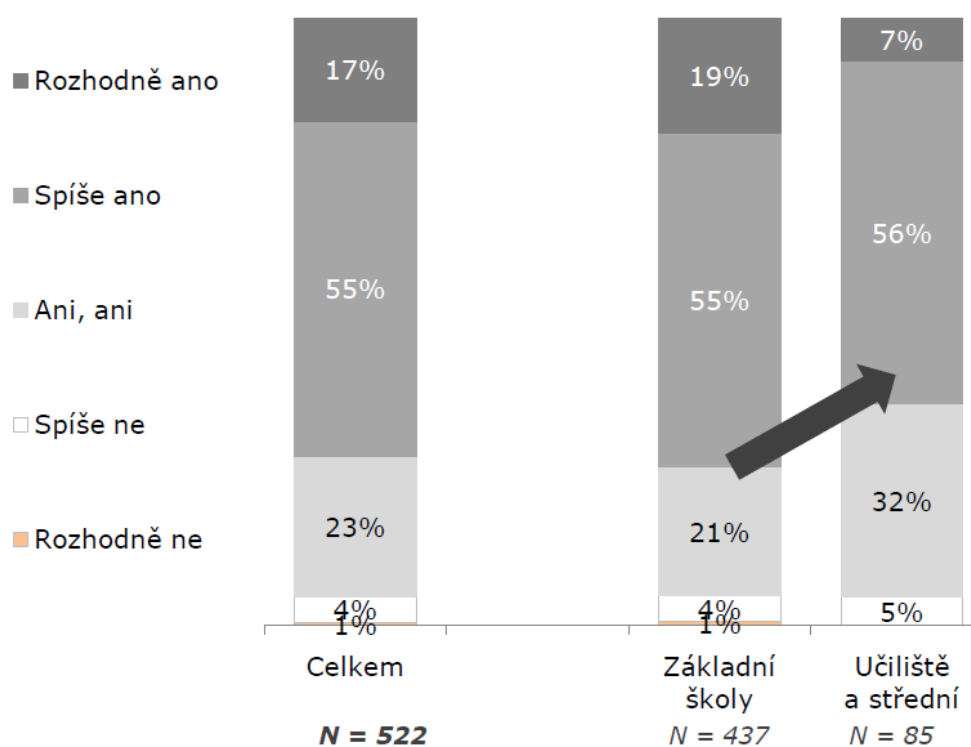
Graf č. 5

Myslíte si, že škola by měla dělat více pro získávání rodičů ke spolupráci?

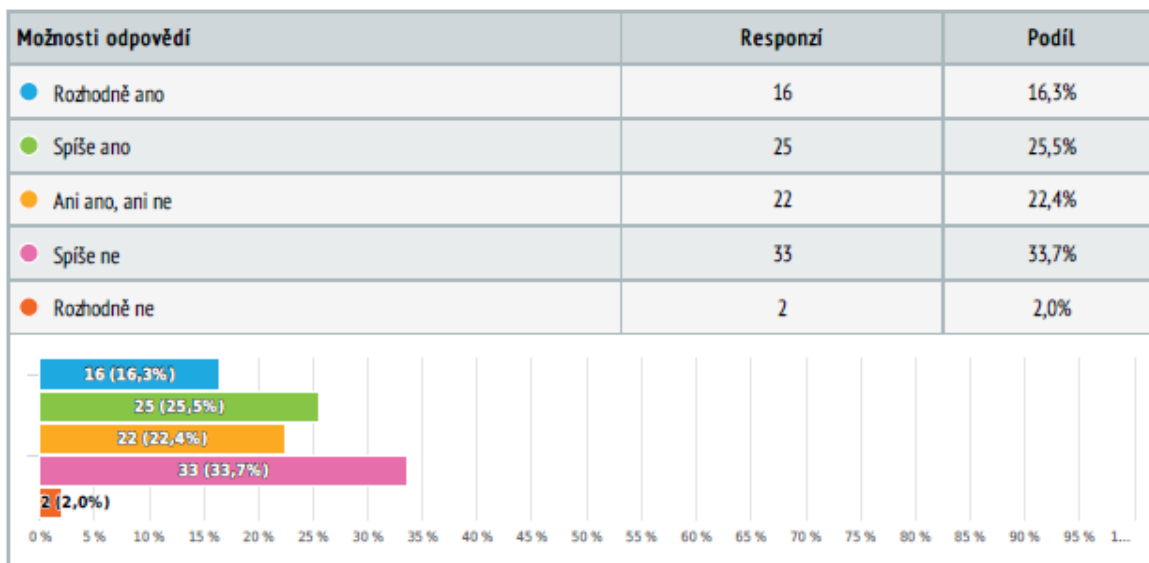
Tabulka s grafem č. 15

Výzkum Perfect Crowd Research:

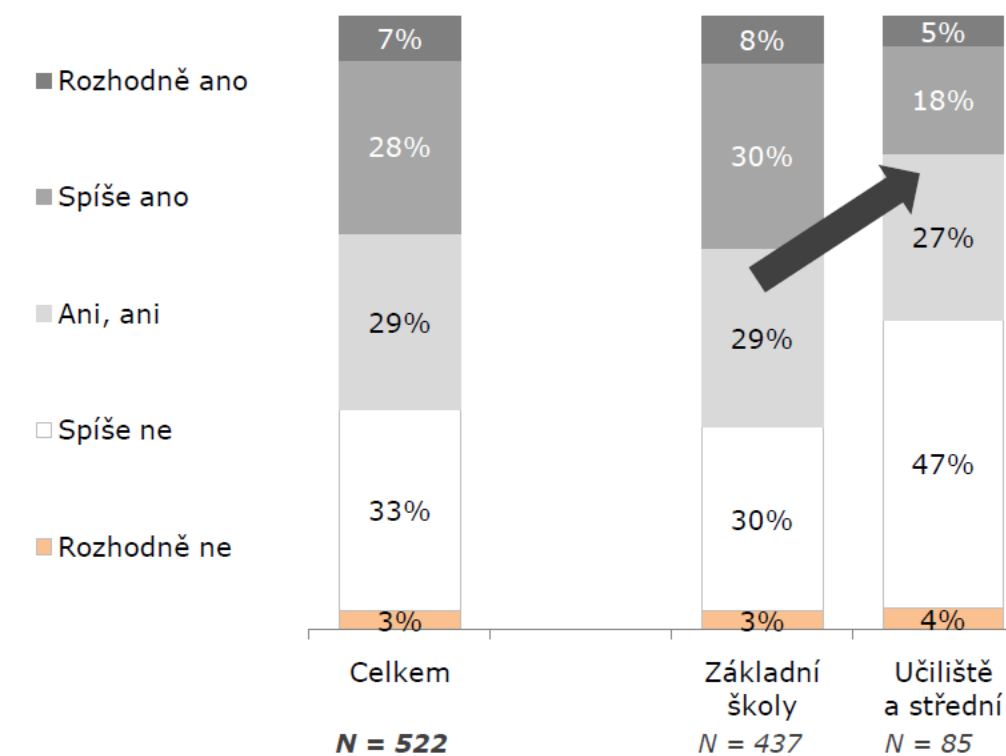
Graf č. 6

Myslíte si, že rodiče v současné době hrají ve škole Vašeho dítěte aktivní roli při kontaktu se školou?

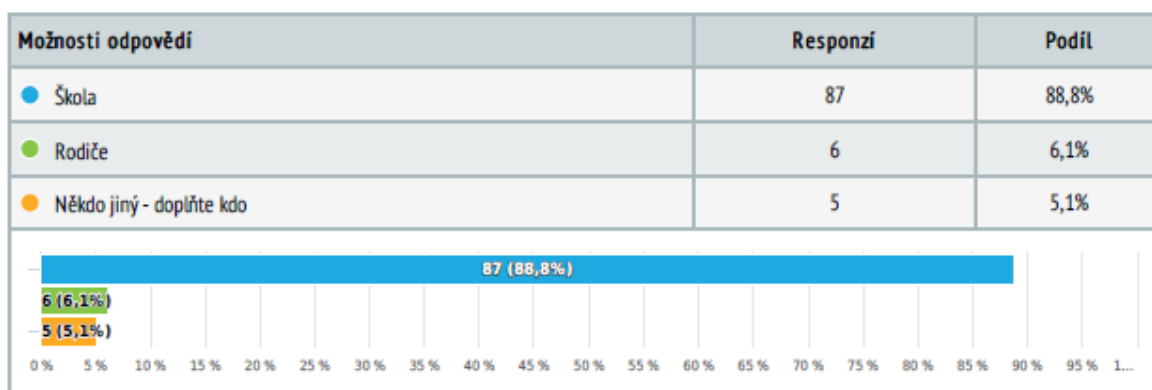
Tabulka s grafem č. 16

Výzkum Perfect Crowd Research:

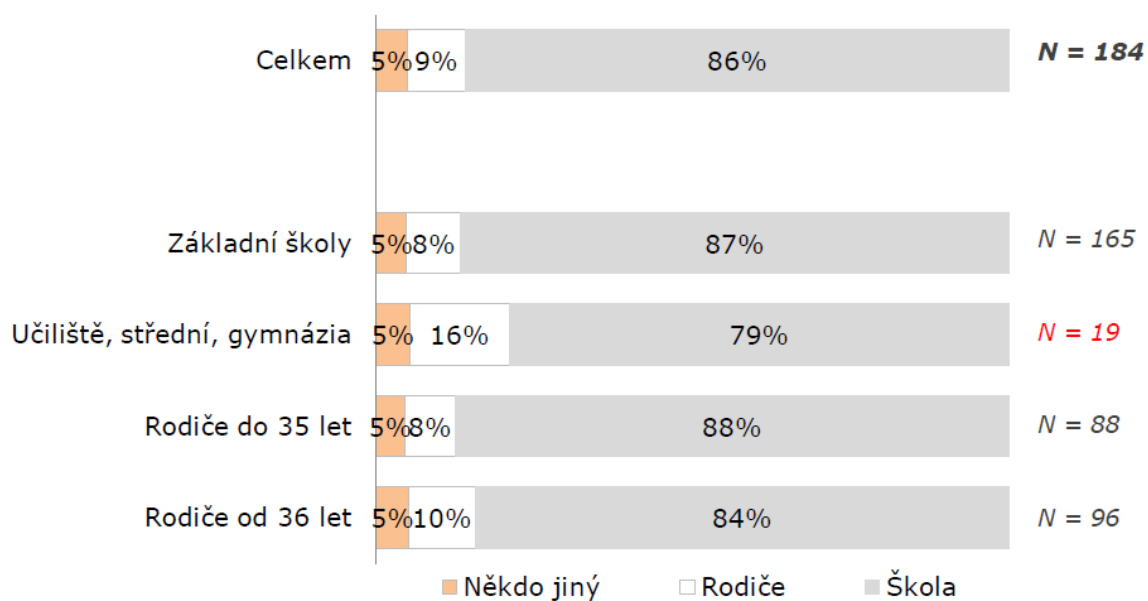
Graf č. 7

Kdo by měl spolupráci mezi školou a rodiči iniciovat?

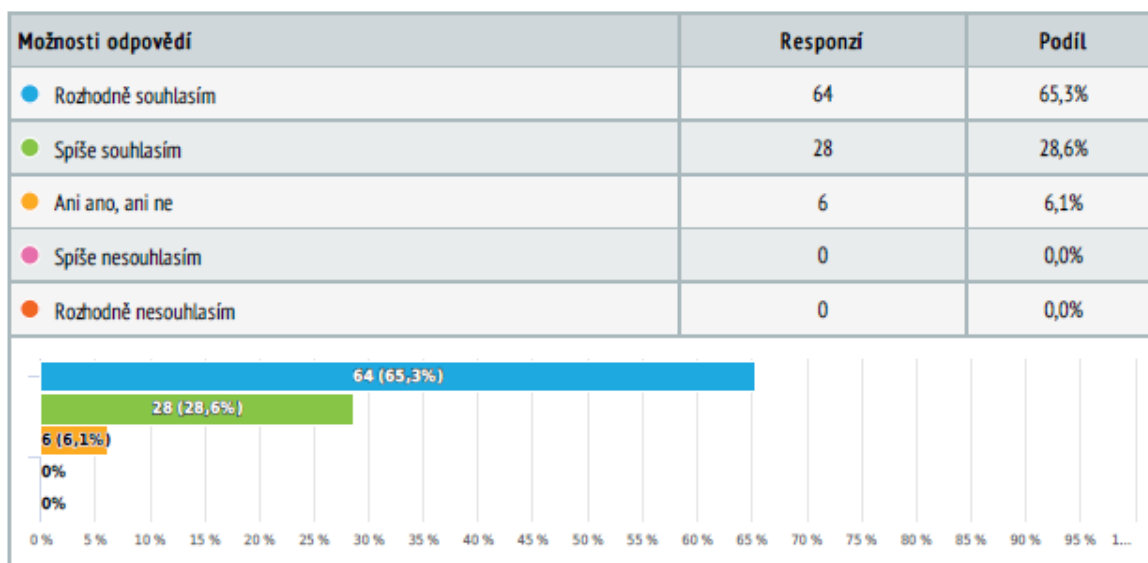
Tabulka s grafem č. 17

Výzkum Perfect Crowd Research:

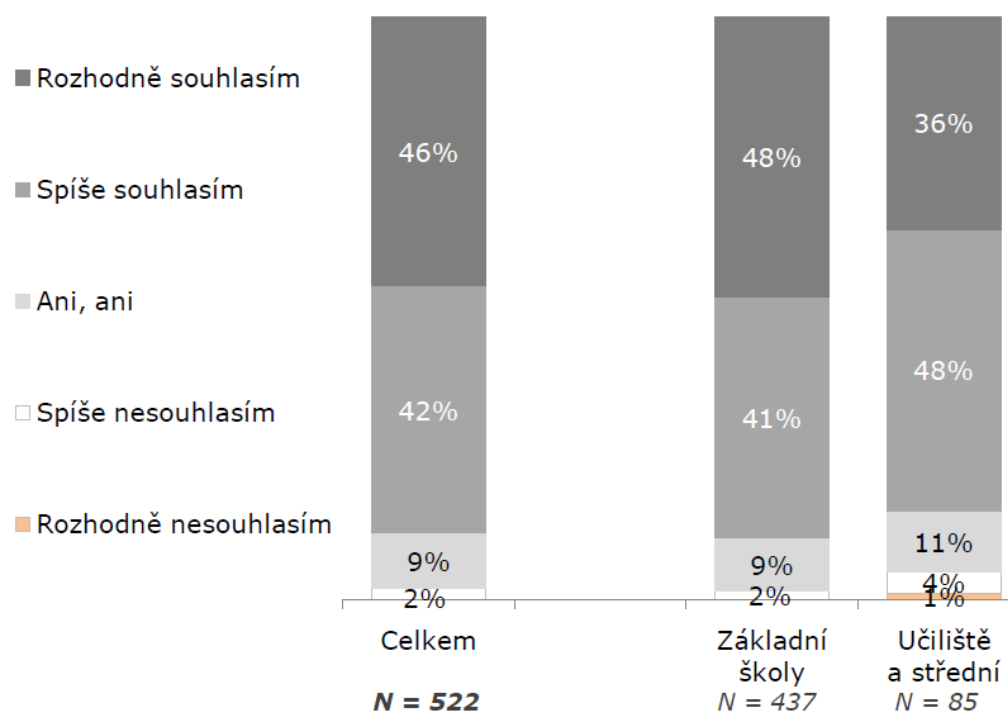
Graf č. 8

Do jaké míry souhlasíte s tvrzením „ke kvalitnímu školnímu vzdělávání je nezbytná součinnost školy s rodiči“.

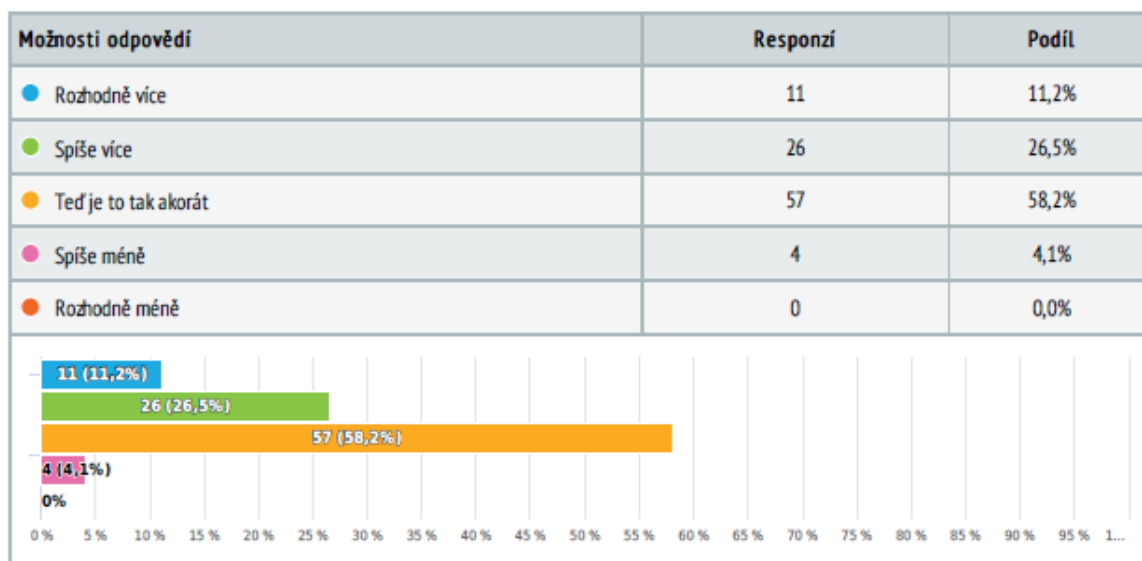
Tabulka s grafem č. 18

Výzkum Perfect Crowd Research:

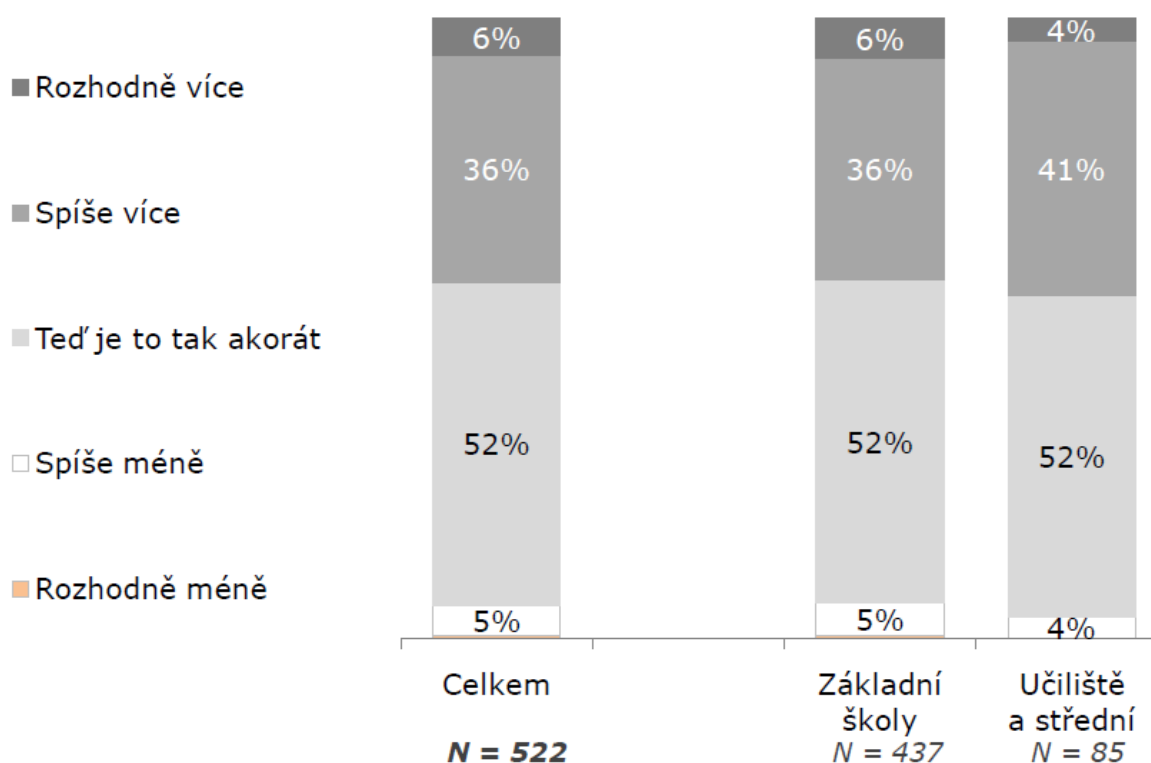
Graf č. 9

Jak Vám vyhovuje současná spolupráce se školou? Oproti současnému stavu bych chtěl(a) se školou spolupracovat:

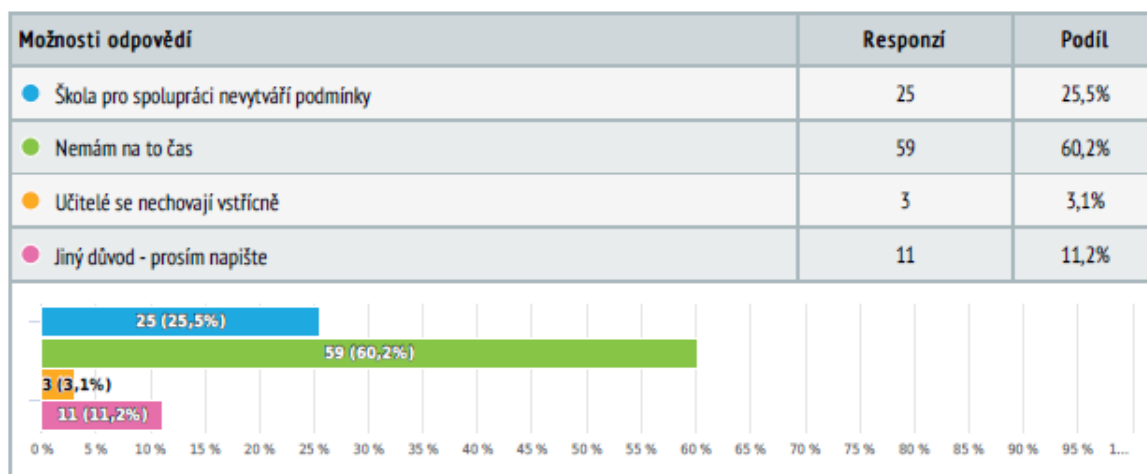
Tabulka s grafem č. 19

Výzkum Perfect Crowd Research:

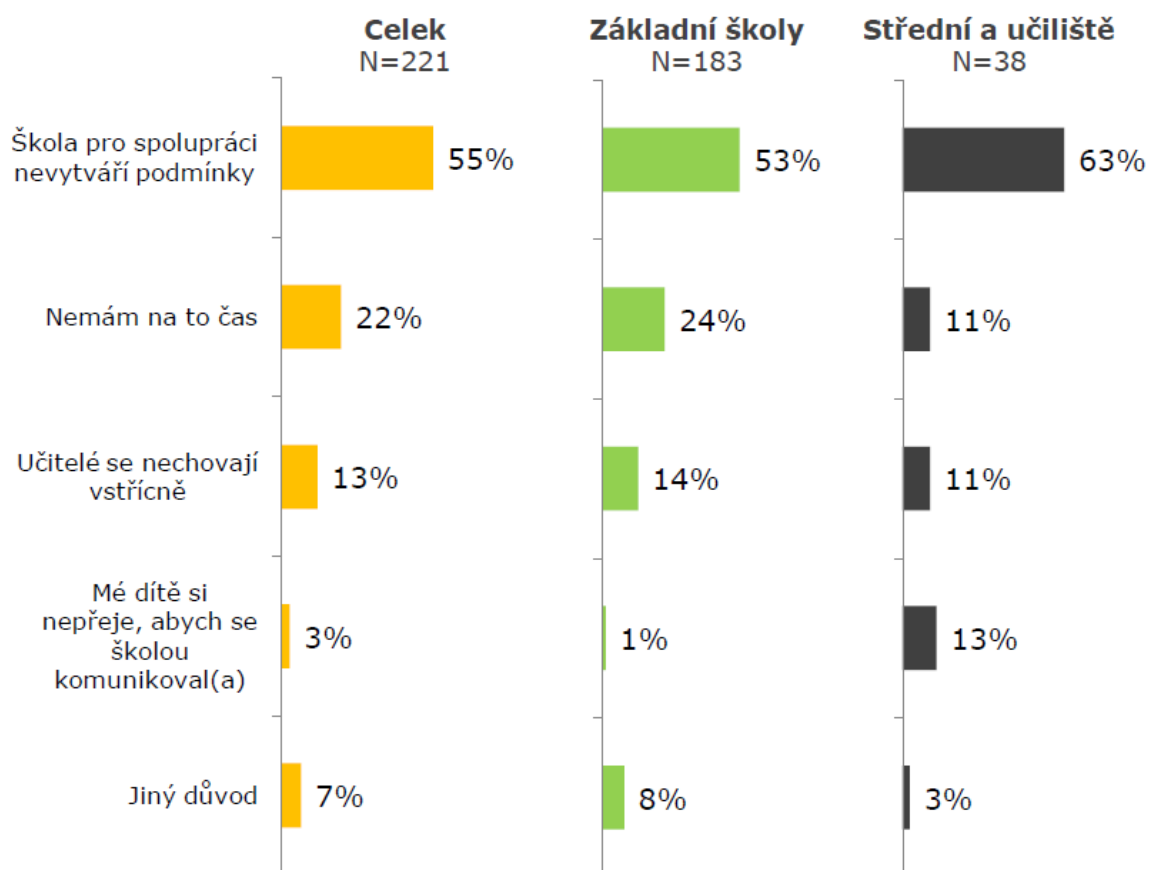
Graf č. 10

Které z následujících důvodů Vám brání v tom, abyste se školou spolupracoval(a) více?

Tabulka s grafem č. 20

Výzkum Perfect Crowd Research:

Graf č. 11

Při vzájemném porovnávání výsledných odpovědí je nutné konstatovat, že rozdíly v obou výzkumech jsou většinou minimální. V rámci volby aktivit, kterých by se rodiče chtěli zúčastnit, nám vyplývají téměř shodné činnosti:

Rodiče 2011: návštěva výuky 41%, neformální setkání s rodiči a učiteli 32 %, besedovat o obsahu vzdělávání 30 %. Rodiče 2022: návštěva výuky 48%, neformální setkání s rodiči a učiteli 44 %, zajímavých přednášek 25 %. Frekvence účasti rodičů na těchto aktivitách je v obou též obdobná.

Školy na předkládané náměty rodičů reagují též téměř obdobně, v roce 2011 se 48 % rodičů domnívalo, že si je škola vyslechne, v roce 2022 toto uvádí 40%. V roce 2011 podalo v posledním půlroce od výzkumu pouze 13 % rodičů nějaký námět škole, v roce 2022 15 % rodičů.

Jistý rozdíl lze spatřovat v tom, že v roce 2022 si 44 % respondentů myslí, že se škola dostatečně snaží pro získání rodičů ke spolupráci, v roce 2011 si 55 % dotazovaných myslelo, že by toho škola pro spolupráci měla dělat více. Nově si rodiče dnes více myslí, že by měli hrát aktivní roli při kontaktu se školou (2011: 35 %, 2022: 42 %). Spolupráci by mezi školou a rodiči měla jednoznačně iniciovat škola (2011: 86 %, 2022: 89 %). S tvrzením, že ke kvalitnímu školnímu vzdělávání je nezbytná součinnost školy s rodiči, souhlasí drtivá většina rodičů, dnes dokonce ještě více než dříve (2011: 88 %, 2022: 94 %). V rámci obou výzkumů je patrné, že rodičům vyhovuje současná míra spolupráce (2011: 52 %, 2022: 58 %), V minulosti si přálo se školou spolupracovat nepatrně více rodičů (2011 42 %, 2022: 38%). Mezi hlavní důvody nespolupráce rodičů se školou je nedostatek času (2011: 22 %, 2022: 60 %) a to, že škola pro spolupráci nevytváří vhodné podmínky (2011: 55 %, 2022: 26 %). Poslední uvedené považujeme za nejvýraznější zjištění této části výzkumu, neboť i pokud se z roku 2011 vyselektuje údaj pouze od respondentů s dětmi na základních školách (53 %), tak se jedná o výrazně pozitivní změnu oproti roku 2022 (podrobněji v rámci našeho výzkumu ZŠ v Aši: 29%, ZŠ v Plzni 22%).

Druhý dílčí cíl:

Zmapovat odpovědi u rodičů s dětmi na školách v Aši a na vybraných školách v Plzni - tj. vyhodnotit, zda v některých oblastech existují rozdíly mezi rodiči ze škol zaměřených na intenzivní spolupráci a ze škol „běžných“.

Věk rodiče

	ZŠ v Aši	ZŠ v Plzni	Celkem
25-34 let	6	1	7
35-44 let	30	45	75
45-55 let	12	4	16
více jak 55 let	0	0	0
Celkem	48	50	98

Tabulka č. 1

Vzdělání rodiče

	ZŠ v Aši	ZŠ v Plzni	Celkem
Základní	9	0	9
Středoškolské bez maturity	6	0	6
Středoškolské s maturitou	23	19	42
Vysoká škola	10	31	41
Celkem	48	50	98

Tabulka č. 2

Jak často si přejete být ze strany školy informován o prospěchu

	ZŠ v Aši	ZŠ v Plzni	Celkem
Jednou týdně nebo častěji	20	20	40
Dvakrát až třikrát měsíčně	9	10	19
Jednou měsíčně	9	12	21
Dvakrát až třikrát za pololetí	6	6	12
Jednou za pololetí	3	2	5
Méně často	1	0	1
Celkem	48	50	98

Tabulka č. 3

Chtěl byste oproti současné době komunikovat se školou

	ZŠ v Aši	ZŠ v Plzni	Celkem
Rozhodně častěji	4	4	8
Spíše častěji	8	11	19
Teď je to tak akorát	35	35	70
Spíše méně častěji	1	0	1
Rozhodně méně častěji	0	0	0
Celkem	48	50	98

Tabulka č. 4

Jak často byste se chtěl zúčastnit zmíněných aktivit

	ZŠ v Aši	ZŠ v Plzni	Celkem
1x týdně nebo častěji	1	0	1
2-3x měsíčně	3	4	7
1x měsíčně	7	5	12
2-3x za pololetí	12	22	34
1x za pololetí	14	19	33
méně často	11	0	11
Celkem	48	50	98

Tabulka č. 5

Jak reaguje škola na vaše náměty

	ZŠ v Aši	ZŠ v Plzni	Celkem
Škola opravdu naslouchá a realizuje náměty	5	19	24
Poslechnou si mě a něco málo snad i použijí	8	8	16
Poslechnou si mě, ale nic nekonají	3	3	6
Vůbec mě neposlouchají, na moje náměty (emaily apod.) nereagují	1	0	1
Nevím	31	20	51
Celkem	48	50	98

Tabulka č. 6

Podával jste Vy sám v posledním půlroce nějaký námět

	ZŠ v Aši	ZŠ v Plzni	Celkem
Ano - prosím vypište	3	12	15
Ne	45	38	83
Celkem	48	50	98

Tabulka č. 7

Myslíte si, že by škola měla dělat více pro získávání rodičů ke spolupráci

	ZŠ v Aši	ZŠ v Plzni	Celkem
Rozhodně ano	2	5	7
Spíše ano	16	20	36
Ani ano, ani ne	24	19	43
Spíše ne	6	5	11
Rozhodně ne	0	1	1
Celkem	48	50	98

Tabulka č. 8

Hrají rodiče aktivní roli při kontaktu se školou?

	ZŠ v Aši	ZŠ v Plzni	Celkem
Rozhodně ano	6	10	16
Spíše ano	12	13	25
Ani ano, ani ne	11	11	22
Spíše ne	18	15	33
Rozhodně ne	1	1	2
Celkem	48	50	98

Tabulka č. 9

Kdo by měl spolupráci mezi školou a rodiči iniciovat?

	ZŠ v Aši	ZŠ v Plzni	Celkem
Škola	41	46	87
Rodiče	6	0	6
Někdo jiný - doplňte kdo	1	4	5
Celkem	48	50	98

Tabulka č. 10

Do jaké míry souhlasíte s tvrzením „ke kvalitnímu školnímu vzdělávání je nezbytná součinnost školy s rodiči“

	ZŠ v Aši	ZŠ v Plzni	Celkem
Rozhodně souhlasím	27	37	64
Spíše souhlasím	15	13	28
Ani ano, ani ne	6	0	6
Spíše nesouhlasím	0	0	0
Rozhodně nesouhlasím	0	0	0
Celkem	48	50	98

Tabulka č. 11

Oproti současnému stavu bych chtěl se školou spolupracovat

	ZŠ v Aši	ZŠ v Plzni	Celkem
Rozhodně více	3	8	11
Spíše více	10	16	26
Ted' je to tak akorát	31	26	57
Spíše méně	4	0	4
Rozhodně méně	0	0	0
Celkem	48	50	98

Tabulka č. 12

Které z následujících důvodů Vám brání v tom, abyste se školou spolupracoval(a) více?

	ZŠ v Aši	ZŠ v Plzni	Celkem
Škola pro spolupráci nevytváří podmínky	14	11	25
Nemám na to čas	26	33	59
Učitelé se nechovají vstřícně	3	0	3
Jiný důvod - prosím napište	5	6	11
Celkem	48	50	98

Tabulka č. 13

Do jaké míry jste spokojen(a) s přístupem učitelů k Vašemu dítěti?

	ZŠ v Aši	ZŠ v Plzni	Celkem
Zcela spokojen	24	28	52
Spíše spokojen	19	17	36
Tak napůl	2	3	5
Spíše nespokojen	2	2	4
Zcela nespokojen	1	0	1
Celkem	48	50	98

Tabulka č. 14

Domlouvají se s Vámi učitelé Vašeho dítěte o tom, jak Vaše dítě nejlépe vzdělávat?

	ZŠ v Aši	ZŠ v Plzni	Celkem
Ano	26	23	49
Ne	22	27	49
Celkem	48	50	98

Tabulka č. 15

Jsou učitelé schopni zohledňovat potřeby a jedinečnosti Vašeho dítěte?

	ZŠ v Aši	ZŠ v Plzni	Celkem
Ano	39	44	83
Ne	9	6	15
Celkem	48	50	98

Tabulka č. 16

Snažili jste se pro Vaše dítě cíleně najít takovou školu, která s rodiči komunikuje a spolupracuje?

	ZŠ v Aši	ZŠ v Plzni	Celkem
Rozhodně ano	11	29	40
Spíše ano	9	16	25
Nedokážu posoudit	15	2	17
Spíše ne	5	3	8
Rozhodně ne	8	0	8
Celkem	48	50	98

Tabulka č. 17

Splnila škola Vaše očekávání ohledně komunikace škola – rodina?

	ZŠ v Aši	ZŠ v Plzni	Celkem
Rozhodně ano	13	17	30
Spíše ano	24	28	52
Nedokážu posoudit	7	1	8
Spíše ne	4	3	7
Rozhodně ne	0	1	1
Celkem	48	50	98

Tabulka č. 18

U tohoto srovnání je nutné poznamenat, že nedošlo k porovnání shodného počtu respondentů. Ovšem vzhledem k nepatrnosti odchylky (2 osoby) se nedomníváme, že by tak mohlo dojít k výraznému narušení šetření.

Významné rozdíly mezi rodiči s dětmi, které navštěvují školy zaměřené na vzájemnou spolupráci a otevřenou komunikaci, lze spatřovat v dosaženém vzdělání rodičů. Školy s programem Začít spolu či Rodiče vítáni jsou atraktivní pro vysokoškolsky vzdělané rodiče. Výrazný rozdíl v odpovědích je též zaznamenán při otázce, jak škola reaguje na náměty rodičů. Téměř čtyřnásobně více tyto rodiče oproti rodičům z běžných škol potvrzují, že jim škola opravdu naslouchá a realizuje jejich náměty. Čtyřnásobně větší je také angažovanost v podávání těchto námětů. Rodiče zde též hrají aktivní roli při kontaktu se školou a více akceptují tvrzení, že ke kvalitnímu školnímu vzdělávání je nezbytná součinnost školy s rodiči. Pravděpodobně i z toho vyplývá, že by rádi v budoucnu se školou spolupracovali ještě rozhodně více. U těchto rodičů je také patrna větší spokojenost s přístupem učitelů k jejich dítěti. Též je zřejmé, že rodiče těchto dětí vhodnou školu hledali cíleně. Není tedy překvapením, že škola v rámci komunikace s rodiči splnila jejich očekávání.

Třetí dílčí cíl:

Posoudit, zda analýza výsledků proběhlého šetření může přinést nové náměty pro práci učitelů - jak spolupráci zhodnotit a dále rozvíjet

Je pozitivní, že plných 72 % rodičů je spokojeno se současným stavem spolupráce a komunikace se školou. Zároveň z výzkumu ale vyplynulo, že kolem 27 % rodičů by si přálo komunikovat se školou častěji, a to nejen z řad respondentů škol v programech Začít spolu či Rodiče vítáni. Výzkumné šetření jasně prokázalo, že by se rodiče rádi více zapojili do spolupráce se školou, dokonce udávají některé aktivity a frekvenci, v jaké by se jich účastnili. Školám by tedy stačilo tento potenciál uchopit a najít vhodné způsoby, jak ho využít k oboustranné spokojenosti. Dejme jim jako učitelé vhodnou příležitost!

ZÁVĚR

Komunikace a spolupráce patří k základním potřebám člověka, pro každého z nás je to jedna z nejdůležitějších dovedností, kterou disponujeme. Ale jak je to ve vztahu rodina - škola? V teoretické části diplomové práce došlo k analýze problematiky spolupráce rodiny se školou. Vzájemný vztah mezi rodinou a školou je složitý a ovlivňuje ho celá řada faktorů, ve kterých se rodiny a školy odlišují. Na základě prostudované literatury lze ale konstatovat, že výchova a vzdělání dětí je neefektivnější, když dospělí v jejich životě, jak rodiče, tak učitelé, spolupracují. Tento vzájemný vztah by měl být realizován v co nejpestřejších formách, které jsme se také v práci pokusily zaznamenat.

Cílem teoretické části bylo tento vztah zmapovat z pohledu rodičů ze šesti základních škol v Plzni a v Aši. Výsledky byly srovnávány s posledním známým celorepublikovým průzkumem, byly identifikovány rozdíly v přístupech ke spolupráci u rodičů, kteří mají své děti na školách zaměřujících se na intenzivní spolupráci s rodiči, a na základě vyhodnocení průzkumu též došlo k doporučení, jak by současní učitelé měli ke spolupráci přistupovat.

Za optimistický závěr z proběhlého šetření lze považovat to, že u rodičů existuje silná potřeba partnerství se školami.

RESUMÉ

Diplomová práce se zabývá spoluprací rodiny a školy. Práce se dělí na teoretickou a praktickou část. Část teoretická je rozdělena do několika základních kapitol a klade si za cíl analyzovat problematiku spolupráce rodiny se školou. Nejprve charakterizuje klíčové pojmy a věnuje se různým formám spolupráce mezi rodinou a školou. Upozorňuje též na vzdělávací programy a projekty, které kladou velký důraz právě na spolupráci školy s rodiči. Praktická část mapuje z pohledu rodičů současnou spolupráci a způsob komunikace se školami ve dvou městech, a to formou dotazníkového šetření. Zjištění jsou srovnávány s výzkumným projektem, který se realizoval před jedenácti lety. V rámci šetření také dochází k porovnání odlišností mezi běžnými školami a školami zaměřenými na spolupráci s rodiči. Výsledky jsou podrobeny analýze, ze které poté vychází náměty pro práci učitelů s rodiči. Výzkum jasně prokázal, že by se rodiče rádi více zapojili do dění školy. Školám by tedy stačilo tento potenciál uchopit a najít vhodné způsoby, jak ho využít k oboustranné spokojenosti.

Klíčová slova

rodina, škola, spolupráce, zapojování, partnerství, komunikace

Resumé

The thesis „Cooperation between family and school“ deals with cooperation between family and school in primary education. The thesis is divided into two parts – the theoretical and the practical one. The theoretical part contains several basic chapters and its aim is to analyze the topic of cooperation of the family with the school. At first the key words are being characterized. It also deals with various forms of cooperation between family and school. At the same time it draws the attention to projects and programmes emphasizing the cooperation of the school with parents. The practical part maps the cooperation and the way of communication with schools from the parents' point of view. It has the form of a questionnaire survey and it took place in two towns. The findings are compared with the survey that took place eleven years ago. The survey also compares the differences between mainstream schools and schools focused on cooperation with parents. The results are subjected to an analysis which brings the ideas for the teachers' dealing with parents. The research clearly proves that the parents would appreciate to be more involved in school

matters. It would therefore be enough for schools to grasp this potential and find suitable ways to use it to the mutual satisfaction.

Keywords

family, school, cooperation, involvement, partnership, communication

SEZNAM LITERATURY A PRAMENŮ

- Bílá kniha – Národní program rozvoje vzdělávání v České republice*, 2001. MŠMT ČR. [online]. [cit. 10.5.2022]. Dostupné z <https://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/bila-kniha-narodni-program-rozvoje-vzdelani-v-cr>
- BUCHANAN, Karen, BUCHANAN Thomas, 2016. Relationships with families: Have educators overlooked and critical piece of the puzzle? [online]. [cit. 12.5.2022] In *SAGE journals*. Dostupné z <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/1365480216674622>
- COMER, James, HAYNES, Norris, 1997. The Home-School Team: An Emphasis on Parent Involvement. [online]. [cit. 1.6.2022] In *Edutopia*. Dostupné z <https://www.edutopia.org/home-school-team>
- ČAPEK, Robert, 2013. *Učitel a rodič: spolupráce, třídní schůzka, komunikace*. Praha: Grada. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-4640-1.
- ČAPEK, Robert, 2017. *Líný učitel: jak učit dobře a efektivně*. 1. vydání. Praha: Raabe. Dobrá škola. ISBN 978-80-7496-344-5.
- ČÁP, Jan, 1996. *Rozvíjení osobnosti a způsob výchovy*. Vyd. 1. Praha: ISV. Psychologie (ISV). ISBN 80-85866-15-3.
- DAHL, Blume, KRAGH, Kari, 2017. Too much parental cooperation? Parent-teacher cooperation and how it influences professional responsibility among Danish schoolteachers. [online]. [cit. 12.5.2022] In *SAGE journals*. Dostupné z <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/1757743817737562>
- EDUin – Informační centrum o vzdělávání*. [online]. [cit. 10.5.2022]. EDUin. Dostupné z <https://www.eduin.cz/>
- FEŘTEK, Tomáš, 2011. *Rodiče vítáni: praktický návod, jak usmířit rodiče a učitele našich dětí*. V Praze: Yinachi. ISBN 978-80-904735-2-2.
- GIDDENS, Anthony, 1999. *Sociologie*. 1. vyd. Přeložil Jan JAŘAB. Praha: Argo. ISBN 80-7203-124-4.
- HAVLÍK, Radomír a KOŤA, Jaroslav, 2002. *Sociologie výchovy a školy*. Vyd. 1. Praha: Portál. ISBN 80-7178-635-7.
- HELUS, Zdeněk, 2001. *Úvod do sociální psychologie: (aktualizovaná témata pro studující učitelství)*. Praha: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta. ISBN 80-7290-054-4.
- HELUS, Zdeněk, 2015. *Sociální psychologie pro pedagogy*. 2., přepracované a doplněné vydání. Praha: Grada. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-4674-6.

- KOPŘIVA, Pavel a kol., 2008. *Respektovat a být respektován*. 3. vyd. Kroměříž: Spirála. ISBN 978-80-904030-0-0.
- KREJČOVÁ, Věra a POCHE KARGEROVÁ, Jana, 2011. *Vzdělávací program Začít spolu: metodický průvodce pro I. stupeň základní školy*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Portál. Step by step. ISBN 978-80-7367-906-4.
- LUKAVSKÁ, Eva, 2003. *Pozor, děti!: (didaktické otázky vyučování orientovaného na dítě)*. 1. vyd. Dobrá Voda: Aleš Čeněk. ISBN 80-86473-52-X.
- MATĚJČEK, Zdeněk, 1994. *O rodině vlastní, nevlastní a náhradní*. 98 s. Praha: Portál. Rádci pro rodiče a vychovatele. ISBN 80-85282-83-6.
- POHNĚTALOVÁ, Yveta, 2015. *Vztahy školy a rodiny: případové studie*. Vydání první. Hradec Králové: Gaudeamus. Recenzované monografie. ISBN 978-80-7435-626-1.
- POL, Milan, RABUŠICOVÁ, Milada, 1996. Vztahy školy a rodiny dnes: hledání cest k partnerství (1. část) [online]. In *Pedagogika*, roč. XLVI, 1996, č. 1, s. 49-61. [cit. 15.5.2022]. Dostupné z <https://pages.pedf.cuni.cz/pedagogika/?p=2905>
- POL, Milan, RABUŠICOVÁ, Milada, 1996. Vztahy školy a rodiny dnes: hledání cest k partnerství (2. část) [online]. In *Pedagogika*, roč. XLVI, 1996, č. 2, s. 105-116. [cit. 15.5.2022]. Dostupné z <https://pages.pedf.cuni.cz/pedagogika/?p=2926>
- PROKOP, Jiří, 1996. *Škola jako sociální útvar*. Praha: Univerzita Karlova. Učební texty z didaktiky. ISBN 80-86039-01-3.
- PRŮCHA, Jan, MAREŠ, Jiří, WALTEROVÁ, Eliška, 2013. *Pedagogický slovník*. 7., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0403-9.
- RABUŠICOVÁ, Milada a kol., 2004. *Škola a (versus) rodina*. Brno: Masarykova univerzita. ISBN 80-210-3598-6.
- Rámcový vzdělávací program*, 2017. [online]. [cit. 10.5.2022]. MŠMT ČR. Dostupné z https://www.npi.cz/images/RVP_ZV_2017.pdf
- Strategie vzdělávací politiky ČR do roku 2030+*, 2020. MŠMT ČR. [online]. [cit. 10.5.2022]. Dostupné z https://www.msmt.cz/uploads/Brozura_S2030_online_CZ.pdf
- ŠEĎOVÁ, Klára, 2009. Tiché partnerství: vztahy mezi rodiči a učitelkami na prvním stupni základní školy. [online]. In *Studia paedagogica*, Brno: MU, roč. 14, č. 1, s. 27-52. [cit. 14.4.2022]. ISSN 1803-7437. Dostupné z <https://journals.phil.muni.cz/studia-paedagogica/article/view/18676/14737>
- ŠTECH, Stanislav, 1997. Vývoj poznatků o vztahu rodiny a školy. In *Československá psychologie*, 1997, č. 6, s. 487-502. ISSN 0009-062X.

ŠTECH, Stanislav, 2009. Rodina a škola – partneři, nebo soupeři? [online]. In *Seminář „Rodina – nároky, úskalí, východiska“*, 12.3.2009, Praha, Emauzy. [cit. 15.5.2022]. Dostupné z <https://docplayer.cz/4722088-Rodina-a-skola-partneri-nebo-souperi.html>

ŠTECH, Stanislav, VIKTOROVÁ, Ida, 2001. Vztahy rodiny a školy – hledání dialogu. In KOLLARIKOVÁ Zuzana, PUPALA, Branislav (eds.) *Předškolní a primární pedagogika*. Praha: Portál, s. 57-94. ISBN 80-7178-585-7.

VÁGNEROVÁ, Marie, 2008. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. Vyd. 4., rozš. a přeprac. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-414-4.

VÁGNEROVÁ, Marie, 2012. *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*. Vydání druhé, doplněné a přepracované. Praha: Karolinum. ISBN 978-80-246-2153-1.

Výroční zpráva Step by Step ČR, 2020. [online]. Step by Step ČR. [cit. 15.5.2022]. Dostupné z <https://www.zacitspolu.eu/wp/wp-content/uploads/2021/08/vz-sbscr-2020.pdf>

Vztah rodičů a školy jejich dítěte, 2011. [online]. Perfect Crowd Research. [cit. 21.7.2021]. Dostupné z https://www.eduin.cz/wp-content/uploads/311/Spoluprace_rodiny_a_skoly/EDUin_-_Vztah_rodicu_a_skoly_jejich_deti_-_Report_v1_07042011.pdf

Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, 2004. [online]. [cit. 10.5.2022]. Dostupné z <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-561>

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1 - Úvodní sdělení zobrazené před vyplňováním dotazníku

Příloha č. 2 - Dotazník

SEZNAM TABULEK A GRAFŮ

TABULKY

Tabulka č. 1 – Věk rodiče

Tabulka č. 2 – Vzdělání rodiče

Tabulka č. 3 – Jak často si přejete být ze strany školy informován o prospěchu Vašeho dítěte?

Tabulka č. 4 – Jak Vám v současné době vyhovuje to, jak často se školou komunikujete?

Chtěl(a) byste oproti současné době komunikovat se školou...

Tabulka č. 5 - Jak často byste se chtěl(a) zúčastnit zmíněných aktivit?

Tabulka č. 6 – Jak reaguje škola na Vaše náměty na to, co by se mělo ve škole zlepšit?

Tabulka č. 7 – Podával(a) jste Vy sám(a) v posledním půlroce nějaký námět?

Tabulka č. 8 – Myslíte si, že škola by měla dělat více pro získávání rodičů ke spolupráci?

Tabulka č. 9 - Myslíte si, že rodiče v současné době hrají ve škole Vašeho dítěte aktivní roli při kontaktu se školou?

Tabulka č. 10 - Kdo by měl spolupráci mezi školou a rodiči iniciovat?

Tabulka č. 11 - Do jaké míry souhlasíte s tvrzením „ke kvalitnímu školnímu vzdělávání je nezbytná součinnost školy s rodiči“.

Tabulka č. 12 - Jak Vám vyhovuje současná spolupráce se školou Oproti současnému stavu bych chtěl(a) se školou spolupracovat:

Tabulka č. 13 - Které z následujících důvodů Vám brání v tom, abyste se školou spolupracoval(a) více?

Tabulka č. 14 - Do jaké míry jste spokojen(a) s přístupem učitelů k Vašemu dítěti?

Tabulka č. 15 - Domlouvají se s Vámi učitelé o tom, jak Vaše dítě nejlépe vzdělávat?

Tabulka č. 16 – Myslíte si, že jsou učitelé schopni při výuce zohledňovat potřeby a jedinečnost Vašeho dítěte?

Tabulka č. 17 – Snažili jste se pro Vaše dítě cíleně najít takovou školu, která s rodiči komunikuje a spolupracuje?

Tabulka č. 18 – Splnila škola Vaše očekávání ohledně komunikace škola – rodina?

GRAFY

Graf č. 1 – Počet návštěv

Graf č. 2 – Jakých aktivit školy byste se chtěl(a) osobně zúčastnit? (výzkum Perfect Crowd Research)

Graf č. 3 - Jak často byste se chtěl(a) zúčastnit zmíněných aktivit? (výzkum Perfect Crowd Research)

Graf č. 4 – Reakce školy na náměty (výzkum Perfect Crowd Research)

Graf č. 5 – Podával(a) jste Vy sám(a) v posledním půlroce nějaký námět?

Graf č. 6 - Myslíte si, že škola by měla dělat více pro získávání rodičů ke spolupráci? (výzkum Perfect Crowd Research)

Graf č. 7 - Myslíte si, že rodiče v současné době hrají ve škole Vašeho dítěte aktivní roli při kontaktu se školou? (výzkum Perfect Crowd Research)

Graf č. 8 - Kdo by měl spolupráci mezi školou a rodiči iniciovat? (výzkum Perfect Crowd Research)

Graf č. 9 - Do jaké míry souhlasíte s tvrzením „ke kvalitnímu školnímu vzdělávání je nezbytná součinnost školy s rodiči“. (výzkum Perfect Crowd Research)

Graf č. 10 - Jak Vám vyhovuje současná spolupráce se školou Oproti současnému stavu bych chtěl(a) se školou spolupracovat: (výzkum Perfect Crowd Research)

Graf č. 11 - Které z následujících důvodů Vám brání v tom, abyste se školou spolupracoval(a) více? (výzkum Perfect Crowd Research)

TABULKY S GRAFY

Tabulka s grafem č. 1 – Věk rodiče

Tabulka s grafem č. 2 – Vzdělání rodiče

Tabulka s grafem č. 3 – Dítě navštěvuje

Tabulka s grafem č. 4 – Třída

Tabulka s grafem č. 5 – Ohledně čeho byste si přál(a), aby Vás škola informovala?

Tabulka s grafem č. 6 – Jak často si přejete být ze strany školy informován o prospěchu Vašeho dítěte?

Tabulka s grafem č. 7 – Které formě sdělování informací o dění ve škole dáváte Vy osobně přednost?

Tabulka s grafem č. 8 – Kde informace o škole a dění v ní získáváte v současné době?

Tabulka s grafem č. 9 – Jaký způsob neformální komunikace mezi školou a rodiči byste preferovali?

Tabulka s grafem č. 10 - Jak Vám v současné době vyhovuje to, jak často se školou komunikujete? Chtěl(a) byste oproti současné době komunikovat se školou...

Tabulka s grafem č. 11 - Jakých aktivit školy byste se chtěl(a) Vy osobně zúčastnit?

Tabulka s grafem č. 12 – Jak často byste se chtěl(a) zúčastnit zmíněných aktivit?

Tabulka s grafem č. 13 – Jak reaguje škola na Vaše náměty na to, co by se mělo ve škole zlepšit?

Tabulka s grafem č. 14 – Podával(a) jste Vy sám(a) v posledním půlroce nějaký námět?

Tabulka s grafem č. 15 – Myslíte si, že škola by měla dělat více pro získávání rodičů ke spolupráci?

Tabulka s grafem č. 16 - Myslíte si, že rodiče v současné době hrají ve škole Vašeho dítěte aktivní roli při kontaktu se školou?

Tabulka s grafem č. 17 - Kdo by měl spolupráci mezi školou a rodiči iniciovat?

Tabulka s grafem č. 18 - Do jaké míry souhlasíte s tvrzením „ke kvalitnímu školnímu vzdělávání je nezbytná součinnost školy s rodiči“.

Tabulka s grafem č. 19 - Jak Vám vyhovuje současná spolupráce se školou Oproti současnému stavu bych chtěl(a) se školou spolupracovat:

Tabulka s grafem č. 20 - Které z následujících důvodů Vám brání v tom, abyste se školou spolupracoval(a) více?

Tabulka s grafem č. 21 - Do jaké míry jste spokojen(a) s přístupem učitelů k Vašemu dítěti?

Tabulka s grafem č. 22 - Domlouvají se s Vámi učitelé o tom, jak Vaše dítě nejlépe vzdělávat?

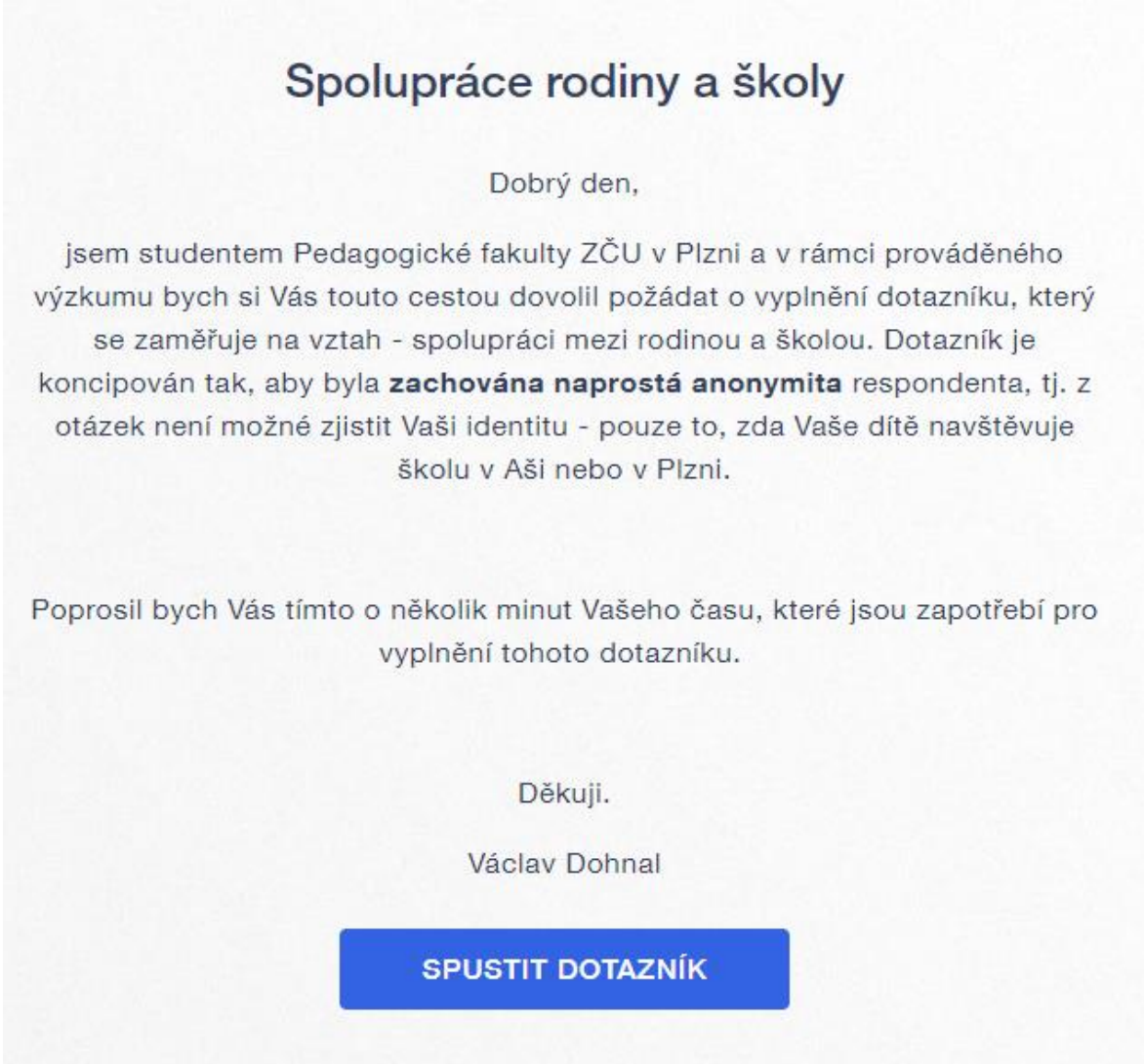
Tabulka s grafem č. 23 – Myslíte si, že jsou učitelé schopni při výuce zohledňovat potřeby a jedinečnost Vašeho dítěte?

Tabulka s grafem č. 24 – Snažili jste se pro Vaše dítě cíleně najít takovou školu, která s rodiči komunikuje a spolupracuje?

Tabulka s grafem č. 25 Splnila škola Vaše očekávání ohledně komunikace škola – rodina?

PŘÍLOHY

Příloha č. 1 - Úvodní sdělení zobrazené před vyplňováním dotazníku

Spolupráce rodiny a školy

Dobrý den,

jsem studentem Pedagogické fakulty ZČU v Plzni a v rámci prováděného výzkumu bych si Vás touto cestou dovil požádat o vyplnění dotazníku, který se zaměřuje na vztah - spolupráci mezi rodinou a školou. Dotazník je koncipován tak, aby byla **zachována naprostá anonymita** respondenta, tj. z otázek není možné zjistit Vaši identitu - pouze to, zda Vaše dítě navštěvuje školu v Aši nebo v Plzni.

Poprosil bych Vás tímto o několik minut Vašeho času, které jsou zapotřebí pro vyplnění tohoto dotazníku.

Děkuji.

Václav Dohnal

[SPUSTIT DOTAZNÍK](#)

Příloha č. 2 - Dotazník

Dobrý den,

jsem studentem Pedagogické fakulty ZČU v Plzni a v rámci prováděného výzkumu bych si Vás touto cestou dovilil požádat o vyplnění dotazníku, který se zaměřuje na vztah - spolupráci mezi rodinou a školou. Dotazník je koncipován tak, aby byla **zachována naprostá anonymita** respondenta, tj. z otázek není možné zjistit Vaši identitu - pouze to, zda Vaše dítě navštěvuje školu v Aši nebo v Plzni.

Poprosil bych Vás tímto o několik minut Vašeho času, které jsou zapotřebí pro vyplnění tohoto dotazníku.

Děkuji.

Václav Dohnal

1 Věk rodiče

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- 25-34 let 35-44 let 45-55 let více jak 55 let

2 Vzdělání rodiče

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- Základní Středoškolské bez maturity Středoškolské s maturitou Vysoká škola

3 Dítě navštěvuje

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- ZŠ v Aši ZŠ v Plzni

4 Třída

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- 1 2 3 4 5
 Jiná...

5 Ohledně čeho všeho byste si přál(a), aby Vás škola informovala?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu nebo více odpovědí*

- Akce školy Chování dítěte Nabídka volnočasových aktivit Nadání dítěte, jeho silné stránky Nedostatky a slabé stránky dítěte
 Podrobnosti o výletech Prospěch dítěte Vzdělávací filozofie školy Zařazení dítěte do třídního kolektivu Způsob výuky na škole
 O ničem

6 Jak často si přejete být ze strany školy informován(a) o prospěchu Vašeho dítěte?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- Jednou týdně nebo častěji Dvakrát až třikrát měsíčně Jednou měsíčně Dvakrát až třikrát za pololetí Jednou za pololetí
 Méně často

7 Které formě sdělování informací o dění ve škole dáváte Vy osobně přednost

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu nebo více odpovědí*

- Emailem od školy Na internetových stránkách školy Od dětí Od jiných rodičů Telefonicky od pedagogů
 Ústně při rozhovoru s pedagogy
 Jiná...

8 Kde informace o škole a dění v ní získáváte v současné době?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu nebo více odpovědí*

- Emailem od školy Na internetových stránkách školy Od dětí Od jiných rodičů Telefonicky od pedagogů
 Ústně při rozhovoru s pedagogy
 Jiná...

9 Jaký způsob neformální komunikace mezi školou a rodiči byste preferovali?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu nebo více odpovědí*

☐ Aplikace typu WhatsApp, FB apod.	☐ Akce/výstavy a další společné aktivity s dětmi	☐ Ankety	☐ Besedy/besídky/diskuze	☐ Dopis
☐ Email	☐ Neformální setkání/soukromá návštěva/osobní pohovor	☐ SMS	☐ Skrz stránky školy	☐ Nevím
☐ Jiná...	____			

10 Jak Vám v současné době vyhovuje to, jak často se školou komunikujete? Chtěl(a) byste oproti současné době komunikovat se školou ...

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- Rozhodně častěji
 Spíše častěji
 Teď je to tak akorát
 Spíše méně častěji
 Rozhodně méně častěji

11 Jakých aktivit školy byste se chtěl(a) vy osobně zúčastnit?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu nebo více odpovědí*

☐ Besedování o obsahu a metodách vzdělávání	☐ Jezdit na výlety se spolužáky dítěte a jejich rodiči a učiteli	☐ Mít možnost účastnit se v prostorách školy zajímavých přednášek	☐ Návštěva výuky
☐ Neformální setkání s rodiči a učiteli v prostorách školy	☐ Občasné vyučovat děti o věcech, ve kterých se sám(a) vyznám	☐ Organizovat fundraisingové aktivity (aktivity s cílem získat pro školu finanční prostředky)	☐ Organizovat volnočasové aktivity pro žáky
☐ Vylepšování prostor školy	☐ Žádných		
☐ Jiná...	____		

12 Jak často byste se chtěl(a) zúčastnit zmíněných aktivit?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- 1x týdně nebo častěji
 2-3x měsíčně
 1x měsíčně
 2-3x za pololetí
 1x za pololetí
 méně často

13 Jak reaguje škola na Vaše náměty na to, co by se mělo ve škole zlepšit?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- Škola opravdu naslouchá a realizuje náměty
 Poslechnou si mě a něco málo snad i použijí
 Poslechnou si mě, ale nic nekonají
 Vůbec mě neposlouchají, na moje náměty (emaily apod.) nereagují
- Nevím

14 Podával(a) jste Vy sám(a) v posledním půlroce nějaký námět?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- Ne
- Ano - prosím vyplňte

15 Myslíte si, že škola by měla dělat více pro získávání rodičů ke spolupráci?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- Rozhodně ano Spíše ano Ani ano, ani ne Spíše ne Rozhodně ne

16 Myslíte si, že rodiče v současné době hrají ve škole Vašeho dítěte aktivní roli při kontaktu se školou?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- Rozhodně ano Spíše ano Ani ano, ani ne Spíše ne Rozhodně ne

17 Kdo by měl spolupráci mezi školou a rodiči iniciovat?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- Škola Rodiče
- Někdo jiný - doplňte kdo

18 Do jaké míry souhlasíte s tvrzením "ke kvalitnímu školnímu vzdělávání je nezbytná součinnost školy s rodiči"

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- Rozhodně souhlasím Spíše souhlasím Ani ano, ani ne Spíše nesouhlasím Rozhodně nesouhlasím

19 Jak Vám vyhovuje současná míra spolupráce mezi Vámi a školou Vašeho dítěte? Oproti současnému stavu bych chtěl(a) se školou spolupracovat:

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- Rozhodně více Spíše více Teď je to tak akorát Spíše méně Rozhodně méně

20 Které z následujících důvodů Vám brání v tom, abyste se školou spolupracoval(a) více?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- Škola pro spolupráci nevytváří podmínky Nemám na to čas Učitelé se nechovají vstřícně
 Jiný důvod - prosím napište

21 Do jaké míry jste spokojen(a) s přístupem učitelů k Vašemu dítěti?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- Zcela spokojen Spíše spokojen Tak napůl Spíše nespokojen Zcela nespokojen

22 Domlouvají se s Vámi učitelé Vašeho dítěte o tom, jak Vaše dítě nejlépe vzdělávat?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- Ano Ne

23 Myslíte si, že jsou učitelé schopni při výuce zohledňovat potřeby a jedinečnosti Vašeho dítěte?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- Ano Ne

24 Snažili jste se pro Vaše dítě cíleně najít takovou školu, která s rodiči komunikuje a spolupracuje?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- Rozhodně ano Spíše ano Nedokážu posoudit Spíše ne Rozhodně ne

25 Splnila škola Vaše očekávání ohledně komunikace škola - rodina?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- Rozhodně ano Spíše ano Nedokážu posoudit Spíše ne Rozhodně ne